

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

عمران
علیهما صلوات

www. **Ghaemiyeh** .com
www. **Ghaemiyeh** .org
www. **Ghaemiyeh** .net
www. **Ghaemiyeh** .ir

سیمای

یهود

در قرآن

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سیمای یهود در قرآن

نویسنده:

عبدالله حاجی صادقی

ناشر چاپی:

واحد تحقیقات پژوهشکده تحقیقات اسلامی نمایندگی ولی فقیه در سپاه

ناشر دیجیتال:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۶	سیمای یهود در قرآن
۶	مشخصات کتاب
۶	پیشگفتار
۷	مقدمه
۸	فصل اول تاریخچه یهود
۱۳	فصل دوم نعمت‌های خاص خداوند برای بنی اسرائیل
۲۰	فصل سوم مواضع فکری و اعتقادی یهود
۳۸	فصل چهارم اقدامات عملی یهود
۵۷	فصل پنجم نتیجه اقدامات یهود
۶۰	درباره مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

سیمای یهود در قرآن

مشخصات کتاب

- سرشناسه: حاجی صادقی، عبدالله، ۱۳۳۹ -
 عنوان و نام پدیدآور: سیمای یهود در قرآن/عبدالله حاجی صادقی.
 مشخصات نشر: قم: سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، نمایندگی ولی فقیه، پژوهشکده تحقیقات اسلامی، انتشارات زمزم هدایت، ۱۳۹۰.
 مشخصات ظاهری: ۲۱۶ ص.
 شابک: ۳۵۰۰۰ ریال: ۹۷۸-۹۶۴-۲۴۶-۱۳۲-۵
 وضعیت فهرست نویسی: فاپا
 یادداشت: چاپ قبلی: بنیاد قرآن و عترت، ۱۳۸۴.
 یادداشت: کتابنامه: ص. [۲۱۵-۲۱۶]؛ همچنین به صورت زیرنویس.
 موضوع: یهودیان در قرآن
 شناسه افزوده: سپاه پاسداران انقلاب اسلامی. نمایندگی ولی فقیه. پژوهشکده تحقیقات اسلامی. انتشارات زمزم هدایت
 رده بندی کنگره: BP۱۰۴/۹ ح ۱۶ ۱۳۹۰
 رده بندی دیویی: ۲۹۷/۱۵۹
 شماره کتابشناسی ملی: ۲۵۴۰۸۲۸

پیشگفتار

انّ هذا القرآن یهدی للّتی هی اقوم و یبشّر المؤمنین الذین یعملون الصّالحات انّ لهم اجرا کبیراً (اسراء: ۹)
 بی گمان این قرآن به آیینی که استوارتر است راه می‌نمایاند و به مؤمنانی که نیکوکاری می‌کنند، بشارت می‌دهد که برای آنان پاداش بزرگی است.

قرآن فیض رحمتی است که از خزانه غیب بر قلب نورانی پیامبر (ص) نازل و از آنجا بر پهن‌دشت هستی جاری شد تا تشنگان حقیقت از زلال معنویت و هدایت آن سیراب گردند و حیاتی نور- که خود «حیات طیبه» اش می‌نامد- بنیان نهند.
 خدای متعال را سپاسگزاریم که ما را به نعمت اسلام عزّت بخشید و افتخار بهره‌گیری از دریای بی‌کران معارف قرآن کریم، نصیبمان کرد. اما بهره‌گیری هر چه بهتر و بیشتر از قرآن کریم، نیازمند مطالعه این کتاب آسمانی و تدبّر در آن است، و در این سیمای یهود در قرآن، ص: ۸

میان ما پاسداران و بسیجیان که مدال افتخار نگهبانی از انقلاب الهی و نظام قرآنی جمهوری اسلامی را بر سینه داریم، به منظور کسب توانایی‌های لازم برای مقابله با تهدیدهای فرهنگی و نرم‌افزاری دشمن، ضرورت دارد بیش از پیش با قرآن آشنا شویم و در عمل به آن بکوشیم.

بر این اساس گزیده‌ای از آیات مربوط به چهار موضوع جهاد، استکبارستیزی یهود و دشمن‌شناسی با بهره‌گیری از تفاسیر معتبر، بررسی و هر کدام در یک کتاب عرضه شده است.

روش تألیف این چهار کتاب، بدین گونه است که ابتدا آیه مربوط به هر موضوع و ترجمه آن ذکر می‌گردد، آن‌گاه مفردات آیه، ترجمه و شأن نزول آن (در صورت دارا بودن) بیان می‌شود.

نکته‌ها و پیام‌های مستفاد از هر آیه با کمک آیات دیگر و برخی از احادیث پایان‌بخش مباحث آن آیه است. در اینجا لازم است از پژوهش‌کننده تحقیقات اسلامی نمایندگی ولی فقیه در سپاه (معاونت پژوهش و گروه علوم قرآنی و حدیث) که ما را در تهیه این مجموعه یاری کرده‌اند و از نویسندگان ارجمند آقایان علی تقی‌زاده اکبری، قدرت‌اله فرقانی، حجة‌الاسلام والمسلمین دکتر عبدالله حاجی صادقی و حجة‌الاسلام والمسلمین عبدالحسین برهانیان و ویراستار محترم آقای محمد نصیری تشکر نمایم.

معاونت فرهنگی سپاه- بنیاد قرآن و عترت سیمای یهود در قرآن، ص: ۹

مقدمه

از صدر اسلام، در کنار تفسیر ترتیبی، تفسیر موضوعی قرآن کریم نیز به ویژه در تعالیم معصومین (ع) وجود داشت، اما در قرن چهاردهم که در واقع دوران بازگشت به قرآن و تدوین اندیشه‌های دینی بود، تفسیر موضوعی جایگاه والاتری پیدا کرد با طرح تفسیر «قرآن به قرآن» در آثار مفسران بزرگی مانند علامه طباطبائی، این روش در بین قرآن‌پژوهان و طالبان معارف قرآنی رونق بیشتری یافت. از آغاز قرن پانزدهم، تدوین و انتشار تفاسیر موضوعی در حوزه‌های علمی و دانشگاهی و بین مردم از استقبال زیادی برخوردار شد. و با توجه به مزایای این روش تفسیری، انتظار می‌رود به تدریج در تمام سطوح گسترش یابد و معرفت به موضوعات فراوان قرآنی از این طریق بیشتر و عمیق‌تر گردد و بستره آن نیز افزایش یابد.

یکی از موضوعات مهم قرآنی که شایسته تفسیر و تبیین موضوعی است، «یهود و بنی اسرائیل» است. این موضوع هم

سیمای یهود در قرآن، ص: ۱۰

به لحاظ اعتقادی و هم از جهت تاریخی و اجتماعی و به ویژه تعامل و ارتباط با مسلمانان بسیار حائز اهمیت است و درس‌ها و مطالب فراوانی دارد. مخصوصاً وقتی تشابه و تقارب اتفاقات و حوادث بنی اسرائیل را با آنچه بعد از پیامبر اکرم (ص) تا به حال در بین امت اسلامی رخ داده، با پیش‌گویی بزرگ پیامبر اکرم (ص) که فرمود: «آنچه بنی اسرائیل انجام دادند عیناً در امت من هم انجام می‌گیرد» (۱) مورد دقت قرار دهیم. با شکل‌گیری انقلاب اسلامی که بحق تولد جدید اسلام ناب و سرآغاز حاکمیت یافتن حکومت دینی بود، شناخت مسائل مختلف مربوط به بنی اسرائیل و یهود و شناخت چگونگی برخورد آنها با سنت‌ها و قوانین الهی و آثار و پیامدهای آن، برای همه سنگر نشینان انقلاب اسلامی و به ویژه پاسدار و بسیجی بسیار می‌تواند عبرت‌آموز و راه‌گشا و بصیرت‌آور باشد.

در این اثر که به دلیل اجمال و اختصار فوق‌العاده و اصرار بر اینکه یک موضوع مهم و گسترده قرآنی در حد یک کتاب پالتویی و محدود تنظیم گردد، نمی‌توان آن را تفسیر موضوعی کامل یهود در قرآن نامید و تنها درس‌هایی است از مکتب قرآن درباره یهود که با اختصار و با اجتناب از مباحث فنی و تخصصی

(۱). محمد حسین طباطبائی، المیزان (قم، مؤسسه مطبوعاتی اسماعیلیان، ۱۳۹۳ ه.ق)، ج ۱۳، ص ۴۴.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۱۱

تفسیری و در پنج بخش زیر، مطالبی را برای عموم مخاطبین ارائه داده است:

۱- تاریخچه مختصری از چگونگی شکل‌گیری بنی اسرائیل و گذشته آنان تا زمان ظهور و طلوع خورشید اسلام.

۲- نعمت‌های ویژه‌ای که خدا به بنی اسرائیل عنایت فرمود.

۳- مواضع فکری و اندیشه‌های یهود.

۴- رفتار و اقدامات عملی یهود.

۵- نتیجه و سرانجام یهود.

در تنظیم این نوشتار که در مدت کوتاهی انجام گرفته، از کتابهای تفسیری به ویژه تفسیر گرانقدر المیزان و تفاسیر مجمع البیان، نمونه و نور استفاده فراوانی شده است و در عین حال برای انطباق معارف قرآنی با مسائل روز و وضعیت فعلی یهود و صهیونیسم، مطالبی افزوده شده است.

با اذعان و اعتراف به ضعف‌هایی که در این نوشتار به لحاظ ایجاز و ناتوانی نویسنده و محدودیت زمانی وجود دارد، چشم انتظار نظریات اصلاحی و پیشنهادی همه عزیزان خواننده و به ویژه قرآن‌پژوهان و محققان محترم هستیم. مسلماً این نظریات در چاپهای بعدی مورد توجه قرار خواهند گرفت.

خرداد ۸۳/قم

عبدالله حاجی صادقی سیمای یهود در قرآن، ص: ۱۳

فصل اول تاریخچه یهود

یکی از ادیان بزرگ، معروف و با سابقه، دین یهود است.

جریان شکل‌گیری و رشد و نمو آن و تعاملات و رابطه‌ای که با ادیان دیگر به ویژه اسلام داشته‌اند همواره مورد توجه مورخان و دین‌پژوهان بوده است. قرآن در موارد متعددی عبرت‌آموزی از سرگذشت یهود و بنی‌اسرائیل را به مسلمانان متذکر شده و موضع‌گیری آنان در برابر اسلام را بیان کرده است. نیز بسیاری از توطئه‌ها و انحرافات آنان را افشاء کرده است که ان شاء الله در بررسی برخی از مهم‌ترین آیات قرآن درباره یهود، آنها را بیان خواهیم کرد. لکن بدون شناخت اجمالی از گذشته این قوم نمی‌توان معارف و مفاهیم قرآن را نسبت به بنی‌اسرائیل درک کرد. لذا تاریخچه و داستان بنی‌اسرائیل را با اجمال بیان می‌کنیم.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۱۴

یهودیان مانند اعراب و آشوریان از نژاد سامی «۱» و جزء عبرانیان و منتسبین به حضرت ابراهیم (ع) هستند. عظمت حضرت ابراهیم سبب آن شده است که یهودیان و مسیحیان و دیگر امت‌ها هر کدام او را از خود بدانند، اما قرآن در برابر همه این ادعاها مشخصه برجسته و ممتاز ابراهیم را «منادی توحید و تسلیم در برابر خدا بودن» معرفی می‌کند. «۲»

حضرت ابراهیم (ع) حدود دو هزار و ششصد سال پیش از هجرت (۲۰۰۰ ق. م) در شهر اور (در شرق بابل) متولد شد و سپس در هفتاد و پنج سالگی به همراه همسرش ساره و عده‌ای دیگر به کنعان کوچ کرد. در سن کهولت [بالای نود سالگی خداوند دو فرزند پسر به او عطا فرمود. ابتدا از هاجر صاحب اسماعیل شد و چند سال بعد ساره نیز اسحاق را به دنیا آورد. اسحاق دارای دو فرزند دوقلو شد که نام یکی را عیسو (پُر مو) گذاشتند، چون در بدو تولد بدنش دارای موهای زیاد بود و دیگری را یعقوب (تعقیب کننده) نامیدند زیرا در تعقیب و پشت سر فرزند قبلی متولد شده بود.

(۱). سامی یکی از اقوامی هستند که نسل آنها به فرزند نوح «سام» منتهی می‌شود.

(۲). ما کان ابراهیم یهودیاً و لا نصرانیاً و لکن حنیفاً مسلماً و ما کان من المشرکین (آل عمران: ۶۷).

سیمای یهود در قرآن، ص: ۱۵

بعد از حضرت ابراهیم (ع) حضرت یعقوب پیامبر (ع) به دلیل قحطی و در جریان داستان یوسف (ع) به همراه فرزندان و خانواده‌اش از کنعان به مصر هجرت کرد و فرزندان او که به نام «بنی‌اسرائیل» معروف گشته بودند به زندگی مطلوب و مناسبی در مصر گذران

روزگار می‌کردند. «۱»

فرزندان یعقوب (بنی اسرائیل) در قالب قبائل متعددی در مصر زندگی می‌کردند و به تدریج در علوم و فنون پیشرفت کرده صاحب موقعیت شدند. این موقعیت سبب حسادت و بلکه احساس خطر کردن مصریان بومی گردید. لذا تلاش کردند آنها را به استثمار و کارهای حقیر مشغول کنند و مانع دست یافتن آنها به کارهای کلیدی شوند. فراعنه و پادشاهان مصر از هیچ گونه اذیت و آزار نسبت به بنی اسرائیل کوتاهی نکردند و به ویژه وقتی رامسس دوم به سلطنت فرعون رسید، بنی اسرائیل را به بردگی و ذلت کشاند و چون به او خبر دادند فرزند پسری از بین اینها متولد خواهد شد که حکومت و سلطنت تو را نابود می‌کند، فرعون دستور داد نوزادان پسرشان را کشتند، بین زنان و مردها فاصله ایجاد کرد و شکم زنان باردار را پاره کرد و فرزندانشان را بیرون آورد. اما اراده خدا چیز دیگری بود.

(۱). برای توضیح بیشتر رجوع کنید به: حسین توفیقی، آشنایی با ادیان بزرگ، (انتشارات سمت، ۱۳۷۹)، ص ۷۲ تا ۷۶.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۱۶

در همین شرایط یکی از بنی اسرائیل به نام عمران که با دختر عموی خود ازدواج کرده بود صاحب فرزند پسری شد. مادرش برای مدتی او را از دید جاسوسان و مأموران فرعون مخفی کرد و سرانجام با الهام الهی فرزندش را در صندوقچه‌ای گذاشت و او را به امواج رود نیل سپرد. صندوقچه به نزدیکی قصر فرعون رسید. او را گرفته به خانه فرعون آوردند و با اصرار بانوی مصر کودک از مرگ نجات یافت و نام موسی (از آب گرفته شده) بر او نهادند. به این وسیله موسی در خانه دشمن آینده خود به رشد و نمو ادامه داد.

حضرت موسی بعد از بلوغ و رشد مورد عنایت خدا قرار گرفت و صاحب علم و حکمت شد «۱» و به عنوان رسول و پیامبر خدا، با معجزه‌های فراوانی تلاش کرد بنی اسرائیل و دیگر امت‌ها را هدایت کند ولی بنی اسرائیل که از ظلم و ستم فرعون به ستوه آمده بودند بیشتر به او گرایش پیدا کردند. حضرت موسی رهبری بنی اسرائیل را به دست گرفت و در مقابل طغیانگری فرعون و ملأ او قیام کرد و سرانجام او و قومش که از طرف فرعون تحت فشار بوده و احساس خطر می‌کردند به امر خدا پنهانی از مصر خارج شدند. «۲» اما فرعون آنها را تعقیب کرد و در ساحل

(۱). سوره قصص، آیه ۱۴.

(۲). سوره شعراء، آیه ۵۲.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۱۷

دریای سرخ به آنها نزدیک شد. حضرت موسی به امر الهی با زدن عصا آب دریا را گشود و زمین را خشک کرد و به همراه یارانش از آن گذشت و فرعون و سپاهش در آب غرق شدند. «۱»

بنی اسرائیل رها شده از چنگال فرعون مأمور شدند وارد سرزمین فلسطین شوند اما آنها از این دستور الهی سرپیچی کردند «۲» و چهل سال سرگردانی صحرای سینا مجازات این عمل آنها بود. «۳» در این مدت اتفاقات مختلفی برای آنان رخ داد. در همین زمان بود که حضرت موسی به همراه تعدادی از بنی اسرائیل برای مناجات به دامنه کوهی به نام طور سینا «۴» رفت.

در غیاب او هارون جانشین وی گردید. در مدت چهل شبانه روز مناجات موسی، لوح‌هایی که مشتمل بر اصول اعتقادی و دستورات مهم الهی بود به وسیله وحی به موسی داده شده «۵» که از جمله این احکام فرمان‌های دهگانه می‌باشد. «۶»

- (۱). سوره یونس، آیات ۹۰ تا ۹۲.
- (۲). سوره مائده، آیات ۲۱ تا ۲۴.
- (۳). سوره مائده، آیه ۲۶.
- (۴). این کوه در جنوب شبه جزیره سینا در میان تنگه سوئز و خلیج عقبه واقع شده و امروزه آن را جبل الموسی (کوه حضرت موسی) می‌خوانند.
- (۵). سوره اعراف، آیات ۱۴۱ و ۱۴۲.
- (۶). این فرمان‌ها که به عنوان میثاق بنی اسرائیل با خدا هم شناخته شده‌اند عبارتند از: ۱- برای خود خدایی جز من قرار ندهید ۲- به بت سجده نکنید ۳- نام یهوه (خدا) را به باطل نبرید ۴- روز شنبه را گرامی دارید ۵- پدر و مادر را احترام کنید ۶- کسی را به قتل نرسانید ۷- زنا نکنید ۸- دزدی نکنید ۹- به همسایه‌های خود نسبت و شهادت دروغ ندهید ۱۰- به اموال و ناموس و بندگان همسایه طمع نورزید. (حسین توفیقی، پیشین، ص ۸۰ و ۸۱).
- سیمای یهود در قرآن، ص: ۱۸

در غیاب موسی، مرد حيله گری به نام سامری بنی اسرائیل را فریب داد و به گوساله پرستی کشاند. این اقدام آنها غضب خدا و موسی را به دنبال داشت. برخی اتفاقات دیگر مصر در این دوران عبارت‌اند از ماجرای موسی و خضر و داستان گاو بنی اسرائیل. سرانجام حضرت موسی (ع) (در سن ۱۲۰ سالگی) در همان سرزمین رحلت کرد و امت او سرزمین فلسطین را که سرسبز و خوش آب و هوا بود برای سکونت برگزیدند و در آنجا مستقر شدند و تحت تعلیم انبیایی که مروج و مبلغ شریعت موسی و تورات بودند قرن‌ها زندگی کردند. به تدریج سازمان حکومتی آنها افزون شد و پادشاهانی از خودشان جامعه یهود را اداره می‌کردند تا این که در حدود ششصد سال قبل از میلاد «بختنصر» پادشاه بابل اورشلیم و بیت المقدس را تصرف کرد و بسیاری از یهودیان ساکن آن را کشت و بقیه را اسیر نمود و آثار آنها از جمله نسخه‌های تورات را سوزاند. حدود پنجاه سال یهودیان اسیر شده بدون کتاب و معبد در بابل زندگی

سیمای یهود در قرآن، ص: ۱۹

دشواری را گذراندند تا اینکه کوروش، سرسلسله هخامنشیان، حدود پانصد و سی سال قبل از میلاد به بابل حمله کرد و سلطنت کلدانیان را منقرض و یهودیان را آزاد کرد و آنها با وساطت عُزَیْر «۱» و تحت رهبری او به سرزمین خود بازگشتند و عزیز به بازنویسی تورات پرداخت.

پس از چند قرن بار دیگر شهر قدس در سال هفتاد قبل از میلاد به وسیله رومیان ویران شد و یهودیان در جهان پراکنده شدند. و انواع خواری و خفت را تحمل کردند. «۲» عده‌ای از یهودی‌ها با توجه به وعده و پیش‌بینی تورات به یثرب هجرت کرده و در انتظار ظهور پیامبر موعود و بشارت داده شده در تورات بودند و حتی به دشمنان خود وعده می‌دادند با ظهور این پیامبر آنها را سرکوب می‌کنند. با استقرار یهودیان مهاجر در یثرب، برخی اعراب هم به آیین آنها متمایل شده و دین

(۱). عُزَیْر، شخصیتی است که بعد از حضرت موسی (ع) ارزشمندترین رهبر و فرد نزد یهود به حساب می‌آید تا جایی که او را پسر خدا خواندند (در مباحث آینده راجع او بحث خواهد شد).

(۲). حضرت عیسی (ع) هم وقتی در سن سی سالگی برای ادامه راه حضرت یحیای شهید قیام کرد و مردم را به توبه از گناهان گذشته و پذیرش ولایت خدا و خروج از ولایت طاغوتها دعوت کرد با شدیدترین مخالفت‌ها و کینه‌توزی‌ها و خشن‌ترین رفتار مواجه شد که کانون هدایت‌کننده این مخالفت‌ها یهودیان و رهبران آنها بودند.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۲۰

یهود را پذیرفتند. در دوران طلوع خورشید اسلام طوایف بزرگی از آنها در یثرب شکل گرفته بود که مهم‌ترین آنها عبارت بودند از بنی قریظه، بنی النضیر و بنی قینقاع.

از یهودیان مدینه که در انتظار رسول خدا (ص) بودند انتظار می‌رفت بیش و پیش از دیگران به اسلام و پیامبر اکرم (ص) ایمان بیاورند، به ویژه بعد از هجرت پیامبر به مدینه. اما بسیاری از آنها که در مدینه به زندگی دنیوی و ثروت‌اندوزی مشغول شده بودند، نه تنها مسلمان نشدند و با عناد و لجاجت و بهانه‌جویی به دشمنی با مسلمانان پرداختند بلکه توطئه‌ها و خیانت‌های بزرگی را مرتکب شدند که قرآن بسیاری از آنها را برای پیامبر اسلام (ص) افشا و بیان کرده و در مباحث آینده به بخشهایی از آن اشاره خواهد شد. ان شاء الله.

یهود بعد از رحلت پیامبر اکرم (ص) در تحریف معارف قرآن و وارد کردن اسرائیلیات در تفسیر قرآن و ایجاد انحراف‌های فکری و اعتقادی، و کارگردانی توطئه‌ها و تفرقه‌افکنی بین مسلمانان و به ویژه تضعیف مذهب تشیع و توجیه و دفاع غلط از سلاطین و خلفای ظالمی مانند معاویه و بنی الامیه و بنی العباس نقش مهم و فراوانی داشته‌اند که این بخش از اقدامات آنها خود نیازمند یک پژوهش و اثر جدید است. امروزه هم مشاهده می‌کنیم که کارگردانی و هدایت استکبار و ظلم و تجاوز به دست

سیمای یهود در قرآن، ص: ۲۱

صهیونیسم و یهودیان نژادپرستی است که نه تنها در فلسطین بلکه در همه عالم بزرگ‌ترین توطئه‌گر به ویژه علیه مسلمانان محسوب می‌شوند و چه زیبا قرآن آنها را به مسلمانان معرفی فرموده است:

لَتَجِدَنَّ أَشَدَّ النَّاسِ عَدَاوَةً لِلَّذِينَ آمَنُوا الْيَهُودَ وَالَّذِينَ أَشْرَكُوا (مائده: ۸۲)

دشمن‌ترین مردم نسبت به مؤمنان (مسلمان) را یقیناً یهود و مشرکان خواهی یافت.

نامهای قوم یهود

پیروان حضرت موسی (ع) به نام‌های مختلفی خوانده شده‌اند و شهرت دارند: یهود، بنی اسرائیل، اهل کتاب و عبرانی که برای هر کدام وجهی و دلیلی ذکر شده است. غالباً در استعمال‌های قرآنی هرگاه به گذشته و وضعیت این قوم در زمان موسی پرداخته شده از آنها به بنی اسرائیل تعبیر شده است و وقتی به وضعیت آنها در زمان پیامبر اکرم (ص) اشاره شده بیشتر با عنوان یهود از آنها یاد گردیده است. در قرآن چهل و یک بار تعبیر بنی اسرائیل و هشت بار تعبیر یهود نسبت به قوم موسی به کار رفته و در سایر موارد از آنها با عنوان اهل کتاب یاد شده است.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۲۲

۱- یهود: در وجه این نام‌گذاری دو نظریه وجود دارد:

الف: یهود از «هاد- یهود- هودا» به معنای توبه و بازگشت همراه با نرمی و آرامش است و علت نام‌گذاری قوم موسی به این نام، جمله حضرت موسی بود که بعد از صاعقه و گناه همراهانش در میقات گفت: انا هدنا الیک «۱» و این امر سبب شد که به تدریج پیروانش یهودی خوانده شوند. «۲»

ب: لفظ یهود، از یهوذا، نام یکی از فرزندان حضرت یعقوب گرفته شده است که به تدریج ذال به دال تبدیل گردید و منسوبین به او و فرزندانش یهودی نامیده شدند. «۳»

۲- بنی اسرائیل: یکی از القاب حضرت یعقوب اسرائیل بوده است و فرزندان او را بنی اسرائیل (فرزندان اسرائیل) می‌خوانند. در علت نامیدن یعقوب به این نام دو وجه ذکر شده است: یکی اینکه اسرائیل لغتی عبری و مرکب از «اسرا» به معنای عبد و «ئیل» به معنای الله است. پس اسرائیل یعنی «عبدالله» و یعقوب چون خود را عبد خدا می‌خواند ملقب به

(۱). ما به سوی تو بازگشت کرده‌ایم. (اعراف: ۱۵۶).

(۲). ر. ک: راغب اصفهانی، معجم مفردات الفاظ القرآن (دار الکتب العربی، تحقیق ندیم مرعشلی، ۱۳۹۲ ه. ق) ص ۵۴۴.

(۳). ناصر مکارم شیرازی به همراه جمعی از نویسندگان، تفسیر نمونه (تهران، دار الکتب الاسلامیه، ۱۳۵۳) به نقل از تفسیر ابوالفتوح، ج ۵، ص ۳۰۰.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۲۳

این نام شد. «۱» و دیگر اینکه اسرائیل در عبرانی به معنای «پیروز بر قهرمان» نیز هست و به کسی اطلاق می‌شود که قهرمانی را شکست بدهد و چون یعقوب در کشتی بر خدا [یا فرشته‌ای که نماینده و مظهر قدرت الهی بود] پیروز شد او را پیروز بر قهرمان و اسرائیل خواندند. «۲»

۳- عبرانی: یهودیان را عبرانی می‌نامند یعنی قومی که منتسب به حضرت ابراهیم هستند. عبرانی از عَبر به معنای عبور از نهر است «۳» و چون حضرت ابراهیم (ع) از نهر عبور کرد و وارد کنعان شد او را عبرانی می‌خوانند و یا اینکه چون جد او از آب گذشت وی را عبرانی می‌نامند.

۴- اهل کتاب: از آنجا که پیروان ادیان الهی در بسیاری از احکام مشترک هستند و موضع آنها نسبت به اسلام یکسان بوده است، قرآن آنها را تحت عنوان اهل کتاب خطاب می‌کند. البته مصداق بارز و غلبه استعمال این لفظ در پیروان حضرت موسی، و حضرت عیسی (ع) است که صاحب دو کتاب مهم و مورد توجه قرآن یعنی تورات و انجیل بوده‌اند.

(۱). ابی علی الفضل بن الحسن الطبرسی، مجمع البیان، تعلیق سید هاشم رسولی محلاتی، (تهران، مکتبه العلمیه الاسلامیه، بی تا) ج ۲- ۱، ص ۹۲.

(۲). حسین توفیقی، پیشین، ص ۷۵ و ۷۶ به نقل از تورات سفر پیدایش ۳۲: ۲۴-۳۲ قاموس کتاب مقدس، ص ۵۳ و ۹۵۷.

(۳). راغب اصفهانی، پیشین، ص ۳۲۱.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۲۴

کتاب مقدس یهود

کتاب مقدس یهود، با دو نام مشهور است: عهد عتیق و تورات. «۱»

عهد عتیق: این نام در مقابل عهد جدید (کتاب مقدس مسیحیت) است و به مجموعه آثار مقدس یهود اطلاق شده که مجموعاً ۳۹ کتاب می‌باشد. مهم‌ترین آنها پنج کتاب و پنج سفر است به نام تورات و سایر کتابها بعد از حضرت موسی (ع) نگارش یافته است. تورات: تورات واژه‌ای عبری است به معنای قانون و شریعت و چون در تورات احکام قوانین فراوانی وجود دارد، به این نام شهرت یافته است، چنان که آن را شریعت هم می‌خوانند. تورات مهم‌ترین بخش عهد عتیق و مشتمل بر پنج کتاب یا سفر می‌باشد که آنها را اسفار خمسه نام گذاری می‌کنند. به اعتقاد یهود این بخش از کتاب مقدس متن وحی و ابلاغ خداست.

نویسنده کتاب مقدس

بدون شک حضرت موسی (ع) از انبیاء صاحب شریعت بوده و الواح و دستوراتی به او نازل شده که تحت عنوان تورات شهرت یافته و قرآن هم نزول تورات را به خوبی اعلام

(۱). کتابهای دیگری مانند «تلمود» در واقع تفسیر و تبیین شریعت یهود است و به وسیله راهبان نگاشته شده، نه اینکه خود جزء

کتابهای مقدس باشند.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۲۵

کرده است. «۱» همین طور شکی نیست که بخشی از محتوای شریعت موسی و محتوای تورات (نه الفاظ آن) در تورات زمان پیامبر و الان وجود دارد و لذا قرآن به آن استناد نموده و از یهودیان می‌خواهد بدان عمل کنند «۲» و باز تردیدی نیست که غیر از تورات، سایر کتابهای مقدس یهودیان متن وحی و مربوط به موسی نیستند. اما نسبت به متن فعلی تورات نمی‌توان متقاعد شد که تماماً وحی الهی و همان توراتی باشد که بر موسی (ع) نازل شده است بلکه شواهدی در دست است که اقتضا می‌کند بپذیریم تورات موسی دست خوش تغییر و تحول و تحریف شده است، مانند اینکه ۱- در تورات موجود، جریان فوت حضرت موسی (ع) بیان شده و یا از شهرهایی نام برده و خبر داده است که بعد از موسی ایجاد شده‌اند. این شواهد نشان می‌دهند که این کتاب بعد از حضرت موسی تألیف شده است.

۲- برخی مطالب و محتویات تورات قابلیت انتساب به ذات مقدس الهی و حضرت موسی (ع) را ندارند و این خرافات و مطالب کودکانه مسلماً در تورات موسی نبوده است؛ مانند کشتی گرفتن خدا با حضرت یعقوب (ع) و با آنچه به انبیایی مانند داود و سلیمان نسبت داده شده است.

(۱). سوره مائده، آیه ۴۴: انا انزلنا التوراه فیها هدی و نور.

(۲). سوره مائده، آیه ۸۸.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۲۶

۳- از نظر تاریخی، تورات در دو مرحله به طور کلی نابود شد؛ یکی در دوران حکومت حضرت سلیمان (جلوس ۹۷۳-۹۳۱ ق. م) بود که وقتی صندوقچه مربوطه را باز کردند با الواح از بین رفته روبه‌رو شدند و در مرحله دوم بختنصر (۶۰۰ ق. م) تورات و همه آثار یهود را سوزاند و تا پنجاه سال آنها کتابی نداشتند تا اینکه عزرا (عزیر) بعداً با توجه به حافظه خود آن را مجدداً تألیف کرد و لذا عزیر بعد از حضرت موسی (ع) شریف‌ترین انسان در نزد یهود می‌باشد، تا جایی که او را فرزند خدا خوانده‌اند.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۲۷

فصل دوم نعمت‌های خاص خداوند برای بنی اسرائیل

گرچه همه آفرینش و به ویژه همه انسان‌ها همواره از نعمت‌ها و تفضل‌های الهی بهره‌مندند، اما بنی اسرائیل از امت‌هایی بودند که خدا به آنها عنایات ویژه و برجسته‌ای کرد و از این رهگذر حجت خدا بر آنان تمام گردید. اما آنها به جای اینکه شاکر نعمت‌ها و عنایات الهی باشند با لجاجت و عناد و بهانه‌جویی بر مواضع نادرست خود پافشاری کرده، با دنیاپرستی و کفران نعمت، موجبات سخت‌ترین مجازات و عذاب الهی را برای خود فراهم آوردند. «۱»

برخی از نعمت‌ها و عنایات ویژه خدا به بنی اسرائیل:

(۱). بسیاری از نعمت‌های خدا به بنی اسرائیل در آیات ۱۶ و ۱۷ سوره جاثیه بیان شده است.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۲۸

۱- پیامبران و هادیان آسمانی فراوان

لَقَدْ أَخَذْنَا مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَ أَرْسَلْنَا إِلَيْهِمُ رُسُلًا

(مائده: ۷۰)

ما از بنی اسرائیل پیمان گرفتیم و رسولانی به سوی آنها فرستادیم.

مفردات

لَقَدْ: به تحقیق اخذنا: ما گرفتیم

مِثَاق: پیمانی که با قسم ارسلا: فرستادیم

مَحْكَم و تَأْكِيد شده است «۱»

الْيَهُم: ضمیر الیهم به بنی اسرائیل برمی گردد

رُشَلًا: (جمع رسول) فرستاده شدگان و پیام‌آوران

برداشت‌ها:

۱- در بین نعمت‌های خدا، نعمت هدایت که با ارسال رسل و انزال کتب تحقق پیدا می‌کند از برجسته‌ترین و بزرگ‌ترین نعمت‌های

الهی است و لذا قرآن بعثت پیامبر خاتم را مَتَّ الهی بر امت اسلامی معرفی می‌کند. «۲»

۲- خدا یکی از برجسته‌ترین انبیاء را که صاحب شریعت

(۱). مفردات راغب، ص ۵۴۸.

(۲). آل عمران، آیه ۱۶۴.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۲۹

بود و بسیاری از انبیاء دیگر مبلغ و مبین شریعت او بودند از بنی اسرائیل انتخاب کرد. حضرت موسی از پیامبران اولوالعزم است که قرآن با عظمت و بزرگی از او یاد کرده و نه تنها ولادت و جریان رشد او در خانه فرعون را با معجزه و عنایت الهی می‌داند بلکه موسی برای هم‌سخنی با خدا «۱» انتخاب شد. و همراه با معجزه‌ها و نشانه‌های زیادی «۲» برای هدایت بنی اسرائیل به هر اقدام و عملی دست زد و این نعمتی بس بزرگ برای بنی اسرائیل است.

۳- بنی اسرائیل علاوه بر حضرت موسی (ع) از نعمت رسولان فراوان دیگری برخوردار بودند که بر محور تورات و شریعت موسوی هدایت بنی اسرائیل را تعقیب می‌کردند و بنی اسرائیل می‌توانستند با پذیرش دعوت آنها و همراهی و پشتیبانی آنان، زمینه تعالی و تکامل خود را فراهم کنند. انبیایی مانند حضرت یعقوب، یوشع، داود، سلیمان، الیاس و یحیی.

۴- بنی اسرائیل به جای قدردانی و شکر این نعمت بزرگ و اطاعت از انبیاء، به بدترین شکل با انبیا برخورد کرده و آنها را مورد اذیت و آزار ساخته بسیاری از آنها را تکذیب و یا به قتل رساندند.

هر جا حکمی خلاف هوا و دنیاپرستی خود مشاهده می‌کردند با خشونت کامل با آن و گوینده‌اش گرچه یحیای پرهیزکار و پیامبر الهی باشد برخورد می‌کردند و لذا در ادامه آیه محل بحث

(۱). قال یا موسی انی اصطفتک علی الناس برسالاتی و بکلامی (اعراف، ۱۴۴).

(۲). سوره اسراء، آیه ۱۰۱.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۳۰

فرمود هر زمان پیامبری حکمی بر خلاف هوسها و دلخواه آنها می‌آورد عده‌ای را تکذیب می‌کردند و عده‌ای را می‌کشتند. «۱»

۲- برتری بر سایر اقوام معاصر:

يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ اذْكُرُوا نِعْمَتِيَ الَّتِي أَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ وَأَنِّي فَضَّلْتُكُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ (بقره: ۴۷ و ۱۲۲)

ای بنی اسرائیل نعمت مرا، که به شما ارزانی داشتم به خاطر بیاورید و (نیز به یاد آورید که) من شما را بر جهانیان برتری بخشیدم.
مفردات

اذکروا: به یاد آورید نعمت وقتی به خدا اضافه شود (نعمت‌الله - نعمتی) به معنای عنایت و چیزی است که او به بنده خود داده و برای غیر خدا این امکان وجود ندارد که آن را به بندگان بدهد. «۲»

آئی: همانا من فضلتم: برتری دادم شما را

عالمین: جهانیان

(۱). کَلَّمَا جَاءَهُمْ رَسُولٌ بِمَا لَا تَهْوَىٰ أَنفُسُهُمْ فَرِيقًا كَذَّبُوا وَفَرِيقًا يَقْتُلُونَ (مائده، ۷۰).

(۲). محمد بن مکرّم ابن منظور الافريقي المصري، لسان العرب (دار صادر، بيروت، بی تا)، ج ۱۲، ص ۵۸۰.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۳۱

پیامها

۱- تذکر و توجه به نعمت‌های الهی موجب می‌شود که روحیه تواضع و تعبد و شکرگزاری و قدردانی از آنچه انسان در اختیار دارد تقویت شود و آنچه دارد را ارزان نفروشد.

۲- بعد از تذکر و بیان کلی به نعمت‌های الهی، نعمت فضیلت و امتیاز دادن بنی اسرائیل را مستقلاً ذکر می‌کند و این نشان‌دهنده عظمت این نعمت است.

۳- خدا با فرستادن رسولان متعدد و انزال تورات و امدادهای غیبی و پیروزی بر دشمن، بنی اسرائیل را مشمول نعمت‌ها و تفضلاتی قرار داد که سایر امت‌های معاصر و هم‌زمان با بنی اسرائیل از آن محروم بودند. و این در حقیقت وظیفه و تکلیف آنها را سنگین‌تر می‌کرد. «۱»

۴- بنی اسرائیل به جای شکرگزاری نسبت به امتیاز و فرصتی که خدا از بین امت‌ها، به آنها داده بود، به بدترین شکل کفران نعمت کرده و اولاً این عنایت خدا را به حساب امتیاز ذاتی و برتری نژادی خود دانسته (نه لطف و فرصتی که خدا برای هدایت آنها فراهم کرده است) و با روحیه استکباری و طغیان‌گری با دیگر بندگان خدا برخورد کردند و ثانیاً در برابر خدا هم نافرمانی

(۱). در مباحث آینده توضیح داده خواهد شد که فضیلت دادن خدا به معنای برتری نژادی بنی اسرائیل نمی‌باشد و در واقع نعمت فضیلت و تذکر آن باید موجب خشوع و قدرشناسی بیشتر و تقویت روحیه بندگی گردد نه آنکه حالت خود برتری به وجود آورد.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۳۲

و عصیان پیشه کردند و لذا ذلت و خواری همیشگی و غضب و لعنت خدا را برای خود خریدند.

۶- نعمت اگر درست شناخته نشود و به نحو شایسته مورد بهره‌برداری قرار نگیرد به نعمت تبدیل می‌شود و این یک سنت الهی تخلف‌ناپذیر است.

۳- پیروزی بر فرعون

وَإِذْ فَرَقْنَا بِكُمْ الْبَحْرَ فَأَنْجَيْنَاكُمْ وَأَغْرَقْنَا آلَ فِرْعَوْنَ وَ أَنْتُمْ تَنْظُرُونَ (بقره: آیه ۵۰)

و (به خاطر بیاورید) هنگامی را که دریا را برای شما شکافتیم و شما را نجات دادیم و فرعونیان را غرق ساختیم در حالی که شما

تماشا می‌کردید.

مفردات

اذ: وقتی که فرقنا: شکافتیم و جدا کردیم ما

بکم: یعنی برای شما بحر: دریا

اغرقنا: غرق کردیم ما انجیناکم: نجات دادیم ما شما را

آل: اهل و همراهان و افرادی که تحت رهبری و مدیریت کسی باشند.

فرعون: عنوان پادشاهان مصر بود، لکن فرعون اسم غالب رامسس دوم می‌باشد.

تنظرون: تماشا می‌کردید

سیمای یهود در قرآن، ص: ۳۳

پیامها

۱- سال‌ها و بلکه قرن‌ها بود بنی اسرائیل و همین‌طور سایر مردم مصر از ظلم و تعدی فرعون رنج می‌بردند و به ویژه رامسس دوم وقتی به سلطنت رسید و نگران آینده خود شد از هیچ جنایت و تجاوزی غافل نشد و حتی فرزندان شیرخوار و بلکه بچه‌های در رحم مادران را به قتل می‌رساند و خود را پروردگار و صاحب اختیار مردم معرفی می‌کرد و هلاکت او به بدترین شکل، نعمتی بس بزرگ بود که خدا به بنی اسرائیل داد.

۲- فرار موسی (ع) و یارانش در دل شب از دست فرعون و فرعونیان، حاکی از ضعف قدرت و امکانات مادی موسی در برابر فرعون است.

۳- خداوند در لحظه‌ای رود عظیم و خروشان نیل را برای بنی اسرائیل - که به فرمان خدا و برای خدا از شهر خود خارج شده بودند - گشود که آنان به مرز ناامیدی رسیده بودند.

۴- نعمت گشوده شدن راه نجات بنی اسرائیل و هلاکت فرعون، در مقابل چشمان بنی اسرائیل رخ داد و امکان فراموشی و تغافل و یا تکذیب آن نبود! لذا فرمود: و انتم تنظرون.

۵- بنی اسرائیل بعد از پیروزی بر فرعون و به امتیت رسیدن به جای شکرگزاری به درگاه خدا و حرکت بر محور دستورات دینی، گویا همه چیز را فراموش کردند، چرا که در فاصله کوتاهی به گوساله‌پرستی پرداختند و یا از موسی طلب بت نمودند!!

سیمای یهود در قرآن، ص: ۳۴

۶- یکی از آفات پیروزی، عجب و غرور است اما هرگاه جبهه حق پیروزی خود را نتیجه امدادهای غیبی و عنایت خدا بداند، هرگز گرفتار غرور نمی‌گردد بلکه بر تعبد و تواضع و خشوعش در برابر خدا افزوده می‌گردد. این مطلبی است که بنی اسرائیل علی‌رغم مشاهده حضوری، از آن محروم ماندند.

۴- نزول تورات و لوح‌ها

إِنَّا أَنْزَلْنَا التَّوْرَةَ فِيهَا هُدًى وَ نُورٌ يَحْكُمُ بِهَا النَّبِيُّونَ

(مائده: ۴۴)

ما تورات را نازل کردیم در حالی که در آن هدایت و نور بود و پیامبران با آن برای یهود حکم می‌کردند.

مفردات

آنا: همانا ما انزلنا: نازل کردیم

هدی: راهنمایی از روی لطف و مهربانی نور: روشنایی

یحکم: حکم می‌کردند بها: به تورات

نبیون: جمع نبی به معنای پیامبر

پیامها

۱- بعد از برطرف شدن مانع و هلاکت فرعون، خداوند با دادن نعمتی جدید زمینه سعادت و رشد و کمال جاودانه آنها را

سیمای یهود در قرآن، ص: ۳۵

فراهم نمود و این نعمت همانا تورات و لوح‌هایی بود که میثاق خدا با بندگان برگزیده و مؤمنش در آن آمده بود. مبنای احکام تورات دو چیز بود: هدایت و نورانیت.

۲- ظاهراً نزول تورات به صورت لوح‌هایی بوده که مکتوب به موسی داده شده است و قرآن آن را موعظه و بیان هر چیزی معرفی می‌کند:

و برای او در الواح اندرزی از هر موضوعی نوشتیم و بیانی از هر چیز کردیم. پس آن را با جدیت بگیر و به قوم خود بگو به نیکوترین آنها عمل کنند. «۱»

۳- لوح‌ها و تورات یکجا و در جریان میقات چهل شبانه‌روزی موسی نازل شده است و همین نزول دفعی بود که یهودیان زمان پیامبر آن را مورد توجه داشته و نزول تدریجی قرآن را مورد اشکال قرار می‌دادند که چرا مانند تورات به صورت یک کتاب یکجا نازل نمی‌شود؟ «۲»

۴- تورات و لوح‌ها، حکم شریعت حضرت موسی (ع) و نیز مبنای عملی و شریعت انبیا بعد از وی بود.

۵- بنی اسرائیل وقتی لوح‌ها را در دست موسی دیدند، به جای اینکه خوشنود گشته و با التزام عملی به آن در مسیر هدایت

(۱). سوره اعراف، آیه ۱۴۵.

(۲). یسئلک اهل الکتاب ان تنزل علیهم کتاباً من السماء (نساء: ۱۵۳).

سیمای یهود در قرآن، ص: ۳۶

و عبودیت گام بگذارند، ناسپاسی خود را این گونه نشان دادند که از موسی خواستند خدا را به آنها نشان دهد و رسماً اعلام کردند که تا خدا را نبینند ایمان نمی‌آورند. چنان که بعد از موسی هم در مقابل عمل انبیا به تورات طاقت نیاورده آنها را تکذیب کرده یا به قتل رساندند.

۶- یهود نه تنها به قرآن معتقد نگردیدند بلکه مطیع کتاب آسمانی خود، یعنی تورات نیز نبودند و بارها آن را نقض و از دستورات آن سرپیچی کردند؛ «۱» مانند تمرد از ورود به سرزمین مقدس و تمرد از تعطیلی صید در روز شنبه، تمرد از حکم تورات نسبت به حکم زناى محصنه. حتی یهود به تحریف و دگرگون‌سازی تورات اقدام کردند. «۲»

۵- عفو عمومی و حیات دوباره

ثُمَّ عَفَوْنَا عَنْكُمْ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

(بقره: ۵۲)

سپس شما را بعد از آن بخشیدیم، شاید شکر (این نعمت را) به جا آورید.

(۱). ثم تولیتم من بعد ذلك فلولا فضل الله عليكم و رحمته لکنتم من الخاسرين (بقره: ۶۴).

(۲). فبدل الدين ظلموا قولاً غير الذي قيل لهم (بقره: ۵۹).

سیمای یهود در قرآن، ص: ۳۷

مفردات

ثم: سپس عفو: بخشیدیم ما

ذلک: اشاره است به گوساله‌پرستی قوم موسی که در آیه قبلی مطرح شده است

لعلّ: شاید- امید است تشکرون: شکر گزار باشید

پیامها

۱- بنی اسرائیل با گوساله‌پرستی عوام، مرتکب بزرگ‌ترین گناه و ناسپاسی شدند و عذاب و مرگ آنها را فرا گرفت. ولی باز خدا آنها را مورد لطف و عنایت خویش قرار داد و با عفو خویش فرصت دیگری را به آنها داد، شاید شکر گزار این نعمت جدید باشند.

۲- بنی اسرائیل در غیاب موسی (ع) به گوساله‌پرستی روی آوردند، همراهان او نیز در میقات به گونه‌ای دیگر مرتکب گناه و لغزش شده و ایمان آوردن را مشروط به دیدن خدا کردند و لذا صاعقه آنها را فرا گرفت و هلاک شدند. اما خدا آنها را هم مورد لطف مجدد قرار داد و حیات دوباره داد شاید شاکر شوند.

ثُمَّ بَعَثْنَاكُمْ مِنْ بَعْدِ مَوْتِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ (بقره: ۵۶)

سپس شما را پس از مرگتان حیات بخشیدیم شاید شکر (نعمت او را) به جا آورید. سیمای یهود در قرآن، ص: ۳۸

جالب اینکه در هر دو آیه تعلیل و علت این عفو و حیات دوباره، امید به شکرگزاری و فراهم نمودن فرصت برای شکرگزاری بنی اسرائیل بیان شده است، یعنی این لطف و نعمت تازه برای این بود که روحیه قدردانی از نعمت در آنان به وجود آید.

۳- شگفتا که این فرصت مجدد و نعمت، بعد از ضلالت و هلاکت هم موجب تنبه بنی اسرائیل نگردید و آنان مجدداً بنای ناسپاسی و ناسازگاری و تمرد را به صورت‌های دیگر ایجاد کردند که اولین تمرد آنها بعد از این عفو بزرگ و حیات دوباره، نافرمانی از ورود به سرزمین فلسطین و جهاد با حاکمان ستمگر آنجا بود که با گستاخی و لجاجت آنان، برای همیشه مثال زدنی شد! به موسی گفتند تو و خدایت بروید جنگ کنید ما اینجا نشسته‌ایم. «۱» (و بعد از پیروزی شما وارد شهر می‌شویم)!

۴- روحیه رفاه‌طلبی و لجاجت گاهی آنچنان انسان را کر و کور می‌کند که حتی اگر بر اثر گناه بمیرد و دوباره زنده شود باز همان مسیر گذشته را ادامه می‌دهد و تبه پیدا نمی‌کند و کفران نعمت از این بزرگ‌تر نمی‌گردد! البته چنین انسانی یا چنین جامعه‌ای استحقاق ذلت ابدی، غضب خدا و لعنت الهی را داشته، هرگز به وادی سعادت ره نخواهند یافت.

(۱). سوره مائده، آیه ۲۴.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۳۹

۶- نعمت‌های مادی

وَظَلَّلْنَا عَلَيْكُمُ الْغَمَامَ وَأَنْزَلْنَا عَلَيْكُمُ الْمَنَّاءَ وَالسَّلْوَى كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ (بقره: ۵۷)

و ابر را بر شما سایبان قرار دادیم و منّ [شیره مخصوص و لذیذ درختان و سلوی [مرغان مخصوص شبیه کبوتر] را بر شما فرستادیم (و گفتیم) از نعمتهای پاکیزه‌ای که به شما روزی دادیم بخورید.

مفردات

ظَلَّلْنَا: ما سایه قرار دادیم غمام: ابر

منّ: شیره درختان سلوی: مرغ بریان شده

كلوا: بخورید طيبات: غذاهای پاکیزه

رزقناکم: رزق دادیم ما شما را

برداشت‌ها

۱- در این حیات دوباره و فرصت جدید، خداوند نیازمندیهای بنی اسرائیل آواره و نیازمند را در اختیارشان قرار داد: ابر را سایبانشان و شیره درختان و مرغ بریان شده را غذایشان و دوازده چشمه جوشان را آب آشامیدنی آنها قرار دادیم. «۱»

(۱). آیه ۵۹ بقره، همین طور در سوره اعراف آیه ۱۶۰ نعمتهای مادی خدا چنین بیان شده است: ما آنها را به دوازده گروه- که هر یک شاخه‌ای (از دودمان اسرائیل) بود- تقسیم کردیم و هنگامی که قوم موسی (در بیابان) از او تقاضای آب کردند به او وحی فرستادیم که عصای خود را بر سنگ بزن ناگهان دوازده چشمه از آن بیرون جست آنچنان که هر گروه چشمه و آبشخور خود را می‌شناخت و ابر را بر سر آنها سایبان ساختیم و بر آنها من و سلوی فرستادیم (و به آنان گفتیم) از روزیهای پاکیزه‌ای که به شما دادیم بخورید (و شکر خدا را به جا آورید آنها نافرمانی و ستم کردند ولی) به ما ستم نکردند بلکه به خودشان ستم کردند! سیمای یهود در قرآن، ص: ۴۰

۲- آوارگی و بیابان گردی نتیجه عمل خود یهود بود که از ورود به سرزمین مقدس خودداری کرده بودند، اما در همین مدت هم خدا آنها را تحت پوشش رزاقیت خود قرار داد و بهترین غذاها را برای آنها نازل کرد.

۳- بنی اسرائیل حتی نسبت به نعمتهای مادی خدا هم شاکر نبوده و به بهانه‌جویی پرداختند و به جای من و سلوی، از موسی (ع) سبزیجات و خیار و عدس و پیاز خواستند! «۱»

۴- قدرناشناسی بنی اسرائیل موجب شد که به آنها گفته شود: حال که چنین فکر می‌کنید به شهر درآید که آنچه می‌خواهید در آن وجود دارد و مهر ذلت و بیچارگی بر پیشانی آنها زده شد و گرفتار خشم و غضب خدا شدند.

۷- رهایی از بن بست‌ها و بحرانهای اجتماعی یکی دیگر از عنایات ویژه خدا به بنی اسرائیل این بود که

(۱). سوره بقره، آیه ۶۱.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۴۱

در مشکلات اجتماعی و بحران‌ها و شرایطی که ممکن بود امنیت و آرامش داخلی تهدید شده، اختلاف و فساد رواج یابد، خداوند به کمک آنها آمده، به بهترین شکل آنها را از بن بست رهایی می‌بخشید و مشکل آنها را مرتفع می‌ساخت. نمونه بارز قرآنی آن، داستان گاو بنی اسرائیل است که قرآن آن را همراه با بهانه‌جویی‌ها و ایرادات بنی اسرائیلی ذکر کرده است. «۱» خلاصه این داستان از این قرار است:

یک نفر از بنی اسرائیل در پنهانی به دست دیگری کشته شد و بین قبیله‌های مختلف بر سر اینکه قاتل کیست اختلاف شد، این نزاع و اختلاف را به نزد موسی (ع) بردند. حضرت موسی برای حلّ این فتنه داخلی با استمداد از خدا به آنها دستور داد گاوی را ذبح کنند و قسمتی از گوشت او را به پیکر مقتول بزنند تا زنده شود و قاتل را معرفی کند. «۲» بنی اسرائیل ابتدا این دستور را شوخی گرفتند و بعد که قاطعیت موسی را دیدند بهانه‌ها و سوالات مشکل‌زای دیگری را مطرح کردند. «۳»

(۱). سوره بقره، آیه ۶۷ تا ۷۳.

(۲). شاید علت این که خدا حلّ این مشکل را با ذبح گاو و کشتن این حیوان حل کرد بی ارتباط با تقدس گاو و دوری آنها از ذبح گاو نباشد.

(۳). خدا از همین بهانه جویی‌ها استفاده کرده و گاو را منحصر می‌کند به گاو فرزندى که به پدر خود نیکی کرده بود تا مجبور شوند گاو او را به قیمت سنگین بخرند.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۴۲

سرانجام گاو را پیدا و ذبح کردند و مقتول زنده شد و مشکل خاتمه یافت. «۱»

۸- بشارت و معرفی نشانه‌های پیامبر خاتم

... الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْتُوبًا عِنْدَهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ

(اعراف: ۱۵۷)

... پیامبری که صفاتش را در تورات و انجیلی که نزدشان است می‌یابند.

مفردات

الذی: کسی که (و در اینجا اشاره است به پیامبر اکرم (ص))

یَجِدُونَهُ: می‌یابند او را مکتوب: نوشته شده، ثبت شده

عند: نزد

۱- یکی از عنایات خداوندی برای قوم یهود و نصاری که مشرکین از آن بی نصیب بودند، اطلاع آنان از آینده و ظهور پیامبری بود که بهترین و کامل‌ترین دین و برنامه زندگی را برای آنها می‌آورد. اوصاف و مشخصات او در کتابهایشان به طور دقیق آمده بود و می‌توانستند با این خبر خود را برای آمدن او آماده کنند.

(۱). این داستان حاوی نکات اعتقادی، اخلاقی و اجتماعی متعددی است.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۴۳

۲- اهل کتاب و به خصوص یهودیان به این نعمت و خبر توجه زیادی داشتند و همواره نوید آمدن چنین پیامبری را می‌دادند و حتی دشمنان خود را تهدید می‌کردند که با آمدن رسول موعود و منتظر، شما را سرکوب خواهیم کرد. هجرت آنها به یثرب نیز در همین راستا بود. این امید به آینده یکی از نعمت‌های بزرگ الهی برای اهل کتاب بود.

۳- انتظار می‌رفت اولین گروندگان به اسلام، منتظران آن باشند و شکر این نعمت را با پذیرفتن و ایمان به آن و حمایت از آن به جا آورند اما اینجا هم یهود ناسپاسی خود را با دشمنی و کینه توزی و توطئه علیه مسلمانان نشان دادند و در حالی که به حقانیت اسلام علم داشتند، دنیاطلبی مانع انقیاد و هدایت آنان گردید.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۴۵

فصل سوم مواضع فکری و اعتقادی یهود

آنچه بنی اسرائیل در حوزه اندیشه و فکر نشان می‌دادند و موضع‌گیری‌های فکری یهود در طول تاریخ طولانی خود، از مهم‌ترین مباحثی است که قرآن به آن پرداخته و آن را مورد انتقاد قرار داده است. برخی از عذاب‌ها و ملامت‌ها به همین اعتقادات انحرافی و صفات درونی آنان برمی‌گردد؛ چرا که منشأ بسیاری از انحرافات عملی آنان، انحرافات علمی و لغزش‌هایی است که در حوزه اندیشه و جهت‌گیری فکری داشته‌اند، چنان که برخی از این مواضع و بینش‌ها از گرایش‌ها و وابستگی آنان نشأت می‌گیرد.

توجه به آنچه قرآن در باب جهت‌گیری فکری و مواضع اعتقادی یهود بیان کرده و افشاگری‌های خداوند در این باره، ما را در شناخت یهود و تعلیل عملکرد آنها و همین‌طور چگونگی برخورد با آنها یاری و صاحب بصیرت می‌کند. آنچه از بنی اسرائیل و یهود با استناد به آیات قرآن در این فصل بیان می‌کنیم، برخی به بنی اسرائیل در دوران شکل‌گیری سیمای یهود در قرآن، ص: ۴۶

دین یهود و نبوت حضرت موسی (ع) و انبیاء بعد از او برمی‌گردد و برخی مربوط است به اندیشه‌های یهودیان در دوران رسالت پیامبر اکرم (ص) و طلوع خورشید اسلام و آنچه آنان در برابر اعتقادات اسلامی انجام دادند.

۱- حس‌گرایی:

وَ إِذْ قُلْتُمْ يَا مُوسَى لَنْ نُؤْمِنَ لَكَ حَتَّى نَرَى اللَّهَ جَهْرَةً فَأَخَذَتْكُمُ الصَّاعِقَةُ وَأَنْتُمْ تَنْظُرُونَ (بقره: ۵۵)

و (نیز به یاد آورید) هنگامی را که گفتید ای موسی، ما هرگز به تو ایمان نخواهیم آورد مگر اینکه خدا را آشکارا (با چشم خود) ببینیم. پس صاعقه شما را گرفت در حالی که تماشا می‌کردید.

مفردات

اذ: هنگامی که- وقتی که نری: ببینیم با چشم

لَنْ نُؤْمِنَ: (لن از ادات نفی است برای نفی ابد) یعنی هرگز ایمان نمی‌آوریم.

جَهْرَةً: به معنای آشکار و علنی، قول و سخن جهری یعنی صدای بلند و آشکار و دارای صوت، در مقابل خفاء که سخن آهسته می‌باشد و دیدن جهری یعنی دیدن با چشم به صورت علنی آن گونه که همه محسوسات را از نزدیک می‌بینیم.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۴۷

صاعقه: مرحوم طبرسی برای صاعقه سه معنی ذکر می‌کند: ۱- آتشی که از آسمان نازل شده باشد ۲- مرگ و نابودی و فنا ۳- عذاب دنیوی «۱» که در این آیه معنای سوم مورد نظر است و لذا وعده به عذاب نداد بلکه با صیغه ماضی و خبر از گذشته اعلام می‌کند، یعنی شما گرفتار این عذاب شده‌اید. چنان که در سوره اعراف/ ۱۵۵ از این عذاب به رجفه تعبیر شده که به معنای زمین لرزه است.

و انتم تنظرون: در حالی که شما تماشا می‌کردید.

برداشت‌ها

۱- به قرینه آیه ۱۵۵ سوره اعراف، این درخواست کنندگان همان کسانی بودند که موسی آنها را انتخاب کرده و همراه خود به کوه طور برده بود و وقتی حضرت موسی الواح را به آنها عرضه کرد، گفتند ما نمی‌پذیریم و ایمان نمی‌آوریم مگر اینکه خدا را ببینیم!

۲- وقتی خواص و همراهان موسی ایمان خود را به دیدن خدا مشروط کنند از عوام جز این نباید انتظار داشت که در غیاب او به گوساله‌پرستی روی آورند! منشأ هر دو انحراف روحیه حس‌گرایی است. و سامری هم از همین اندیشه مادی و گرایش

(۱). مجمع‌البیان، پیشین، ج ۱-۲، ص ۱۱۴.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۴۸

آنها به معبود محسوس استفاده کرد و گوساله‌ای را به عنوان خدا و معبود به آنها ارائه کرد. «۱»

۳- یک نمود دیگر حس‌گرایی بنی اسرائیل این بود که بعد از پیروزی بر فرعون در مسیر خود به قومی برخورد کردند که با خضوع و تواضع اطراف بت‌های خود را گرفته بودند. بنی اسرائیل با مشاهده آنها همه چیز را فراموش کرده و خطاب به موسی گفتند: ای موسی تو هم برای ما معبودی قرار ده همان گونه که آنها معبودانی «۲» (و خدایانی) دارند!

- ۴- گرایش به مادیات و دل‌بستگی به محسوسات سبب می‌شود که استدلال و منطق و معجزات و آیات الهی تأثیرگذاری نداشته باشند و اندیشه‌ها و دل‌های مهرشده بیدار نگردند.
- ۵- نتیجه غفلت از خدا و آیات آشکار و لجاجت بر موضع غلط، سبب شد که خدا با صاعقه و عذاب آنها را متنبه سازد. البته در حقیقت صاعقه‌ای که سبب تنبه و بیداری آنها گردد خود نعمت است نه نعمت.
- ۶- ممکن است سؤال شود نظیر این درخواست را خود موسی هم از خدا داشت و وقتی خدا با او سخن گفت، عرض کرد:

- (۱). داستان گوساله‌پرستی بنی اسرائیل را قرآن در هفت جا مطرح کرده است سوره بقره آیات ۵۱-۵۴-۹۲-۹۳ و سوره نساء آیه ۱۵۳ و سوره اعراف آیه ۱۴۸ و سوره طه آیه ۸۸.
- (۲). قالوا یا موسی اجعل لنا الهاً کما لهم الهه (اعراف: ۱۳۸).
- سیمای یهود در قرآن، ص: ۴۹

پروردگارا خودت را به من نشان ده تا تو را ببینم. گفت: هرگز مرا نخواهی دید ولی به کوه بنگر. اگر در جای خود ثابت ماند مرا خواهی دید. اما هنگامی که پروردگارش بر کوه جلوه کرد آن را همسان خاک قرار داد و موسی مدهوش به زمین افتاد. چون به هوش آمد عرض کرد خداوندا منزهی تو (از اینکه با چشم تو را ببینم) من به سوی تو باز گشتم و من نخستین مؤمنانم. «۱»

پس چرا درخواست یهود با نکوهش و صاعقه پاسخ داده شد اما درخواست موسی با جواب منفی و تجلی در کوه و نهایتاً توبه موسی خاتمه یافت؟ بعلاوه این درخواست از پیامبر معصوم خیلی بعیدتر است از درخواست بنی اسرائیل!

آنچنان که از روایات استفاده می‌شود، حضرت موسی (ع) کاملاً علم داشت که خدا را با چشم سر نمی‌توان دید و این درخواست را از زبان قومش مطرح کرد، زیرا وقتی صاعقه همراهانش را فرا گرفت و هلاک شدند و دو مرتبه زنده شدند، خطاب به موسی گفتند: تو اگر از خدا می‌خواستی که خدا را ببینی حتماً از خدا جواب مثبت می‌شنیدی (چون تو پیامبر و فرستاده او هستی). موسی جواب داد چنین نیست ولی آنها اصرار کردند. موسی برای اینکه به آنها نشان دهد که آنها اشتباه می‌کنند از زبان قومش خواست که خدا را ببیند و خدا هم با

- (۱). سوره اعراف، آیه ۱۴۳.
- سیمای یهود در قرآن، ص: ۵۰
- سیمای یهود در قرآن ۹۹
- تجلی در کوه نشان داد که این درخواست صحیح نیست. «۱» توبه موسی، هم توبه از گناه نبود بلکه از همین درخواست زبانی بود که به خاطر اصرار قوم خود یک چنین امر نشدنی را بر زبان آورد. «۲»
- ۲- نسبت ناتوانی به خدا
- وَقَالَتِ الْيَهُودُ يَدُ اللَّهِ مَغْلُولَةٌ غُلَّتْ أَيْدِيهِمْ وَلُعِنُوا بِمَا قَالُوا ... (مائده: ۶۴)
- و یهود گفتند دست خدا (با زنجیر) بسته است.
- دست‌هایشان بسته باد و به خاطر این سخن و از رحمت (الهی) دور شدند!
- مفردات

ید: دست، نعمت، قدرت، حاکمیت و سلطه. در این آیه منظور قدرت و توانایی است به ویژه در امور مادی و مالی. «۳»

مغلوله: مقید و بسته شده لعنوا: لعنت شدند- دور شدند

بما قالوا: به واسطه آنچه گفتند

(۱). ر. ک: عیون اخبار الرضا، روایت امام رضا (ع) در جواب مأمون. و نیز: محمد حسین طباطبایی، المیزان فی تفسیر القرآن (قم، مؤسسه مطبوعاتی اسماعیلیان ۱۳۹۳ ه. ق) ج ۸، ص ۲۵۷.

(۲). در برخی تفاسیر وجوه دیگری هم در پاسخ این سؤال ارائه شده است. ر. ک: المیزان، ص ۲۳۷ تا ۲۴۳.

(۳). ر. ک: تفسیر مجمع البیان، ج ۴-۳، ص ۲۱۸ و ۲۱۹.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۵۱

شأن نزول: برای این آیه شأن نزول‌های مختلفی نقل شده است. مشهورترین آنها این است که یهودی‌ها وقتی آیاتی را شنیدند که خدا از مؤمنین می‌خواهد به او قرض بدهند «۱» (و منظور، قرض دادن در راه خدا و به نیازمندان است) با استهزاء گفتند چگونه است که خدا تنگ دست گشته و نمی‌تواند نیازمندیهای بندگان و ترویج دین و احیای دعوتش را فراهم کند و از دیگران قرض مطالبه می‌کند؟! در جواب آنها این آیه نازل شد. «۲»

برداشت‌ها

۱- از قومی که نسبت‌های ناروای زیادی به خدا داده و حتی در قصه‌های خود گاهی او را مغلوب و مقهور انسانهایی مانند یعقوب و آدم معرفی می‌کنند، تعجب‌آور نیست که چنین نسبت کفرآمیزی را به خدا داده و او را دسته بسته و ناتوان معرفی کنند این هم بخشی از همان تفکر محدود و مادی آنها است.

۲- گرچه این مطلب را (و بسیاری از مطالب دیگر را) تنها برخی از یهودیان می‌گفتند نه همه آنها، اما قرآن این را به همه یهودیان نسبت می‌دهد؛ چون این حرف و اعتقاد مورد قبول و

(۱). سوره بقره، آیه ۲۴۵ و سوره مزمل، آیه ۲۰.

(۲). تفسیر المیزان، ج ۶، ص ۳۲.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۵۲

پذیرش بقیه هم قرار گرفت و از بین یهودیان کسی به آن اعتراض نکرد.

۳- در فهم متون دینی و آیات الهی نباید ظاهرین بود و آنها را بر همان معانی عرفی و سطحی حمل کرد. بلکه باید مدلول و مفهوم و عمق کلام الهی را به طور صحیح درک نمود و بعد موضع گرفت. اگر خدا طلب قرض برای بندگان را به صورت قرض به خدا مطرح می‌کند اولاً به این معنی نیست که خود نمی‌تواند نیاز بندگان را مرتفع سازد بلکه می‌خواهد انسان‌ها با این قرض و انفاق تعالی پیدا کنند «۱» و ثانیاً رفع نیاز انسان‌ها و بندگان را قرض دادن به خدا معرفی می‌کند یعنی خدا و مردم مقابل هم نیستند و بهترین راه برای تقرب به خدا دست‌گیری از نیازمندان است.

۴- انسان‌های غیر متعبد برای فرار از بار تکلیف و انفاق و نیز توجیه نافرمانی خود، گناه خود را برعهده خدا گذاشته، می‌گویند نیازمندان، از ناتوانی خدا است.

(۱). در همه دستورات و واجبات عبادی یک رکن مهم ایجاد تقرب و سازندگی است؛ حتی در انفاق بیش از آنکه اسلام به فکر سیر کردن شکم گرسنگان باشد، در پی سازندگی افراد است. لذا با صراحت می‌فرماید هرگز به رستگاری نمی‌رسید مگر آنکه از آنچه دوست دارید (و بدان تعلق خاطر دارید) انفاق کنید: «لن تالوا البرّ حتی تنفقوا مما تحبون» (آل عمران: ۹۲).

سیمای یهود در قرآن، ص: ۵۳

۵- نسبت دادن ناتوانی به خدا، یا حاکی از نشناختن قدرت خدا و مطلق بودن او است و یا به دلیل لجاجت و خباثت باطنی و مسخره کردن دیگران. از آنجا که احتمال اول نسبت به علما و دانشمندان یهود بعید به نظر می‌رسد (گرچه عوامشان ممکن است چنین فکر کنند) و این با آنچه از انبیای گذشته یاد گرفته بودند- سازگار نمی‌باشد، بنابراین نمی‌توان این موضع‌گیری و برخورد بزرگان و علمای یهود را مربوط به شبهه علمی و جهل آنها دانست، بلکه نسبت ناتوانی به خدا نشأت گرفته از روحیه فتنه‌انگیزی و لجاجت و کینه‌توزی آنها با اسلام و مسلمین است و لذا در ادامه آیه می‌فرماید:

«این آیات که از طرف پروردگارت بر تو نازل شده بر طغیان و کفر بسیاری از آنها می‌افزاید» و در پایان هم می‌فرماید: «اینها برای فساد در زمین تلاش می‌کنند».

۶- نتیجه بازی کردن با آیات قرآن و لجاجت همان است که در ذیل آیه مطرح شده است:

اول- عداوت و دشمنی داخلی تا روز قیامت، دوم: ناتوانی در فتنه و آتش‌افروزی

۷- از ادامه آیه می‌توان استفاده کرد که یهودیان همواره به دنبال فتنه‌گری، جنگ‌افروزی و فسادند.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۵۴

۳- فرزند قرار دادن برای خدا

وَقَالَتِ الْيَهُودُ عُزَيْرٌ ابْنُ اللَّهِ وَقَالَتِ النَّصَارَى الْمَسِيحُ ابْنُ اللَّهِ ذَلِكَ قَوْلُهُمْ بِأَفْوَاهِهِمْ يُضَاهِئُونَ قَوْلَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَبْلُ قَاتَلَهُمُ اللَّهُ أَنَّى يُؤْفَكُونَ

(توبه: ۲۰)

یهود گفتند عزیر پسر خدا است و نصاری گفتند مسیح پسر خدا است این سخنی است که با زبان خود می‌گویند که همانند گفتار کافران پیشین است خدا آنان را بکشد چگونه از حق انحراف می‌یابند!

عزیر در اصل عزراء بوده که وقتی به زبان عربی آمده تغییر کرده است (مانند الفاظ دیگری که در تعریب تغییر کرده‌اند نظیر یسوع که عیسی شد و یوحنا که یحیی شد). عزیر بعد از موسی ارزشمندترین فرد نزد یهود است، زیرا او بعد از آمدن کوروش به بابل، نزد کوروش رفت و وساطت کرد که تا یهودیان آزاد باشند و خود رهبری یهودیان را به دست گرفت. عزیر به یهود حیات مجدد بخشید و تورات از بین رفته را بار دیگر نوشت و جامعه یهودی را انسجام بخشید و لذا نزد یهودیان عظمت و جایگاه ویژه‌ای پیدا کرد تا جایی که او را فرزند خدا خواندند. (۱)

(۱). ر. ک: تفسیر المیزان، ج ۹، ص ۲۴۳ و ۲۴۴.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۵۵

مفردات

ذَلِكَ قَوْلُهُمْ بِأَفْوَاهِهِمْ: این سخنی است که بر لب‌های آنان است.

يُضَاهِئُونَ: (یشاکلون) «۱» سخن اینها مانند و نظیر سخن کفار گذشته است

قَاتَلَهُمُ اللَّهُ: خدا آنها را بکشد

يُؤْفَكُونَ: از ماده افك به معنای رو گرداندن از حالت و صورتی است که باید باشد و لذا به «دروغ» که وارونه نشان دادن حقیقت است افك گفته می‌شود.

برداشت‌ها

۱- در بیان منظور یهودیان از بیان جمله «عزیر پسر خدا است»، دو احتمال بیان شده است: یکی اینکه آنها هم مانند مسیحیان حقیقتاً عزیر را فرزند خدا و او را از جوهر ربوبی و جنس خدایی می‌دانستند و احتمال دیگر اینکه از باب تعظیم و تشریف او را فرزند خدا خوانده‌اند؛ چنان که در جای دیگر قرآن از آنها نقل می‌کند که خود را فرزندان و دوستان ویژه خدا می‌خواندند. «۲»

لکن به نظر می‌رسد چون انتساب عزیر به فرزندى خدا در

(۱). مفردات راغب، ص ۳۰۸.

(۲). و قالت اليهود و النصارى نحن ابناء الله و احباؤه (مائده: ۱۸).

سیمای یهود در قرآن، ص: ۵۶

نزد یهودیان با آنچه مسیحیان درباره مسیح بیان کرده‌اند با هم در آیه آمده و خدا آن را به هر دو به صورت مساوی نسبت داده، احتمال اول قوی‌تر باشد به ویژه آن که مذمت و نفرین شدید الهی با این احتمال بیشتر سازگار است. «۱»

۲- در مسائل اعتقادی هرگاه سخن انحرافی و نادرستی گفته شد باید عکس العمل نشان داده و در مقابل آن موضع‌گیری کرد و گرنه هم در آن انحراف شریک خواهند بود، چنان که اکثریت یهودیان وقتی در برابر سخن شرک‌آمیز، سکوت کردند و به آن رضایت دادند، در گناه شرک دخالت داده شدند. و این انحراف اعتقادی به همه آنها نسبت داده شد.

۳- فرزند برای خدا قرار دادن از حدّ لقلقه زبان بیشتر نمی‌رود و به هیچ وجه واقعیت خارجی پیدا نمی‌کند و یک سخن تقلیدانه آن هم از قبیل تقلید کورکورانه و بدون تأمل می‌باشد و الا در مکتب پیامبران الهی و از جمله حضرت موسی و حضرت عیسی (ع) چنین شرک و انحرافی وجود ندارد.

۴- علامه طباطبائی می‌فرماید گروهی از اهل تحقیق در عصر حاضر به دنبال این فکر هستند که آنچه را عهدین گفته‌اند (و من جمله فرزند قائل شدن برای خدا) با عقاید بودائیان و

(۱). اما علامه بزرگ، مرحوم طباطبائی با توجه به سیاق آیه بعدی که نام مسیح را مشخصاً ذکر کرده اما نام عزیر را مطرح نکرده، احتمال دوم را ترجیح داده است. (تفسیر المیزان، ج ۹، ص ۲۴۵)

سیمای یهود در قرآن، ص: ۵۷

برهمنیان (که به خدای پدر، خدای پسر، خدای مادر و حتی خدای همسر اعتقاد داشتند) مقایسه کنند و جالب اینکه بسیاری از معارف عهدین با خرافات و اندیشه‌های بودائیان و برهمنیان تطبیق دارد و حتی بسیاری از داستانها عیناً همان است و این همان مطلبی است که قرآن تعبیر کرده است که این حرف یهود و نصاری همانند (و گرفته شده از) کافران پیشین است. «۱»

۵- انسان هر چه اوج بگیرد و شخصیت او بزرگ باشد از مرتبه امکانی و عبودیت خارج نگشته و هرگز به مرتبه خدایی نخواهد رسید. در فرهنگ اسلامی پیامبر اکرم که اشرف و اعظم همه انسانها و انبیا و اولیا می‌باشد بالاترین و والاترین صفتش که حتی قبل از رسالتش مطرح می‌شود، مقام عبودیت او است.

یعنی در تعظیم و تکریم نباید افراط و تفریط کرد و انسان ممکن الوجود و مخلوق را هم مرتبه واجب الوجود و خالق قرار داد. این فرهنگ کجا و فرهنگ یهود و نصاری که بزرگان دین خود را فرزندان خدا می‌دانند کجا!

۶- قاتلهم الله (خدا آنان را بکشد) به معنای جنگ و کشتار خدا با آنها نیست بلکه نفرین و لعنت الهی است، یعنی شایستگی و ارزش زنده بودن ندارند و از رحمت خدا دور باشند!

(۱). تفسیر المیزان، ج ۹، ص ۲۴۴، به نقل از: Budhist and christian Gospels Edmuds A. J. Z. V. Philadel

۸۰۹۱ phle سیمای یهود در قرآن، ص: ۵۸

۴- شرک در تدبیر و ربوبیت

اتَّخَذُوا أَحْبَارَهُمْ وَرُهْبَانَهُمْ أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ وَالْمَسِيحِ ابْنِ مَرْيَمَ وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا إِلَهًا وَاحِدًا لَّا إِلَهَ إِلَّا هُوَ سُبْحَانَهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ (توبه: آیه ۳۱)

(آنها) دانشمندان و راهبان خویش را معبودهایی در برابر خدا قرار دادند (و همچنین) مسیح فرزند مریم را؛ در حالی که دستور نداشتند جز خداوند یکتایی را بپرستند که معبودی جز او نیست. او پاک و منزه است از آنچه همتایش قرار دهند.

مفردات اتخذوا: از ماده اخذ به معنای گرفتن و در اینجا اتخذوا ارباباً یعنی پذیرفتند و آنها را رب و معبود خود قرار دادند.

احبار: جمع حبر است به معنای دانشمند و عالم، اما غلبه استعمال پیدا کرده در علمای یهود و علم و اسم آنها شده است.

رهبان: جمع راهب به معنای زاهد و دیرنشین و عبادت کننده در تاریکی و خفا است و علم و اسم شده برای زاهدان و رهبران مسیحیت.

ارباب: جمع رب به معنای تربیت کننده است. رب یک چیز، یعنی آن که چیزی را ایجاد کرده و سپس به تدریج به حد کمال

سیمای یهود در قرآن، ص: ۵۹

و تمامی رساننده است. «۱» رب العالمین یعنی صاحب عالم و تدبیر کننده آن.

سبحان از ماده تسبیح به معنای تنزیه و پاک داشتن است سبحان الله یعنی مبرا و پاک است خدا از آنچه دیگران نسبت می دهند.

برداشت‌ها:

۱- از مهم ترین جلوه های توحیدی که قرآن روی آن عنایت فراوان دارد، توحید ربوبی و نفی همه رب‌ها و انحصار تدبیر و مدیریت نظام آفرینش به دست خدا است. توحید یک اندیشه صرفاً ذهنی نیست که فقط در اعتقاد ذات خدا را یگانه بدانیم بلکه توحید در تمام نظام آفرینش و گردش خلقت و اداره عالم جلوه می کند و اگر کسی برای غیر خدا در تدبیر و نظام مندی و اداره خلقت نقش استقلالی قائل شود و یا تن به فرمانروایی و یا عبودیت غیر او بدهد مشرک است.

۲- یکی دیگر از آثار و پیامدهای توحید، انحصار حاکمیت به خدا است. در فرهنگ توحیدی قرآن اراده و ولایت هیچ انسانی برتر از اراده دیگران نیست و هیچ گروه و طبقه ای مجاز نیست خود یا دیگران را ارباب دیگران قرار دهد. اطاعت

(۱). مفردات راغب، ص ۱۸۹.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۶۰

منحصر است به خدا و بس. حتی اطاعت از پیامبر و امام و کارشناسان دین استقلال ندارد و به اطاعت از خدا برمی گردد یعنی اینان مبلغ و مبین حکم و دستور خدایند و لذا اطاعت آنان اطاعت از خداست و الا استقلالاً هیچ گونه حاکمیت و سلطه و ولایتی ندارند.

۳- یهودیان و مسیحیان با تقدس فوق العاده قرار دادن برای احبار و رهبان و ارباب قرار دادن آنها در واقع برای خدا شریک قرار داده و با اطاعت مطلق از آنها، از عبودیت خدا خارج شده تن به عبودیت پیشوایان خود داده اند و آنها علاوه بر انحراف در توحید ربوبی، انحراف در توحید عبادی را هم مرتکب شده اند و لذا قرآن اطاعت غیر خدا را شرک معرفی می کند: «و ان اطعموهم انکم لمشركون». «۱»

۴- اعتقاد منحرف یهود و نصاری نسبت به پیامبران و پیشوایان خود، ساخته و پرداخته برخی یهودیان و مسیحیان مغرض و یا نادان است و ارتباطی با اصل دین آسمانی ندارد.

۵- هرگاه رهبران و خواص به جای دعوت به خدا مردم را به خود دعوت کنند در واقع خود را ارباب مردم و شریک خدا قرار داده‌اند و در اندیشه و نظام توحیدی چنین کاری جایگاه ندارد.

(۱). سوره انعام، آیه ۱۲۱.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۶۱

قطب و محور دین دارای دعوت به اطاعت و حرکت و عبودیت مطلق بر محور خدای یگانه و مبدأ همه عالم خلقت است.

۶- بیشترین لغزش‌ها در توحید، در ذات یا توحید در صفات نیست، بلکه اکثر انحراف‌ها و شرک‌ها در توحید افعالی و توحید عبادی به وجود می‌آید. لذا قرآن هم به این دو قسم توجه بیشتری کرده است.

۷- تقدس بیش از حدی که عوام یهود برای رهبران خود قائل شدند، علاوه بر اینکه خود آنها را به شرک مبتلا ساخت موجب آن شد که عجب و دنیاطلبی برخی از آنها را گرفته در مقابل دعوت حق و رسالت پیامبر اکرم (ص) نتوانند لجاجت و دنیاطلبی خود را نادیده بگیرند و لذا آنچه را می‌دانستند کتمان کردند و تلاش کردند تا ارتباط عوام یهود با آنها قطع نشود.

۵- برتری طلبی و نژادپرستی

وَقَالَتِ الْيَهُودُ وَالنَّصَارَى نَحْنُ أَبْنَاءُ اللَّهِ وَأَحِبَّاؤُهُ قُلْ فَلِمَ يُعَذِّبُكُم بِذُنُوبِكُمْ بَلْ أَنْتُمْ بَشَرٌ مِّمَّنْ خَلَقَ

(مائده: ۱۸)

یهود و نصاری گفتند ما فرزندان خدا و دوستان (خاص) او هستیم بگو پس چرا شما را در برابر گناهانتان مجازات می‌کند؟ بلکه شما هم بشری هستید از مخلوقاتی که آفریده است. سیمای یهود در قرآن، ص: ۶۲

مفردات

ابناء: پسران

احباء: جمع حبيب و از ماده حَبّ است به معنای ۱- علاقه و دوستی ۲- طلب و اراده کردن چیزی «۱»

يُعَذِّبُكُم: عذاب و مجازات می‌کند شما را

بِذُنُوبِكُمْ: به واسطه گناهانتان

مِمَّنْ خَلَقَ: از کسانی که خلق کرده است

شأن نزول: گروهی از جمله کعب بن اشرف و کعب بن اسید و زید بن تابو و عده‌ای دیگر از بزرگان یهود در مقابل انذار و تحذیر رسول اکرم (ص) از عقوبت و عذابهای الهی (چه در دنیا و چه در آخرت) گفتند ما را نترسان همانا ما فرزندان و دوستان خاص خداییم و اگر نسبت به ما غضب کند مانند غضب پدر به فرزند است که زود برطرف می‌شود «۲» و چون دیگران هم این منطق را قبول داشتند و نژادپرستی برای آنها به صورت یک فرهنگ درآمده بود به همه آنها نسبت داده شد.

برداشت‌ها

۱- یکی از مشخصه‌های بارز یهود، روحیه نژادپرستی و

(۱). مجمع البیان، ج ۴-۳، ص ۱۷۵.

(۲). همان، ص ۱۷۶.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۶۳

برتر دانستن خود بر سایر امت می‌باشد که این هم در جهت گیری فکری و اندیشه‌ها بخوبی مشاهده می‌شود و هم در رفتار عملی و

موضع‌گیری اجتماعی و روابط اجتماعی آنان خود را نشان می‌دهد. نمونه‌های فراوانی از آن در تاریخ بنی‌اسرائیل و یهود وجود دارد. «۱» که یکی از آنها همین است که برای خود حتی نزد خدا دارای موقعیت ویژه مانند موقعیت فرزند نزد پدر قائل شده و سایر بندگان را افراد بیگانه با خدا معرفی می‌کنند.

۲- یهود مانند شاهزادگان فکر کرده، تصور می‌کنند در تشکیلات خدایی هم همان روابط انسانی آنهم شاهانه حکومت می‌کند و نزدیکان و فرزندان! خدا از تکلیف و مأموریت و مجازات معاف بوده و تنها آنها حق بهره‌مندی و خوردن و چریدن و لذت بردن را دارند و کسی را نرسد که آنها را مورد سؤال و بازخواست قرار دهد.

۳- منشأ بسیاری از جنایات و تجاوزاتی که در طول تاریخ یهودیان و در عصر حاضر صهیونیسم انجام می‌دهند، همین روحیه برتری‌طلبی و نژادپرستی است.

(۱). برخی از نمونه‌های دیگر آن از این قرارند: نبوت، هدایت و بهشت رامنحصر به خود دانستن.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۶۴

۴- در تعالیم آسمانی هیچ گروه و طبقه خاصی دارای امتیاز و فضیلت ذاتی نبوده و خدا هیچ کس یا طبقه‌ای را ارباب یا برده و رعیت دیگری خلق نکرده است. همه انسان‌ها از حقوق یکسان و منزلت واحد برخوردارند و فضائل و امتیازات همگی اکتسابی است آن هم مربوط به ارزشها. و لذا قرآن تنها کسب سه ارزش والا را ملاک فضیلت و برتری دانسته: ۱- ایمان و تقوی «۱» ۲- علم و دانش «۲» ۳- عمل صالح و جهاد و تلاش برای اصلاح جامعه و از بین بردن موانع «۳» کسب این سه ارزش و فضیلت نه تنها موجب نژادپرستی و ظلم به دیگران نمی‌شود بلکه خود منشأ اصلاح جامعه و خدمت به دیگران خواهند شد.

۵- قرآن کریم در پاسخ به روحیه زشت نژادپرستی و ادعای موقعیت ویژه یهود نزد خدا، دو جواب قاطع به آنها می‌دهد؛ یکی اینکه اگر چنین است که شما خیال می‌کنید، پس چرا خدا شما را به خاطر گناهانتان در دنیا بارها مجازات کرده و عذاب و صاعقه بر شما نازل کرده است (و همین طور در آخرت)؟

دیگر این که در تشکیلات الهی و نظام آفرینش شما هم، بشری

(۱). سوره حجرات (۴۹)، آیه ۱۳؛ مجادله، آیه ۱۱.

(۲). سوره زمر، آیه ۹.

(۳). سوره نساء (۴)، آیه ۹۵.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۶۵

هستید مانند دیگران و حاکمیت کامل به افراد بشر تنها در اختیار خدا است و او هر کس را بخواهد (و استحقاق آن را داشته باشد و زمینه را خودش فراهم کند) می‌آمزد و هر کس را بخواهد (و با نافرمانی استحقاق عقوبت داشته باشد) عذاب می‌کند. و جز خدا هیچ کس تدبیر و حاکمیت و تسلط بر عالم را در اختیار ندارد؛ چنان که سرانجام حرکت موجودات عالم خلقت به خداست. «۱»

۶- نسبت فقر به خدا

لَقَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ فَقِيرٌ وَنَحْنُ أَغْنِيَاءُ سَيَكْتُبُ مَا قَالُوا وَقَتْلَهُمُ الْأَنْبِيَاءَ بِغَيْرِ حَقٍّ وَنَقُولُ ذُوقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ (آل عمران: ۱۸۱)

خداوند سخن آنها را که گفتند خدا فقیر است و ما بی‌نیازیم، شنید. به زودی آنچه را گفتند خواهیم نوشت و [همچنین به ناحق کشتن انبیا را] می‌نویسیم و به آنها می‌گوییم [به کیفر اعمال ناشایست‌تان عذاب سوزان را بچشید!]

(۱). ادامه آیه ۱۸ مائده (آیه مورد بحث) چنین است: یَغْفِرُ لِمَن يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ لِمَن يَشَاءُ وَ لِلَّهِ مَلِكُ السَّمَوَاتِ وَ الْأَرْضِ وَ مَا بَيْنَهُمَا وَ إِلَيْهِ الْمَصِيرُ.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۶۶

مفردات

سمع: شنیدن به گوش. اما نسبت به خدا شنیدن بدون گوش و درک حسی است. «۱»
حریق: آتشین و سوزناک «۲»

شأن نزول: پیامبر اکرم (ص) نامه‌ای خطاب به یهود بنی قینقاع نوشت و آنها را به ایمان، نماز و پرداخت زکات و قرض دادن به خدا (در راه خدا) دعوت کرد. فرستاده پیامبر اکرم (ص) به محل آموزش و تدریس آنها آمد و نامه را به دست استاد و دانشمند آنها، فنحاص داد. فنحاص پس از مطالعه نامه با لحن استهزاء آمیزی رو به شاگردانش کرد و گفت طبق این آیه (اقْرِضُوا اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا) و بر اساس دعوت و طلب پیامبر، خدا فقیر است و ما بی‌نیاز می‌باشیم و لذا از ما قرض خواسته است و وعده ربا و اضافه داده است (و شاگردان هم سخن او را پذیرفته و تأیید کردند)! پس این آیه نازل شد. گفتنی است که بعدها فنحاص گفته خود را تکذیب کرد. «۳»

(۱). مجمع البیان، ج ۲-۱، ص ۵۴۷.

(۲). مفردات راغب، ص ۱۱۲.

(۳). ر. ک: مجمع البیان، ج ۲، ص ۵۴۷؛ المیزان، ج ۴، ص ۸۳؛ اسباب النزول، واقدی، ص ۹۹.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۶۷

برداشت‌ها

۱- علاوه بر شاهدان بیرونی و درونی که ضبط و ثبت اعمال و سخنان انسان را بر عهده دارند، خود خدا برتر از همه به همه اعمال و اقوال و حتی اندیشه‌های انسانی احاطه کامل دارد؛ همه چیز را می‌شنود و می‌بیند و بعلاوه آنها را مکتوب می‌کند و روزی باید صاحب آن پاسخگو باشد.

۲- اعتقاد به اینکه خدا همه چیز را می‌بیند و هر سخنی را حتی اگر در خفا باشد می‌شنود و بر اساس آن با انسان برخورد می‌کند، سبب می‌شود که انسان در میدان عصیان و نافرمانی و طغیان وارد نشود و در محضر او به هر عملی دست نیازد. لذا در قرآن بارها بر بینایی و شنوایی کامل خداوند و تسلط و احاطه علمی او بر همه چیز تأکید شده است، از جمله در سخنی بسیار زیبا می‌فرماید:
آیا انسان نمی‌داند که خدا او را می‌بیند! «۱»

۳- غرور و روحیه دشمنی، با روح یهودیان عصر پیامبر چنان کرده بود که آیات الهی را شوخی گرفتند و در حالی که معنای حقیقی آیه را می‌دانستند تغافل ورزیدند و نسبت‌های ناروا به خدا می‌دادند.

(۱). اَلَمْ يَعْلَمِ بِاَنَّ اللَّهَ يَرَى (علق: ۱۴)

سیمای یهود در قرآن، ص: ۶۸

۴- مسلمانان و رهبران جامعه دینی نباید از نسبت‌ها و افتراءها ناراحت باشند؛ چرا که دشمن کینه‌توز حتی به خدا هم افترا می‌زند! ولی خدا همه گفته‌ها و کرده‌ها را ثبت و ضبط کرده، آنها را افشا و رسوا می‌سازد.

۵- نسبت فقر دادن به خدا آنقدر زشت و ناپسند است که قرآن آن را در کنار قتل پیامبران قرار می‌دهد و البته نتیجه هر دو عذاب سوزان است.

۷- کفر از روی عناد و لجاجت

وَلَمَّا جَاءَهُمْ كِتَابٌ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَهُمْ وَكَانُوا مِنْ قَبْلُ يَسْتَفْتِحُونَ عَلَى الَّذِينَ كَفَرُوا فَلَمَّا جَاءَهُمْ مَا عَرَفُوا كَفَرُوا بِهِ فَلَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الْكَافِرِينَ
(بقره: ۸۹)

و هنگامی که از طرف خداوند کتابی برای آنها آمد که موافق نشانه‌هایی بود که با خود داشتند و پیش از این به خود نوید پیروزی بر کافران می‌دادند [که با کمک آن بر دشمنان پیروز گردند] با این همه هنگامی که آنچه [این کتاب و پیامبری را که] از قبل شناخته بودند نزد آنها آمد به او کافر شدند. لعنت خدا بر کافران باد! سیمای یهود در قرآن، ص: ۶۹
مفردات

و لما جاءهم: وقتی آمد آنها را مصدق: تصدیق کننده

يستفتحون: از فتح به معنای طلب فسخ و پیروزی

فلما جاءهم ما عرفوا: وقتی آمد برای آنان آنچه را که می‌شناختند

شأن نزول: درباره سبب نزول این آیه حدیث مفصلی از امام صادق (ع) نقل شده که خلاصه آن چنین است.

یهودیان در کتابهای خود خوانده بودند که هجرتگاه پیامبر اکرم (ص) بین دو کوه عیر و اُحد (دو کوه در اطراف مدینه) خواهد بود لذا از فلسطین آمدند و در اطراف کوه احد متفرق شدند: برخی در سرزمین تیما، برخی در فدک و عده‌ای در خیبر مسکن گزیدند. آنها که در تیما بودند بعد از مدتی به راهنمایی عربی به مدینه (یثرب) آمدند و به دیگران نوشتند که ما سرزمین پیامبر موعود را یافتیم شما هم بیایید که آنها گفتند هرگاه او مبعوث شد ما نیز خواهیم آمد در مدتی که این یهودیان در جزیره العرب بودند موقعیت اجتماعی خوبی یافته و ثروت زیادی به دست آوردند. این خبر موجب نگرانی پادشاه به نام تبع واقع شد و بر آنها حمله کرد و منطقه آنها را تصرف کرد یهودیان (شکست خورده) خطاب به پادشاه و نیروهای او گفتند اینجا سرزمین پیامبر موعود است و جز او کسی نمی‌تواند اینجا

سیمای یهود در قرآن، ص: ۷۰

رئیس بشود و وقتی او آمد ما به کمک او بر شما پیروز خواهیم شد. (تبع دو قبیله اوس و خزرج را به آنجا آورده بود) اما وقتی که پیامبر مبعوث شد. و به مدینه هجرت کرد، اوس و خزرج به او ایمان آوردند و به نام انصار معروف شدند ولی یهودیان که پیامبر را بهتر می‌شناختند و منتظر او بودند و به دشمن وعده داده بودند که به کمک او پیروز خواهند شد، به حضرتش ایمان نیاوردند و آنگاه این آیه نازل شد.

برداشت‌ها

۱- روی گرداندن یهودیان از اسلام و مخالفتشان با پیامبر اکرم (ص) و مسلمانان، بدان دلیل نبود که در حقانیت اسلام و قرآن شک و تردید داشتند، بلکه در عین علم و یقین به صداقت رسول اکرم و رسالت او از روی عناد و لجاجت و برای حفظ موقعیت مادی خویش تسلیم نگشته و حاضر نبودند اسلام را بپذیرند! این نوع از کفر بدترین کفر و خطرناک‌ترین حالت است هم برای خود انسان هم برای دیگران و البته چنین کفری استحقاق لعنت و نفرین خدا و محرومیت از نعمت‌های او را خواهد داشت.

۲- یکی از موانع هدایت و پذیرفتن حق و تسلیم شدن در برابر عدالت و حکم الهی، وابستگی و تعلقات مادی و بندگی و اسارت دنیا است. آنان که با شهرت عملی (و نه شبهه علمی)

سیمای یهود در قرآن، ص: ۷۱

گرفتار دسیسه‌ها و توطئه‌های شیطانی می‌شوند، خطرناک‌تر از کسانی هستند که به دلیل جهل نسبت به حق به سراغ آن نمی‌روند. ۳- یهودیان و به ویژه یهودیان مدینه منتظر پیامبر بودند و آینده خود را در پرتو او روشن می‌دیدند، اما در این انتظار استقامت نداشتند و آنگاه که پیامبر موعود آنها آمد و احساس کردند پذیرفتن و ایمان به او ممکن است هزینه داشته باشد و لازم باشد از جان و مال خود و یا از موقعیت خود در راه یاری او بگذرند؛ لذا با او به دشمنی برخاستند.

ان شاء الله ما منتظران مصلح بزرگ و مهدی موعود (عج) هم فقط شعار او را ندهیم و در یاری او و دفاع از او همه چیز خود را فدا کنیم و از مستشهدین بین یدیه باشیم.

انقلابی بودن مهم است اما مهم‌تر از آن انقلابی ماندن است.

۴- کفر از روی لجاجت و کینه‌توزی یهود در عین علم به حقانیت اسلام، در صحنه‌های مختلفی خود را نشان داده و قرآن نمونه‌های فراوانی از آن را ذکر کرده است مانند:

(۱) در حالی که پیامبر را مانند فرزندان خود می‌شناختند علم خود را کتمان کردند و به او کفر ورزیدند. «۱»

(۲) برای فریب مردم بخش‌هایی را از تورات حذف و مخفی کردند تا مردم مشخصات پیامبر را در آن نیابند. «۲»

(۱). سوره بقره، آیه ۱۴۶.

(۲). سوره مائده (۵)، آیه ۱۵.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۷۲

(۳) صفات و ویژگی‌های دروغینی را برای پیامبر جعل کردند و آن را به کتاب خدا نسبت دادند. «۱»

(۴) در جریان تغییر قبله، علی رغم علم به حقانیت پیامبر و قرآن، به او، کفر ورزیدند. «۲»

۵- درخواست‌های کودکانه و بهانه‌جویی‌هایی را مطرح کردند تا ایمان نیاوردن خود را توجیه کنند. «۳»

۸- وحدت فکری با مشرکان

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ أُوتُوا نَصِيحًا مِّنَ الْكِتَابِ يُؤْمِنُونَ بِالْجِبْتِ وَالطَّاغُوتِ وَيَقُولُونَ لِلَّذِينَ كَفَرُوا هَؤُلَاءِ أَهْدَى مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا سَبِيلًا (نساء: ۵۱)

آیا ندیدی کسانی را که بهره‌ای از کتاب (خدا) به آنان داده شده (با این حال) به جبت و طاغوت (/بت و بت پرستان) ایمان می‌آورند و درباره کافران می‌گویند آنها از کسانی که ایمان آورده‌اند هدایت یافته‌ترند؟!

(۱). سوره بقره، آیه ۷۸ و ۷۹.

(۲). سوره بقره، آیه ۱۴۵.

(۳). سوره نساء (۴)، آیه ۱۵۳؛ آل عمران (۳)، آیه ۱۸۳ و ۹۳ و ۹۴؛ سوره مائده، آیه ۶۸ و سوره بقره (۲)، آیه ۱۴۴.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۷۳

مفردات

الم تر: آیا ندیدی

اوتوا: داده شده‌اند (فعل مجهول از اتی یأتی)

نصیب: بهره- قسمتی از چیزی

جبت: لفظی است غیر عربی که وارد عربی شده و هر چیزی است که به جای خدا پرستیده شود. «۱» این کلمه تنها یک بار در قرآن و در همین آیه ذکر شده است.

طاغوت: مصدری است که به معنای فاعل استعمال می‌شود و معنای لغوی آن تعدی و سرکشی و تجاوز است و هر معبود و غیر خدا را طاغوت می‌گویند «۲» طاغوت در قرآن هشت بار به عنوان رعیب خدا و مقابل خدا ذکر شده است.

شأن نزول: به بیان علامه طباطبائی، در سبب نزول این آیه روایات مختلفی نقل شده که همگی در اصل داستان مشترک‌اند و خلاصه آن این است که برخی از یهودیان به مکه آمده و از مشرکین خواستند که با هم در مقابل پیامبر هم‌پیمان شوند. مشرکین گفتند به شرطی این کار را می‌کنیم که در برابر بت‌های ما سجده کنید و مانند ما شوید. یهودیان پذیرفته و این کار را کردند (ایمان به جبت و طاغوت). بعد از آنها سؤال کردند آیا شما مسلمانان را به حق و هدایت نزدیک‌تر می‌دانید یا ما را؟

(۱). المیزان، ج ۴، ص ۳۷۴.

(۲). همان، ص ۳۷۵.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۷۴

یهودیان با صراحت گفتند به خدا قسم شما هدایت شده‌تر و به حق نزدیک‌ترید! پس این آیه نازل شد. «۱» برداشت‌ها

۱- دشمنی یهود با مسلمانان سبب شد هم به بت (جبت) سجده کنند، هم طاغوت را بر خدا و هم مشرکان را بر مسلمانان ترجیح دهند.

۲- دشمنان اسلام با وجود اختلافات فراوانی که با هم دارند، در مقابل مسلمانان متحد می‌شوند. البته خداوند چنین وحدتی را از هم خواهد پاشید، چرا که در راه گمراهی مردم متحد شده‌اند. نظیر این وحدت را دشمنان انقلاب اسلامی در مراحل مختلف مانند دوران دفاع مقدس هم داشتند و دیدیم که مارکسیسم شرق با یهودیت و نصرانیت غرب علیه انقلاب اسلامی یکپارچه شدند و به میدان آمدند، پس شایسته است مسلمانان گرفتار اختلاف نشوند.

۳- وحدت یهود با مشرکان در حالی بود که قرآن و اسلام، یهود و نصاری را به وحدت بر محور توحید و ایمان به خدا دعوت کرده بود. «۲»

۴- همواره کافران و مشرکان از موحدان دنیاطلب در جهت

(۱). همان، ص ۳۸۳، مجمع البیان، ج ۴-۳، ص ۵۹.

(۲). سوره آل عمران، آیه ۶۴.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۷۵

منافع خود سود می‌برند؛ چنان که یهودیان هم در عمل به بت‌های مشرکین سجده کردند و هم در قضاوت آنها را بر موحدان و ادامه دهندگان راه انبیای سلف ترجیح دادند.

امروزه نیز برخی از نیروهای داخلی به دلیل منافع دنیایی و یا ترس از ابرقدرتها سابقه خود و مبانی فکری خویش را فراموش و در مقابل دشمنان گرنش کرده، آنها را بر نیروهای انقلابی و ارزشی ترجیح می‌دهند.

۵- نتیجه خیانت یهود به مسلمانان و وحدت آنان با مشرکان در دنیا چیزی جز شکست هر دو و گرفتاری آنان به نفرین و لعنت الهی نبود. لذا در آیه بعدی فرمود:

آنها کسانی هستند که خداوند ایشان را از رحمت خود دور ساخت و هر کس را خدا از رحمتش دور سازد یاوری برای او نخواهی یافت. «۱»

۹- سعی در گمراه کردن مردم (تهاجم فرهنگی)
 وَدَّتْ طَائِفَةٌ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَوْ يُضِلُّوكُمْ وَمَا يُضِلُّونَ إِلَّا أَنْفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ (آل عمران: ۶۹)
 جمعی از اهل کتاب (از یهود) دوست داشتند (و آرزو می کردند) شما را گمراه کنند (اما آنها باید بدانند که

(۱). سوره نساء، آیه ۵۲.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۷۶

نمی توانند شما را گمراه سازند) آنها گمراه نمی کنند مگر خودشان را و نمی فهمند.

مفردات

وَدَّتْ: از وُدّ به معنای محبت به چیزی یا آرزوی چیزی «۱»

طَائِفَةٌ: از ریشه طواف، به معنای گردیدن دور چیزی است و طایفه یعنی گروه و جمعی از افراد که به صورت دسته جمعی باشند.
 يَضِلُّونَ: از اضلال و ریشه ضلال به معنای عدول و بازگشت از راه مستقیم و پیمودن مسیر انحرافی است و ضد آن هدایت است. «۲»
 اضلال یعنی ایجاد گمراهی و سبب عدول و انحراف دیگران شدن، مانند افساد که سبب فساد دیگران شدن است. يُضَيِّطُونَ یعنی گمراه می کنند.

ما يشعرون: از ریشه شعور به معنای فهم؛ ما يشعرون یعنی نمی فهمند (در حالی که خیال می کنند که می دانند اما در جهل مرکب اند).

شأن نزول: عده‌ای از یهود تلاش کردند به وسوسه و شبهه افکنی و شیطنت مسلمانان برجسته‌ای مانند حدیفه و عمار و معاذ را گمراه کنند و به کفر برگردانند، اما خدا با نزول این آیه توطئه آنها را افشاء کرد. «۳»

(۱). مفردات راغب، ص ۵۵۳ و همین طور ر. ک: مجمع البیان، ج ۲-۱، ص ۴۵۸.

(۲). همان، ص ۳۰۶.

(۳). مجمع البیان، ج ۲-۱، ص ۴۵۸ و حاشیه آن.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۷۷

برداشت‌ها

۱- یهودیان خود عالمانه و با لجاجت گمراه گشته و کافر شده‌اند، و تلاش می کنند دیگران را هم گمراه نموده مانع هدایت آنان و استقامت مسلمانان بر صراط مستقیم گردند. در واقع یک تهاجم فرهنگی و فکری را علیه مسلمانان به وجود آورده، از ابزارهای مختلف برای این تهاجم استفاده می کنند.

۲- یکی از بهترین راههای خنثی سازی تهاجم فرهنگی و توطئه‌های دشمنان، هشیاری و شناخت ماهیت دشمن و هدف او است. اگر جامعه دشمن را شناخت و متوجه و متذکر توطئه‌های او بود (توطئه‌ها را توهم ندانست) گرفتار عملیات غافل گیرانه او و اسیر دام‌های خطرناک او نمی شود. لذا آیه خطاب را مسلمانان قرار داده و از آنها می خواهد مراقب خطر و عملیات یهودیان مفسد و مضل باشند.

۳- در جامعه‌ای که اعتقادات دینی و مبانی فکری عمیق و قوی باشد، تهاجم فرهنگی و فتنه‌انگیزی‌های دشمنان تأثیری نخواهد داشت چنانچه یهودیان به قصد اضلال و گمراه کردن مسلمانانی مانند عمار اقدام کردند اما نتیجه نگرفتند. لذا از وظایف رهبران و

مدیران فرهنگی است که پایه‌ها و اصول فکری و اعتقادی مردم را تقویت و با استدلال آنها را مجهز کنند و آسیب‌پذیری آنان را کاهش دهند.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۷۸

۴- تلاش برای گمراه کردن دیگران اولاً خود یک گمراهی است و سبب انحراف و ضلالت بیشتر خود آنان می‌گردد و ثانیاً چون یک تهاجم و تعرض به امتیّت فکری و اعتقادی دیگران است قابل اغماض نبوده و باید با آن با شدت برخورد شود.

۵- یهودیان از ابزارها و راههای مختلفی برای تهاجم فرهنگی و گمراهی مسلمانان استفاده می‌کردند که برخی از آنها به شهادت قرآن چنین‌اند:

آمیختن باطل با حق، کتمان و پنهان کردن حق و هدایت، ایمان و کفر بعد از آن (بازی با دین مردم)، «۱» تلاش برای به دست گرفتن مدیریت‌ها و رهبری، «۲» فتنه‌انگیزی و تلاش برای تأثیرگذاری بر تصمیمات رهبری، «۳» جلوگیری از تعامل و ارتباط فرهنگی منطقی، «۴» تحریف واقعیات «۵» نفاق و دورویی، «۶» جدال و مجادله در آیات الهی «۷»

(۱). سوره آل عمران، آیه ۷۱-۷۲.

(۲). همان سوره، آیه ۱۰۰.

(۳). سوره مائده، آیه ۴۹.

(۴). سوره بقره، آیه ۷۶-۷۷.

(۵). سوره نساء، آیه ۴۶.

(۶). سوره مائده، آیه ۶۱.

(۷). سوره مؤمن، آیه ۵۶.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۷۹

۱۰- مخالفت در برابر احکام الهی (عدم تعبد)

قَالُوا يَا مُوسَى إِنَّا لَن نَدْخُلُهَا أَبَدًا مَا دَامُوا فِيهَا فَادْهَبْ أَنْتَ وَرَبُّكَ فَقَاتِلَا إِنَّا هَاهُنَا قَاعِدُونَ
(مائده: ۲۴)

(بنی اسرائیل) گفتند ای موسی تا آنها در آنجا هستند ما هرگز وارد نخواهیم شد تو و پروردگارت بروید و (با آنان) بجنگید، ما همین جا نشسته‌ایم!

مفردات

لن - ندخل - ها: ما هرگز داخل نمی‌شویم

ف - اذهب: برو

قاتلا: بجنگید شما دو نفر [موسی و خدا]

هیهنا: اینجا (از اسماء اشاره است)

قاعدون: (از قعود به معنای نشستن) نشستگان

برداشت‌ها

۱- یکی از لغزش‌های بزرگ بنی اسرائیل و یهود این بود که با وجود بهره‌مندی از عنایت خدا و علم به دستورات الهی، از فرمان پیامبر خدا نافرمانی می‌کردند و با انواع بهانه‌جویی‌ها و مطرح کردن شبهات واهی، از تسلیم شدن در برابر احکامی که می‌دانستند بر

اساس مصالح و منافع آنها تشریح شده، امتناع

سیمای یهود در قرآن، ص: ۸۰

می‌ورزیدند. و یکی از نمونه‌های چنین تمردی در این آیه بیان شده است: بعد از پیروزی بر فرعون وقتی حضرت موسی به آنها امر کرد که وارد سرزمین مقدس (فلسطین) بشوند «۱» گفتند در آن سرزمین افراد ستمگر و زورگو وجود دارند (و ما از آنها ترسیده) هرگز وارد آن نمی‌شویم! تو و خدایت بروید با آنها بجنگید وقتی با پیروزی آنها را از آن شهر خارج کردید ما هم وارد شهر می‌شویم.

۲- تعبیر ائت و ربک (تو و پروردگارت) نشان دهنده این است که گویا خدای حضرت موسی را پروردگار خود نمی‌دانستند.

۳- روحیه «پذیرش دین در شرایط راحتی و آسایش و دوری از دستورات آن در سختی‌ها و مشکلات» در بسیاری از امت‌ها و جوامع موجب سقوط و انحراف شده است. یهودیان با تمرد خود را چهل سال آواره بیابانها کردند. امت پیامبر اکرم (ص) هم وقتی همراهی با حسین (ع) را مستلزم درگیر شدن با طاغوت زمان و مقابله با عبیدالله و یزید دیدند، او را تنها گذاشتند و به دنیای خود چسبیدند. اما هرگز روزگار خوشی را تجربه نکردند!

۴- موارد دیگر از تمرد بنی اسرائیل و عدم تعبد آنها در

(۱). سوره مائده، آیه ۲۱.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۸۱

جریان تعطیلی روز شنبه «۱» و یا تمرد از طالوت «۲» و یا داستان بنی اسرائیل «۳» و همین طور حکم زنای محصنه دو نفر از اشراف خبیر «۴» مشاهده می‌شود.

۵- در اصول و در اصل پذیرفتن دین نباید تعبدی عمل کرد، اما وقتی اصول با تحقیق پذیرفته شدند، باید در فروع و احکام به آنچه خدا و رسولش دستور داده‌اند متعبد و مطیع بود.

۱- بدانندیشی نسبت به مؤمنین

مَا يَوْذُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَلَا الْمُشْرِكِينَ أَنْ يُنَزَّلَ عَلَيْكُمْ مِنْ خَيْرٍ مِنْ رَبِّكُمْ وَاللَّهُ يَخْتَصُّ بِرَحْمَتِهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ (بقره: ۱۰۵)

کافران اهل کتاب (و همچنین) مشرکان دوست ندارند که از سوی خداوند خیر و برکتی بر شما نازل گردد؛ در حالی که خداوند رحمت خود را به هر کس بخواهد اختصاص می‌دهد و خداوند صاحب فضل بزرگ است.

(۱). سوره بقره، آیه ۶۵ و ۶۶.

(۲). سوره بقره، آیه ۲۴ تا ۲۴۹.

(۳). سوره بقره، آیه ۶۷ تا ۷۳.

(۴). سوره مائده، آیه ۴۲.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۸۲

مفردات

ما یوّد: دوست ندارند یُنزل علیکم: فرود آید بر شما

یختص: اختصاص می‌دهد «۱»

رحمت: در روایاتی منظور از رحمت در این آیه «نبوت» معرفی شده و بنابراین معنای آیه چنین خواهد بود که خدا نعمت نبوت را به هر کس که بخواهد می‌دهد. «۲» (و در انحصار بنی اسرائیل نیست).

پیامها

۱- یکی از مشترکات اهل کتاب (به ویژه یهودی‌ها) با مشرکین (که سبب کفر آنها گشته) این است که به لحاظ روحی و باطنی همواره نسبت به مؤمنین سوء نیت دارند و بدخواه هستند و اگر خیری به آنها رسد ناراحت می‌شوند و اگر شری متوجه آنان گردد خشنود می‌گردند. به ویژه که بنی اسرائیل نعمت نبوت را منحصر به خود دانسته، مایل نیستند که به غیر آنها داده شود و از اینکه پیامبر اکرم و کامل‌ترین و خاتم همه انبیا از بنی اسرائیل نیست ناراحت‌اند.

۲- علاوه بر این آیه که این روحیه را مشترک بین اهل کتاب و مشرکین معرفی کرد، در جای دیگر در خصوص یهودیان با

(۱). مجمع البیان، ج ۲-۱، ص ۱۷۹.

(۲). همان.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۸۳

صراحت فرمود: اگر نیکی به شما برسد یهودیان را ناراحت می‌کند و اگر حادثه ناگواری برای شما رخ دهد خوشحال می‌شوند. «۱»

۳- توجه و تذکر مؤمنین به این خباثت باطنی و روحیه بدخواهی یهودیان و دشمنانشان [که در این آیه بدان افشاء شده موجب می‌شود که مؤمنین در ارتباطات خود، با آگاهی با آنان برخورد کرده فریب ظاهر را نخورده و اسیر توطئه‌های آنان نگردند و تصور نکنند آنها هم مانند مؤمنین دارای سلامت نفس و روحیه خیرخواهی و محبت‌آمیز هستند. «۲»

۴- حسد و کینه‌توزی قلبی ناراحتی از نعمت‌هایی که به دیگران می‌رسد، در مرحله اول، صاحبش را مضطرب، رنجور، غیر متعادل، عصبانی و آسیب‌پذیر می‌سازد و آرامش روحی را از او سلب می‌کند. آنان که طالب عدم آسایش و راحتی دیگران باشند، قبل از هر کس آرامش و راحتی را از خود سلب می‌کنند.

۵- تمایلات مشرکان و یهود از جمله انحصارطلبی آنان در اراده الهی تأثیر نداشته، خدا بر اساس حکمت و مصالح، نعمت‌های خود و به ویژه نعمت رسالت و نبوت را به هر کس که بخواهد واگذار می‌کند.

(۱). سوره آل عمران، آیه ۱۲۰.

(۲). ر. ک: سوره آل عمران، آیه ۱۱۹.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۸۴

۶- راه نجات از تیرهای کینه‌توزانه دشمنان اسلام و به ویژه یهود، اولاً بصیرت، هشیاری و توجه به روحیات و نیت زشت آنها است و ثانیاً صبر، تقوی و توکل بر خدایی که همه نعمت‌ها و فضل‌ها به دست اوست. به فرموده قرآن کریم:

... اگر (در برابر دشمنی‌های یهود) استقامت و پرهیزگاری پیشه کنید، نقشه‌های (خائنانه) آنان به شما زیانی نمی‌رساند خداوند به آنچه انجام می‌دهند احاطه دارد. «۱»

۷- مؤمنان باید همواره متوجه باشند که یهودیان خواهان انحراف، ارتداد و لغزش دینی آنها می‌باشند و دوست دارند که مانند خودشان کافر شوند. «۲» آنان از این کار خوشحال می‌شوند و در مقابل از استقامت مسلمانان بر صراط مستقیم و حرکت بر محور هدایت و ولایت الهی ناراحت و مضطرب می‌گردند.

بنابراین شایسته است در رفتار و سلوک فردی و اجتماعی به گونه‌ای حرکت کنند که دشمن شادکن نباشند.

۱۲- دشمنی و کینه نسبت به مسلمانان

لَتَجِدَنَّ أَشَدَّ النَّاسِ عَدَاوَةً لِلَّذِينَ آمَنُوا الْيَهُودَ وَالَّذِينَ أَشْرَكُوا (مائده: ۸۲)

(۱). سوره آل عمران، آیه ۱۲۰.

(۲). سوره نساء، آیه ۸۹.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۸۵

به طور مسلم دشمن‌ترین مردم نسبت به مؤمنان را یهود و مشرکان خواهی یافت.

مفردات

ل- تَجِدَنَّ: (فعل همراه با تأکید) قطعاً می‌یابی

أشد: سخت‌تر عداوة: دشمنی

شأن نزول: در صدر اسلام، عده‌ای از مسلمانان تحت فشار مشرکان مکه به امر پیامبر اکرم (ص) و به رهبری جعفر بن ابی طالب به حبشه هجرت کردند و با وجود همه توطئه‌های قریش، پادشاه مسیحی حبشه (نجاشی) فرستادگان مشرکان را طرد و به مسلمانان آزادی و امکان زندگی آسوده در کشور خود داد.

مدتها بعد، مسلمانان در جریان حمله به خیبر موفق شدند این کانون فتنه و خطر یهودیان را درهم بشکنند و در حالی که در شادی پیروزی بر یهودیان بودند، جعفر و گروهی از مسلمانان از حبشه به مدینه رسیدند که پیامبر فرمود «نمی‌دانم از پیروزی خیبر خوشحال‌تر باشم یا از بازگشت جعفر»؟ همراه جعفر تعدادی مسیحی و از جمله یک راهب بود که وقتی خدمت پیامبر اکرم (ص) رسید و آیات الهی را شنید (چون طالب حقیقت بود و عنادی نداشت، بر خلاف یهودیان) تحت تأثیر قرار گرفت و مسلمان شد. در این هنگام این آیه نازل شد که یهود و مشرکین

سیمای یهود در قرآن، ص: ۸۶

به عنوان بدترین دشمن مسلمانان و نصاری نزدیک‌ترین دوستان معرفی شدند. «۱»

برداشت‌ها:

۱- ذکر یهود قبل از مشرکین، شاید اشاره به شدت دشمنی و افزونی کینه‌توزی یهود بر مشرکین اشاره داشته باشد؛ چنانچه در عمل هم اثبات شد و توطئه‌های مختلف و آسیب‌هایی که یهودیان متوجه پیامبر و مسلمانان کردند به مراتب بیشتر از آزار و اذیت مشرکان بود.

۲- با این که مسیحیت به لحاظ اعتقادی گرفتار انحراف‌های بزرگی مانند تثلیث شده بودند اما چون عناد و لجاجت نداشتند و رهبران آنها در دام دنیاطلبی گرفتار نیامده بودند، خطر آنها کمتر و نگرانی مسلمانان نسبت به آنها کمتر بود.

۳- گرچه دشمنی از کلام و عمل یهود آشکار بود، بغض و کینه و دشمنی قلبی آنها خیلی بیشتر بود و به فرموده قرآن از شدت خشم سرانگشتان خود را به دندان می‌گزیدند و البته پاسخ خدا هم به آنها این بود که با همین خشمی که دارید بمیرید! «۲»

(۱). ر. ک: مجمع البیان، ج ۳۴، ص ۲۳۳ و ۲۳۴.

(۲). ر. ک: آیات ۱۱۸ تا ۱۲۰ سوره آل عمران.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۸۷

۴- دشمن‌شناسی و همین‌طور شناخت اهداف، برنامه‌ها، سنگرها و روش‌های دشمنان برای یک جامعه زنده و پویا ضروری است و

نباید توهم توطئه و دشمن‌تراشی معرفی شود و در مقابل غفلت از توطئه‌ها و خوش‌باوری و گمان نیکو بردن به ظاهر فریبنده و صلح‌طلبانه دشمنان بهترین زمینه و فرصت را برای نفوذ آسیب‌ها و تأثیرگذاری نقشه‌ها و توطئه‌ها به وجود می‌آورد.

۵- یهود هر زمانی دشمنی خود را به گونه‌ای عملی کرده است: گاهی با تحریف دین، گاهی با استهزاء احکام دینی و مسلمانان، گاهی با زخم زبان زدن، گاهی با خیانت به پیمان‌ها و قراردادهای، گاهی با تهاجم فرهنگی، گاهی با دامن زدن به اختلافات داخلی مسلمانان، گاهی با جاسوسی و وحدت با مشرکین، گاهی با ایجاد مشکلات اقتصادی و اجتماعی، گاهی با تهاجم و حمله‌های نظامی و ... که آیات و روایات و شواهد تاریخی فراوانی این توطئه‌ها را افشا می‌کند.

امروزه هم همه این دشمنی‌ها از کانون صهیونیسم و یهودیت، اسرائیل غاصب مشاهده می‌شود!

سیمای یهود در قرآن، ص: ۸۹

فصل چهارم اقدامات عملی یهود

بنی‌اسرائیل و یهود علاوه بر انحرافات فکری و موضع‌گیری‌هایی که در حوزه اندیشه و نظر داشتند و توطئه‌هایی که در میدان مقابله با فرهنگ اسلامی طراحی و اجراء نمودند، در میدان عمل و رفتار نیز اقداماتی انجام دادند. تدبّر و تأمل در این اقدامات علاوه بر آگاهان ما نسبت به تقابل و تضادی که آنان با جبهه حقّ و دین‌داری داشته‌اند، می‌تواند موجب عبرت و درس در زندگی فردی و اجتماعی باشد؛ به ویژه آن که زمینه برخی از اعمال بنی‌اسرائیل و یهود بارها در امت اسلامی به وجود آمده و در برخی موارد مسلمانان نیز مشابه بنی‌اسرائیل عمل کرده‌اند.

از بین اقدامات و رفتار عملی بنی‌اسرائیل و یهود، آنها که صورت عمومی داشته و قرآن نیز متذکر آنها شده دوازده مورد به طور اختصار ارائه می‌گردد و برخی از موارد دیگر را ذیل

سیمای یهود در قرآن، ص: ۹۰

همین دوازده مورد با ارجاع به آیات مربوطه مورد اشاره قرار می‌گیرد.

۱- پیمان‌شکنی

أَوْ كَلِمًا عَاهَدُوا عَهْدًا نَبَذَهُ فَرِيقٌ مِنْهُمْ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ (بقره: ۱۰۰)

و آیا چنین نیست که هر بار آنها [یهود] پیمانی (با خدا و پیامبر) بستند جمعی از ایشان آن را دور افکندند (و مخالفت کردند)؟! آری بیشتر آنان ایمان نمی‌آورند.

مفردات

أَوْ كَلِمًا: آیا هر بار عاهدو عهداً: پیمانی را بستند

نَبَذَ: طرد کرد- دور انداخت فریق: گروهی- جمعی

بَرَدَاثُهَا:

۱- یکی از صفات زشت و اقدامات ناپسند بنی‌اسرائیل و یهود که با تاریخ پیوند خورده و گویا از لوازم ذاتی آنها گشته است، پیمان‌شکنی و بی‌اعتنایی به قراردادهای و حتی قسم‌هایی است که خود انشا کننده آن بوده‌اند. چه بنی‌اسرائیل زمان

سیمای یهود در قرآن، ص: ۹۱

حضرت موسی (ع) و انبیای بعد از او و چه یهودیان زمان پیامبر اکرم (ص) بارها و بارها اقدام به پیمان‌شکنی کردند که قرآن به مواردی از آنها اشاره کرده و در این آیه بعد از آنکه در آیات قبل به برخی از میثاق‌هایی که بنی‌اسرائیل نقض کرده‌اند اشاره می‌کند آیه ۸۳ و ۸۴ و ۹۳ بقره می‌فرماید اصلاً برخورد گروهی از آنها در همه پیمان‌ها چنین بوده است که آن را دور بیندازند.

۲- مهم‌ترین و منشأ پیمان‌شکنی یهود، بی‌ایمانی و ضعف اعتقادات دینی آنها است که اولاً توجه و باور ندارند که خدا بر همه اعمال آنها احاطه دارد و پیمان‌شکنی آنان از نظر او پنهان نمی‌ماند و ثانیاً به مجازات و آثار مترتب بر نقض و شکستن قراردادها ایمان نداشته و از گذشتگان خود عبرت نمی‌گیرند.

۳- شاید یکی دیگر از عواملی که یهودیان را در پیمان‌شکنی متجری و با جرأت کرده است روحیه نژادپرستی و خود را با دیگران متفاوت و متمایز دیدن باشد که تصور می‌کنند هر آنچه و تا هر زمان که به نفع آنان باشد محترم است و بعد از آن ارزشی ندارد.

۴- آنچه در عصر جدید، دنیا از اسرائیل غاصب مشاهده می‌کند که با صراحت، قراردادها و پیمان‌های جهانی و بین‌المللی را به سخره گرفته و آشکارا آن را نقض می‌کند و حتی بر این نقض پیمان افتخار هم می‌کند، چیزی نیست جز همان روحیه سیمای یهود در قرآن، ص: ۹۲

خیانت و تجاوز و پیمان‌شکنی که از اسلاف نژادپرست خود به ارث برده‌اند در حالی که هر جا امکان داشته امریکا با حربه و توپ یا غیر آن مانع تصویب قطعنامه علیه اسرائیل شده اما با همه این حال سازمان ملل بر علیه هیچ دولتی به اندازه دولت غاصب اسرائیل قطعنامه وضع نکرده است اما این رژیم به هیچ پیمانی پایبند نیست.

۵- خیانت و تعدی بنی اسرائیل و یهود فقط به پیمان‌ها و قراردادها منحصر نمی‌شود بلکه بسیاری از آنها در امانت‌داری و اعتماد دیگران نیز خیانت کرده و وفادار نمی‌باشند مگر این که مسلمانان بالای سر آنها ایستاده و بر آنها مسلط باشند و آنها جرأت تخطی و خیانت نکنند. «۱»

۶- برخی از پیمان‌هایی که به وسیله بنی اسرائیل و یهود شکسته شد و قرآن به آنها اشاره دارد از این قرارند.

۱/۶- پیمانی که در کوه طور بستند و سپس آن را نقض کردند که در سوره بقره آیه ۸۳ تا ۸۵ بیان شده است و مفاد این پیمان بر اساس آیات ذکر شده از این قرار است.

۱- به جز خدای یگانه را پرستش نکنند ۲- به پدر و مادر احسان و نیکی بنمایند. ۳- به خویشان و بستگان نیکی کنند.

۴- نسبت به ایتام حساسیت احسان داشته باشند. ۵- نسبت به

(۱). ر. ک: آیه ۷۵ آل عمران.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۹۳

نیازمندان و فقرا ترحم و نیکی کنند. ۶- در سلوک اجتماعی و معاشرت با مردم (چه جزء آیین آنها باشند یا نه) شایسته و پسندیده عمل کرده و سخن نیکو بگویند. ۷- بر پادارنده نماز و رابطه با خدا باشند. ۸- نسبت به حقوق محرومان و پرداخت زکات کوتاهی نکنند ۹- خون یکدیگر را نریزند و موضع جنگ‌طلبی نداشته باشند ۱۰- کسی را از خانه و وطن آواره نگردانند ۱۱- برای رهایی اسرا خود فدیة پرداخت کنند (به این پیمان در برخی از آیات دیگر هم اشاره شده است مانند آیه ۴۰، ۶۳ و ۶۴ بقره)

۲/۶- از یهود در تورات پیمان گرفته شد که به پیامبر موعود (پیامبر اکرم (ص)) ایمان بیاورند، ولی آنان آن را نقض کردند که آیه ۷۷ سوره آل عمران این پیمان‌شکنی و مجازات آن را بیان کرده است. «۱»

۳/۶- بنی اسرائیل با این که با موسی پیمان بسته بودند که او را همراهی و یاری کنند وقتی حضرت موسی از آنها خواست وارد سرزمین مقدس (فلسطین) شده و با طاغوت‌ها جهاد کنند مخالفت کرده و پیمان خود را شکستند «۲» و با گستاخی گفتند تو و خدایت بروید جنگ کنید ما اینجا نشسته‌ایم!

(۱). همین طور ر. ک: آیه ۱۷۹، سوره بقره.

(۲). سوره مائده، آیه ۲۴.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۹۴

۶/۴- یهود بنی نضیر و بنی قریظه در هنگام ورود پیامبر اکرم (ص) به مدینه با آن حضرت پیمان بستند که به دشمنان او کمک نکنند ولی در جریان جنگ خندق این پیمان را شکستند و با مشرکان مکه بر ضد مسلمانان همکاری کردند بنابر نقل بسیاری از مفسرین آیه محل بحث (آیه ۱۰۰ بقره) به همین پیمان اشاره دارد.

۲- تکذیب و قتل انبیاء

افکلما جاء کم رسول بما لا تهوی انفسکم استکبرتم ففریقاً کذبتم و فریقاً تقتلون (بقره: ۷۸)

آیا چنین نیست که هر زمان، پیامبری چیزی بر خلاف هوای نفس شما آورد، در برابر او تکبر کردید (و از ایمان آوردن به او خودداری نمودید) پس عده‌ای را تکذیب کرده و جمعی را به قتل رساندید؟!

مفردات

افکلما (ا- ف- کُلّ- ما): آیا چنین نیست که هرگاه

جاء کم: آمد شما را لا تهوی انفسکم: هوای آن را ندارید- نفس شما آن را نمی‌پسندد

استکبرتم: تکبر می‌ورزید فریق: گروهی

کذبتم: تکذیب می‌کنید تقتلون: می‌کشید

سیمای یهود در قرآن، ص: ۹۵

برداشت‌ها:

۱- هدف از ارسال رسل و انزال کتب آسمانی هدایت انسان به جایگاه واقعی و مقصدی است که برای آن آفریده شده است و هوی و هوس و گرایشهای مادی و تعلقات دنیوی، نخستین مانع حرکت و استمرار و استقامت در مسیر هدایت و صراط مستقیم است و نسبت به یهودیان نیز مهم‌ترین عامل سرپیچی و بلکه مقابله و درگیری آنها با انبیا هوی پرستی آنها است «۱» و لذا هرگاه پیامبری حکمی بر خلاف میل و هوای آنها بیان می‌کرد یا او را ترور شخصیت کرده و تکذیب می‌کردند یا او را ترور فیزیکی کرده و به قتل می‌رساندند. «۲»

۲- پذیرش حق آنجا مهم و ارزش است که امیال و خواسته‌های نفسانی و منافع شخصی نقشی در آن نداشته باشد. یهودیان بخشهایی از تورات و تعالیم انبیاء را که با خواسته‌ها و منافع آنها منافاتی نداشت پذیرفته و خود را پایبند به آن اعلام می‌کردند و

(۱). همچنین ر. ک: سوره قصص، آیه ۵۰.

(۲). آنچه در عصر جدید و در عین محکومیت جهانی تروریسم از رژیم غاصب صهیونیسم شاهدیم که رسماً اعلام می‌کند مخالفین خود را ترور می‌کنیم و از هر وسیله‌ای برای آن کار استفاده می‌کنیم و در مدتی کوتاه قریب هفتاد نفر از رهبران و فرماندهان فلسطینی را ترور می‌کند که ترور شیخ احمد یاسین و دکتر عبدالعزیز رنتیسی بخشی از همان روش یهود در برخورد با مصلحان می‌باشد.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۹۶

هر جا که با هوی و هوس آنها برخورد داشت آن را تکذیب و مردود می‌دانستند یعنی این را تابع هوی قرار می‌دادند نه هوی را تابع دین.

۳- اکثر مخالفت‌ها و جبهه‌گیری‌ها مقابل نهضت‌های اصلاحی به ویژه رهبری انبیا و اولیای الهی، هواپرستی و گرایش‌های عملی

است نه بینش‌ها و اعتقادات و باورها. یهود و بنی اسرائیل در حقایق انبیا و صداقت آنها تردید نداشتند اما آنها را تحمل نمی‌کردند چون آنها را مخالف گرایش‌ها و امیال خود می‌یافتند.

۴- هواپرستی آنقدر خطرناک است که انسان را به پیامبرکشی و حذف فیزیکی مصلحان وامی‌دارد!

۵- بسیاری از هواپرستی‌ها و ترجیح دادن خواسته‌های نفسانی بر همه چیز ناشی از روحیه استکباری و نژادپرستی یهود است.

۶- افشا و پرده‌برداری از آنچه یهود و بنی اسرائیل نسبت به انبیا انجام می‌دادند در واقع یک نوع دل‌داری دادن به پیامبر اکرم (ص) و مسلمانان است که از مخالفت و عناد و تکذیب آنها تعجب نکرده و ناراحت نباشید که اینها با انبیا قبل‌هم چنین کردند. در برخی موارد این مطلب را با صراحت بیان کرده و می‌فرماید:

سیمای یهود در قرآن، ص: ۹۷

پس اگر (این یهودیان بهانه‌جو) تو را تکذیب کنند (چیز تازه‌ای نیست) رسولان پیش از تو (نیز) تکذیب شدند (پیامبرانی) که دلایل آشکار و نوشته‌های متین و محکم و کتاب روشنی‌بخش آورده بودند. «۱»

۷- یهودیان، تنها پیامبر اکرم (ص) را تکذیب نکردند بلکه نسبت به آن حضرت سوء نیت داشته و برخی از آنها به دنبال فرصتی بودند تا مانند گذشتگان خود به ترور و قتل رسول خدا اقدام کنند، غافل از اینکه در این مرحله خدا به آنها فرصت نداده و دست آنها را در تعدی به حبیب خود باز نمی‌گذارد.

یکی از شأن نزول‌هایی که برای این آیه شریفه که می‌فرماید «ای کسانی که ایمان آورده‌اید نعمتی را که خدا به شما بخشید به یاد آورید آن زمانی که جمعی (از دشمنان) قصد داشتند دست به سوی شما دراز کنند (و شما را از میان بردارند) اما خدا دست آنها را از شما بازداشت. از خدا بپرهیزید و مؤمنان باید بر خدا توکل کنند» «۲» ذکر شده آن است که یهودیان بنی النضیر می‌خواستند پیامبر را به قتل برسانند و خدا آن را خنثی کرد. «۳»

(۱). سوره آل عمران، آیه ۱۸۳.

(۲). سوره مائده، آیه ۱۱.

(۳). ر. ک: مجمع البیان، ج ۴-۳، ص ۱۶۹.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۹۸

۳- جاسوسی

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا بَطَانَةً مِّن دُونِكُمْ لَا يَأْلُونَكُمْ خَبَالًا وَدُّوا مَا عَتَيْتُمْ ... (آل عمران: ۱۱۸)

ای کسانی که ایمان آورده‌اید محرم اسرار از غیر خود انتخاب نکنید آنها از هر گونه شر و فساد دربار شما کوتاهی نمی‌کنند آنها دوست دارند شما در رنج و زحمت باشید.

مفردات

لا تتخذوا: نگیرید- انتخاب نکنید

بطانۀ: محرم اسرار

من دونکم: از غیر خودتان

لا یألونکم: کوتاه نمی‌آیند

خبالاً: شر و فساد به ویژه زیان‌رسانی به عقل

ودوا: دوست دارند

ما عَتَمْتُ: آنچه موجب زحمت و رنج شما باشد

شأن نزول: از ابن عباس نقل شده است این آیه درباره افرادی از مسلمانان نازل شد که با برخی یهودیان به خاطر همسایگی، خویشاوندی، هم‌شیرخوارگی و هم‌پیمانی، دوستی و

سیمای یهود در قرآن، ص: ۹۹

رفاقت داشته و با آنها صمیمی شده بودند و اسرار داخلی مسلمانان را برای آنها بیان می‌کردند «۱» و آنها با انتقال این اخبار به یهودیان تلاش می‌کردند علیه مسلمانان توطئه کنند.

برداشت‌ها

۱- این آیه خطاب به مسلمانان است (نه یهود)، اما افشا کننده و هشداردهنده است نسبت به یکی از توطئه‌ها و نقشه‌هایی که یهود نسبت به مسلمانان داشتند، و آن این بود که با بهره‌گیری از اسرار داخلی مسلمانان و شناخت نقاط قوت و ضعف، در آسیب رسانی به آنها بتوانند به اهداف شوم خود برسند و از جمله از این اسرار برای متزلزل کردن فکر و ضربه زدن به خردورزی و برنامه‌ریزی عاقلانه بهره‌برداری می‌کنند لذا تعبیر به خیال (ضربه زدن به عقل) فرموده است.

۲- حفظ اسرار و رازداری یک وظیفه ملی و تکلیف دینی و خنثی کننده توطئه‌ها و برنامه‌های دشمنان کینه‌توز و در کمین نشسته است چنانچه افشای اسرار داخلی خیانتی بزرگ است به دین و مردم و خدمت بزرگی است به دشمنان.

۳- قرآن برای محقق و طالب و جستجوگر حقیقت هیچ‌گونه محدودیت و خط قرمزی قائل نشده است و او می‌تواند با

(۱). مجمع البیان، ج ۲-۱، ص ۴۹۲.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۱۰۰

سیمای یهود در قرآن ۱۴۳

امنیت و آسوده‌خاطر هر سؤالی را مطرح و پاسخ آن را مطالبه کند «۱» اما برای مفسدان و جاسوسانی که به دنبال خیانت و توطئه علیه مسلمانان هستند با قاطعیت محدودیت ایجاد کرده و دست‌رسی آنها را به مسائل داخلی مسلمانان ممنوع می‌کند.

۴- همه آحاد جامعه اسلامی و به ویژه رهبران و کارگزاران نظام دینی باید با خردورزی و بدون تأثیرپذیری از جو سازی‌ها و نسبت‌های ناروا، مراقب توطئه‌ها و نقشه‌های دشمنان به ویژه بهره‌گیری آنها از نقاط ضعف داخلی باشند. نباید جامعه انقلابی خودی را با غیر خودی خلط و اشتباه کنند [مشکلی که بعد از پیروزی انقلاب اسلامی نیز برخی از ساده‌لوحان و یا منفعلان را تحت تأثیر قرار داد و آنها را به سربازان و نیروهای نفوذی و پیاده دشمن در داخل تبدیل کرد و با اطلاعاتی که از ناحیه این افراد به دشمن منتقل شد چه ضربات جبران‌ناپذیری که متوجه انقلاب اسلامی و مردم گردید].

۵- یکی از راههای مصونیت از نقشه‌ها و توطئه‌های دشمنان حفظ اسرار و راه ندادن آنها به درون جلسات، گردهمایی و برنامه‌های خودی است. ضروری است همواره

(۱). سوره توبه، آیه ۶.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۱۰۱

به نیروهای خودی و سنگر نشینان هشدار داده شود و آنها را نسبت به دشمن هشیار نموده لذا در آخر همین آیه فرمود:

همانا ما نشانه‌ها را برای شما بیان و آشکار کردیم شاید تعقل بنمایید.

۶- در خصوص یهودیان عصر پیامبر اکرم (ص) قرآن در یک افشاگری دیگر خطاب به پیامبر بعد از اینکه به شتاب یهود در کفر و

نفاق اشاره می‌کند می‌فرماید:

گروهی از یهودیان که خوب به سخنان تو گوش می‌دهند تا دستاویزی برای تکذیب تو بیابند آنها جاسوسان گروه دیگری هستند که خودشان نزد تو نیامده‌اند. «۱»

۴- ایجاد مانع در راه خدا صدّ عن سبیل الله

فَظُلْمٌ مِنَ الَّذِينَ هَادُوا حَرَّمْنَا عَلَيْهِمْ طَيِّبَاتٍ أُحِلَّتْ لَهُمْ وَبِصَدِّهِمْ عَنِ سَبِيلِ اللَّهِ كَثِيرًا (نساء: ۱۶۰)

به خاطر ظلمی که از یهود صادر شد (و نیز) به خاطر جلوگیری بسیار آنها از راه خدا، بخشی از چیزهای پاکیزه را که بر آنها حلال بود حرام کردیم.

(۱). و من الذین هادوا سماعون لکذب سماعون لقوم اخرین لم یأتوک. (مائده: ۴).

سیمای یهود در قرآن، ص: ۱۰۲

مفردات

فبظلم: پس بواسطه ظلمی هادوا: یهودیان (هادوا در اینجا منظور منسوبین به یهود است و نه توصیف آنها)

حَرَّمْنَا: حرام کردیم طیبات: چیزهای پاکیزه

بِصَدِّهِمْ: به واسطه جلوگیری و بازداشتن

عَنِ سَبِيلِ اللَّهِ: از راه خدا کثیراً: زیاد- فراوان

برداشت‌ها

۱- یکی از ویژگی‌های زشت و شیطانی یهود، به ویژه دانشمندان آنها این بود که نه تنها خود در راه هدایت و مستقیم حرکت نمی‌کردند بلکه تلاش می‌نمودند مانع هدایت و حضور دیگران در صراط مستقیم شوند و مانند راهزنان با الهام از شیطان «۱» تلاش می‌کنند با بستن مسیر هدایت و راه خدا مردم را به سوی خود و اهداف خویش سوق دهند.

۲- گناه عوام و بسیاری از کسانی که اسیر حيله‌ها و راه‌زنی‌های یهود شده‌اند (علاوه بر خود آنها) به گردن یهودیانی است که با بستن راههای هدایت و سعادت موجب انحطاط و سقوط آنان شده‌اند و لذا عذاب و مجازات اینها به مراتب سخت‌تر و سنگین‌تر از عذاب کسانی است که فقط خود به انحراف رفته‌اند.

(۱). اعراف، ۱۶؛ نمل، ۲۴؛ زخرف، ۶۲؛ مائده، ۹۱.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۱۰۳

به تعبیر دیگر، جهت‌گیری کلی جامعه و حرکت عمومی به وسیله خواص شکل می‌گیرد؛ اگر آنها اصلاح شدند دیگران هم اصلاح می‌شوند و اگر آنها فاسد شدند دیگران هم به سوی فساد حرکت می‌کنند. این ویژگی در علمای یهود (و نصاری) کاملاً مشاهده می‌شد و هدف آنها از ایجاد مانع در راه خدا و فسادانگیزی، آن بود که بتوانند مردم را استثمار کرده با تصاحب اموال آنها به ثروت برسند. «۱»

۳- یهودی‌ها تلاش برای انحراف و مصدود کردن راه خدا را از راههای مختلف و هزینه اموال فراوان دنبال می‌کردند، مانند القای شبهه و شک و تردید، تحریف آیات الهی و نسبت دادن نسبت‌های ناروا به خدا، کتمان حقیقت، ایجاد اختلاف، جوسازی و آشوب، تهاجم تبلیغاتی، بدعت، تکذیب و قتل مخالفین و مانند آن. این روش‌ها را هم در برخورد بنی اسرائیل با انبیای خود مشاهده می‌کنیم، هم در برخورد یهودیان زمان پیامبر اکرم (ص) با مسلمانان. امروزه صهیونیسم نیز با بهره‌گیری از تمام امکانات

تبلیغی و نظامی و در اختیار گرفتن سرمایه‌داری غرب، همان افکار و نقشه‌ها را نسبت به مسلمانان و کشورهای اسلامی دنبال می‌کند و افسوسا که اکثریت مسلمانان و مخصوصاً رهبران کشورهای اسلامی غافل‌اند و یا خود را به غفلت زده‌اند!

(۱). سوره توبه، آیه ۳۴.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۱۰۴

۴- مانع هدایت دیگران شدن و بستن راه خدا آنقدر زشت و ناپسند است که علاوه بر عذاب اخروی در همین دنیا موجب محرومیت از نعمت‌های حلال و پاکیزه خدا می‌گردد.

۵- قرآن کریم در آیه دیگری، بعد از انتقاد از کفرورزی آگاهانه یهود به آیات الهی، «۱» می‌فرماید:

بگو ای اهل کتاب، چرا افرادی را که ایمان آورده‌اند از راه خدا باز می‌دارید و می‌خواهید این راه را کج سازید در حالی که شما (به درستی راه) گواه هستید؟

یعنی اولاً چرا خودتان ایمان نمی‌آورید و راه ضلالت را می‌پیمایید و ثانیاً چرا مانع ایمان و هدایت دیگران می‌شوید و با صد راه خدا سبب گمراهی دیگران می‌شوید؟ «۲»

۵- استهزای دین

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَا تَنَزَّهْتُمُ الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَكُمْ هُزُؤًا وَ لَعِبًا مِّنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِن قَبْلِكُمْ وَالْكَفَّارَ أَوْلِيَاءَ وَ اتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ كُنتُمْ مُؤْمِنِينَ

(مائده: ۵۷)

(۱). بگو ای اهل کتاب چرا به آیات خدا کفر می‌ورزید؟ (آل عمران: ۹۸).

(۲). سوره آل عمران، آیه ۹۹.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۱۰۵

ای کسانی که ایمان آورده‌اید، افرادی از اهل کتاب که آیین شما را به باد استهزاء و بازی می‌گیرند و مشرکان را ولی خود انتخاب نکنید و از خدا بپرهیزید، اگر ایمان دارید.

مفردات

لا تتخذوا: نگیرید اتخذوا: گرفته‌اند

دینکم: دین شما را هزوا: مسخره (استهزای پنهانی) «۱»

لعباً: بازیچه؛ فعلی که بدون هدف و قصد صحیحی انجام گیرد. «۲»

اولیاء: (جمع ولی) دوستان- سرپرستان

اتقوا الله: بپرهیزید از خدا

ان کنتم: اگر هستید

برداشت‌ها

۱- از اقدامات مشترک دشمنان اسلام اعم از اهل کتاب (به ویژه یهود) و مشرکان و منافقان آن است که وقتی در برابر منطق و استواری اسلام و احکام آن ناتوان می‌گردند و قدرت دفاع از

(۱). مفردات راغب، پیشین، ص ۵۴۰.

(۲). همان، ص ۴۷۱.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۱۰۶

عقاید باطل خود را نمی‌یابند به مسخره کردن دین و مقدسات و ارزش‌ها و حتی اعمال و مناسک مذهبی روی می‌آورند. «۱»

۲- این روش زشت و غیر انسانی در گذشته یهود سابقه داشته و انبیای گذشته نیز مورد استهزاء و تمسخر بنی اسرائیل قرار می‌گرفتند، ولی همین استهزاء سرانجام آنها را گرفتار کرد.

قرآن برای دلداری به پیامبر در برابر استهزای مخالفان می‌فرماید:

(با این حال نگران نباش) جمعی از پیامبران پیش از تو را استهزا می‌کردند. اما سرانجام آنچه را مسخره می‌کردند دامانشان را گرفت. «۲»

۳- ایمان و دینداری دو رکن دارد؛ تولی و تبری: پذیرش ولایت خدا و برائت از ولایت رقیب‌های خدا. با پذیرش دوستی و ولایت آنان که اعتقادات و مقدسات مسلمانان را محترم نمی‌شمارند نمی‌توان ادعای دینداری و ایمان نمود بنابراین این افرادی که غیرت دینی نداشته و با تکیه بر اصل تساهل و تسامح یا تکثرگرایی دینی با کسانی که اعتقادات و باورهای آنها را به سخره و بازی می‌گیرند در ارتباط و دوستی و

(۱). در آیه بعد این استهزاء را در رابطه با عبادات نیز مطرح کرده و در ادامه آیه قبل می‌فرماید آن هنگامی که (اذان می‌گویند و مردم را) به نماز فرامی‌خوانید آن را به مسخره و بازی می‌گیرند این به خاطر آن است که آنها جمعی نابخردند.

(۲). سوره انعام، آیه ۱۰.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۱۰۷

صمیمیت هستند نمی‌توانند ادعای دینداری و مؤمن بودن بنمایند.

۴- استهزاء و زخم زبان زدن یک جنگ روانی است که برای شکستن روحیه و متزلزل کردن مسلمانان انجام می‌گیرد و بهترین عامل در خنثی‌سازی آن ایمان، تقوی و توکل بر خدا و منفعل نشدن در برابر دشمنان است.

۵- نمونه‌های استهزای یهود نسبت به مسلمانان فراوان است، مانند جریان قبله، سعه صدر و گوش کردن پیامبر اکرم (ص) به سخن همه افراد.

۶- اینکه دشمنان شما از جمله یهودی‌ها اذان و شعائر شما را مسخره می‌کنند، نشانه آن است که این شعائر تأثیر خود را داشته و برای مخالفان قابل تحمل نمی‌باشد و لذا عصبانی گشته این گونه عکس‌العمل نشام می‌دهند. پس شما با قاطعیت و صلابت بیشتر به نشر و گسترش شعائر دینی پردازید.

۶- گسترش فساد

... وَ يَسْعَوْنَ فِي الْأَرْضِ فَسَادًا وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُفْسِدِينَ (مائده: ۶۴)

و برای فساد در زمین تلاش می‌کنند و خداوند مفسدان را دوست ندارد. سیمای یهود در قرآن، ص: ۱۰۸

مفردات

یسعون: سعی و تلاش می‌کنند فی الارض: در روی زمین

لا يحب: دوست ندارد مفسدین: فسادکنندگان

برداشت‌ها

۱- در مقابل حرکت اصلاحی و هدایتگرانه انبیاء اکثر امت‌ها تسلیم نشدند و در این بین بنی اسرائیل نه تنها تسلیم نگردیدند بلکه در گسترش فساد و مقابله با مصلحان و پیامبران از هیچ تلاش و اقدامی کوتاه نیامدند تا جایی که گاهی در فساد و گناه و حرام‌خواری با هم مسابقه گذاشته و می‌کوشند از یکدیگر سبقت بگیرند.

و بسیاری از آنان را می‌بینی که در گناه و تعدی و خوردن مال حرام شتاب می‌کنند، چه زشت است کاری که انجام می‌دادند! «۱»

۲- شعار همه انبیاء و تلاش آنها اصلاح‌طلبی و استقرار عدالت و مبارزه با فساد است و تکیه‌گاه آنها در این راه خدا و توکل بر او می‌باشد.

... إِنَّ أُرِيدُ إِلَّا الْإِصْلَاحَ مَا اسْتَطَعْتُ وَمَا تَوْفِيقِي إِلَّا بِاللَّهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ «۲»

(۱). سوره مائده، آیه ۶۲.

(۲). سوره هود، آیه ۸۸.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۱۰۹

... من جز اصلاح- تا آنجا که توانایی دارم- نمی‌خواهم و توفیق من جز به خدا نیست بر او توکل می‌کنم و به سوی او بازمی‌گردم. «اصلاحات»، شعار و ادعای تمام گروهها است، اما در این که اصلاحات چیست و چگونه می‌شود به آن دست یافت اختلاف وجود دارد و از قرآن استفاده می‌شود که جز از راه تمسک به کتاب خدا و انجام دستورات او نمی‌توان به اصلاحات واقعی دست یافت. «۱»

۳- از بین فسادهای بنی اسرائیل، دو فساد آنها از قبل در تورات پیش‌بینی شده بود قرآن در این باره می‌فرماید:

ما به بنی اسرائیل در کتاب (تورات) اعلام کردیم که دو بار در زمین فساد خواهید کرد و برتری‌جویی بزرگی خواهید نمود. هنگامی که نخستین وعده فرا رسد گروهی از بندگان پیکارجوی خود را بر ضد شما می‌انگیزم (تا شما را سخت درهم کوبند) حتی برای به دست آوردن مجرمان) خانه‌ها را جستجو می‌کنند و این وعده‌ای است قطعی. سپس شما را بر آنها چیره می‌کنیم و شما را به وسیله داراییها و فرزندان کمکی خواهیم کرد و نفرات شما را بیشتر (از دشمن) قرار می‌دهیم اگر نیکی کنید به خودتان نیکی می‌کنید و اگر بدی کنید باز هم به خود می‌کنید. و هنگامی

(۱). سوره اعراف، آیه ۱۷۰.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۱۱۰

که وعده دوم فرا رسد (آنچنان دشمن بر شما سخت خواهد گرفت که) آثار غم و اندوه در صورتها پتان ظاهر می‌شود و داخل مسجد (الاقصی) می‌شوند همان گونه که بار اول وارد شدند و آنچه را زیر سلطه خود می‌گیرند درهم می‌کوبند. «۱»

درباره این دو فساد و انحراف اجتماعی که قرآن مطرح کرده، نظرات و دیدگاههای مختلفی به وسیله مفسران مطرح شده است. «۲» اما شاید مشهورترین آنها این باشد که منظور از شکست و پیروزی اول حمله بختنصر پادشاه بابل باشد که در هفتاد سال قبل از میلاد بیت المقدس را ویران کرد تا اینکه کورش به حکومت رسید و یهود بار دیگر احیا شد و بیت المقدس را آباد و در آنجا مستقر شد. منظور از فساد دوم نیز هجوم قیصر روم بود که

(۱). سوره اسراء، آیه ۴-۷.

(۲). برخی از احتمالات مفسرین عبارتند از (۱) این که فساد اول قتل زکریا و دومی قتل حضرت یحیی بود. (۲) فساد اول قتل شعیب و

دومی قتل یحیی بود. ۳) اولی جریان جالوت و دومی جریان بختنصر. ۴) اشاره به کشته شدن علی (ع) و فرزندانش دارد ۵) اولی قتل زکریا و دیگر انبیاء و دومی شورش یکی از سلاطین فارس است. ۶) فساد اول جریان بخت النصر و دومی هجوم طیطوس (پادشاه هخامنشی) است. ۷) فساد یهود در آغاز اسلام که سبب شد پیامبر آنها را از جزیره العرب بیرون کند و دیگری مربوط به قیام نازیهای آلمان به ریاست هیتلر می‌باشد. ۸) این دو حادثه مربوط است به رویدادهای بعد از جنگ جهانی دوم ... برای اطلاع بیشتر ر. ک: تفسیر المیزان، ج ۱۳، ص ۴۳-۴۵ و تفسیر نمونه، ج ۱۲، ص ۲۸-۳۱.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۱۱۱

حکومت یهودیان در فلسطین را متلاشی کرد و این ادامه داشت تا اینکه در این اواخر حکومت صهیونیسم شکل گرفت. اما آنچه مهم است این که بنی اسرائیل و دیگران عبرت بگیرند که در برابر هر فسادی خدا مجازاتی را حتی در همین دنیا قرار داده است. ۴- برخی از مصادیق فساد که در آیات قرآن و روایات مذمت شده عبارتند از: اختلاف و تفرقه، استیلاطلبی، استعمار دیگران، جلوگیری از حق، حرام‌خواری به ویژه رشوه، نسل‌کشی، فتنه‌انگیزی، طغیانگری، اختلال در امنیت عمومی، نفاق، تحریف واقعیات، فریب افکار عمومی، تعرض به حقوق دیگران، سحر و جادوگری، رباخواری و خلاصه هر آنچه معصیت و نافرمانی خدا باشد زیرا چنانچه اوامر و دستورات خدا مبتنی بر مصالح واقعیه است نواحی او نیز بدون حکمت نمی‌باشد بلکه به دلیل وجود مفسد و فساد واقعی در تعلقات آنها است.

۷- دروغ بستن به خدا

انظُرْ كَيْفَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَكَفَىٰ بِهِ إِثْمًا مُّبِينًا

(نساء: ۵۰)

بین چگونه بر خدا دروغ می‌بندند و همین گناه آشکار (برای مجازات آنان) کافی است. سیمای یهود در قرآن، ص: ۱۱۲
مفردات

انظر: بین کیف: چگونه

علی الله: بر خدا یفترون: دروغ می‌بندند (افترا به معنای هر فساد و مفسده‌ای آمده و در قرآن افترا در مورد دروغ، شرک و ظلم که همگی از مصادیق فسادند به کار رفته است). «۱»

کذب: دروغ اثم: گناه- دروغ را اثم می‌گویند چون یکی از مصادیق بارز اثم است. «۲»

کفی: کافی است. مبین: آشکار

شأن نزول: درباره سبب نزول این آیه و آیه قبل از آن [که یهود خود را ستوده و تزکیه شده می‌دانند] مشهور گفته‌اند: اهل کتاب (به ویژه یهود) با ستودن خود به صورت‌های مختلف مانند اینکه ما فرزندان و دوستان ویژه خدا هستیم، بهشت مخصوص ما است، آتش جهنم ما را نمی‌سوزاند مگر در مدتی کوتاه و ... برای خود امتیازاتی را (در دستگاه الهی) قائل شده بودند که قرآن این خودستایی را افتراء و دروغ بستن به خدا معرفی می‌کند. «۳»

(۱). مفردات راغب، ص ۳۹۳.

(۲). همان، ص ۵.

(۳). ر. ک: تفسیر مجمع البیان، ج ۴-۳، ص ۵۶۰ و تفسیر نمونه، ج ۳، ص ۴۱۳.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۱۱۳

برداشت‌ها

۱- روحیه نژادپرستی و خودستایی یهود تا آنجا پیش رفت که نه تنها به پیامبران و انسان‌های صالح نسبت دروغ دادند بلکه حتی به خدا هم نسبت ناروا داده و دروغ می‌بستند.

۲- خودستایی و عجب اگر کنترل نشود به تدریج انسان را به انحراف فکری کشانده و سبب می‌شود چیزهایی را به خدا نسبت بدهد که واقعیت ندارد (و یا حتی برای خدا تعیین تکلیف کند که خدا باید ما را با دیگران متفاوت بداند و ببیند).

۳- برای قومی که خود را خدا باور و صاحب کتاب آسمانی می‌دانند جای بسی شگفتی است که به خود جرأت داده و نسبت‌هایی را به خدا داده یا جایگاهی را برای خود در نظام آفرینش قائل باشند که واقعیت ندارد. لذا با تعبیر آنظر کیف: «بین چگونه» که نشان دهنده تعجب و شگفتی است این اقدام ناپسند را مطرح می‌کند.

۴- دروغ بستن به خدا گناهی است بس عظیم که اگر یهود هیچ گناه و انحرافی نداشتند جز همین گناه برای عذاب و مجازات آنها کافی بود، چرا که چه گناه و ظلمی بزرگ‌تر از ظلم دروغ بستن به خدا؟
چه کسی ستمکارتر است از کسانی که بر خدا افتراء می‌بندند؟
آنان (روز رستاخیز) بر پروردگارشان عرضه می‌شوند در حالی
سیمای یهود در قرآن، ص: ۱۱۴

که شاهدان [پیامبران و فرشتگان می‌گویند اینها همانها هستند که به پروردگارشان دروغ بستند. ای لعنت خدا بر ظالمان باد! «۱»
۵- دروغ بستن به خدا و افتراء به او مصادیق و موارد مختلفی می‌تواند داشته باشد. یکی آن است که سخنانی را به دروغ به خدا نسبت دهد دیگر اینکه در نظام آفرینش و خلقت نسبت‌های دروغی را به خدا بدهد، مثلاً نسبت برتری دادن نژادی به خدا دادن، و مورد دیگر اینکه بهشت خدا مختص گروه خاصی است و یا اینکه خدا به شکل انسان درآمده و با رسولان خود کشتی می‌گیرد و ... و یکی از مصادیق و موارد دروغ بستن به خدا که مبتلاء به بسیاری است، تفسیر به رأی و تحمیل رأی خود بر آیات الهی است.
۶- نسبت ناروا دادن به خدا و افتراء به او، با ایمان به خدا و آیات او قابل جمع نیست و چنین کاری نشانه کفر و دروغ‌پردازی است؛ چنانچه قرآن می‌فرماید:

تنها کسانی دروغ می‌بندند که به آیات خدا ایمان ندارند (آری) دروغ‌گویان واقعی آنها هستند. «۲»

(۱). سوره هود، آیه ۱۸.

(۲). سوره نحل، آیه ۱۰۵. سیمای یهود در قرآن، ص: ۱۱۵

۸- بی رحمی و سنگدلی

ثُمَّ قَسَتْ قُلُوبُكُمْ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ فَهِيَ كَالْحِجَارَةِ أَوْ أَشَدُّ قَسْوَةً (بقره: ۷۴)

سپس دل‌های شما بعد از این واقعه سخت شد همچون سنگ یا سخت‌تر!

مفردات

ثم: سپس قست: سخت شد- قسوة به معنای غلظت و سختی دل و ریشه آن از حَجَرٍ قاس (سنگ سخت) می‌باشد. «۱»

قلوبکم: دل‌های شما من بعد ذلك: بعد از این (واقعه)

الحجارة: سنگ اشد: سخت‌تر

قسوة: بلحاظ سختی

برداشت‌ها

۱- قرآن مجید بعد از بیان داستان گاو بنی اسرائیل، آن قوم را سنگ دل و قلوب آنها را دارای قساوت معرفی می‌کند به گونه‌ای که

هیچ گونه انعطاف‌پذیری ندارند، چرا که با آن همه نشانه‌ها،

(۱). مفردات راغب، پیشین، ص ۴۱۹.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۱۱۶

معجزات و امدادهای غیبی دل‌های آنها نرم نشده و به سوی خدا روی نیاورده بود، بلکه هر چه زمان می‌گذشت و آیات الهی بیشتر تجلی و ظهور می‌کرد مخالفت و عناد آنها بیشتر می‌گشت و کوچک‌ترین عبرت و تأثیری نمی‌گرفتند.

۲- قساوت قلب از بدترین بیماری‌های روحی و مرض‌های قلبی است که دل‌مردگی و بسته شدن و از کار افتادن قلب را به دنبال دارد و یهود به خاطر ابتلاء به همین بیماری بود که در مقابل دعوت مشفقانه و هدایت‌های دلسوزانه انبیاء و هشدارها و اعلام خطرهای آنان از خود انعطاف نشان نمی‌دادند، بلکه با تمسخر می‌گفتند دل‌های ما در غلاف است (و ما از گفته تو چیزی نمی‌فهمیم). «۱»

۳- یکی از نشانه‌های ایمان، دل نرم و بیدار است که با مطرح شدن یاد خدا، به وجل آمده و ترسان می‌گردد و با شنیدن یا دیدن آیات الهی ایمان و توجه و شادابی آن افزایش می‌یابد و موجب توکل بیشتر بر خدا می‌گردد «۲» و از آن طرف از نشانه‌های کفر و بی‌ایمانی آن است که انذار و تبشیر انبیا در آن تأثیر نمی‌گذارد و آنچنان قلب و دل خود را به غیر خدا مشغول

(۱). سوره بقره، آیه ۸۸ و سوره نساء، آیه ۱۵۵.

(۲). سوره انفال، آیه ۲.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۱۱۷

کرده‌اند که جایی برای خدا در آن باقی نمانده است و در حقیقت به دلیل اعمال ناپسند و لجاجت و خباثت باطنی خدا بر دل‌ها و گوشه‌های آنان مهر و بر چشمانشان پرده افکنده است «۱» و لذا از درک واقعیت‌ها محروم‌اند.

۴- دلی که حرم خدا است و می‌تواند تجلی‌بخش انوار ملکوتی و اوج‌گیری به اعلی‌علین باشد و در حکم مرکز فرماندهی و هدایت همه اعضاء و جوارح دیگر باشد بر اثر تعلقات بی‌ارزش دنیوی و لجاجت و عنادورزی آنچنان سخت و سنگ می‌گردد که صاحب آن را نمی‌توان انسان و خلیفه خدا نامید و بدون تردید او از حیوان پست‌تر است. «۲»

۵- یهود نه تنها در برابر آیات و نشانه‌های آشکار الهی دل نرم و انعطاف‌پذیر نداشتند بلکه در روابط با دیگر انسان‌ها هم سخت دل و مانند حیوانی درنده و وحشی عمل کرده و می‌کنند.

هر که با آنها نبود، دشمن آنان و مستحق شدیدترین برخورد و تجاوز شناخته می‌شود که علاوه بر آنچه در تاریخ از آنها می‌خوانیم، نمونه زنده و بارز آن صهیونیسم و یهودیت حاکم بر غرب و آمریکا است که جنایات وحشیانه و غیر قابل توصیف

(۱). سوره بقره، آیه ۶ و ۷.

(۲). سوره اعراف، آیه ۱۷۹.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۱۱۸

آنها را در کشورهای اسلامی و اخیراً در فلسطین و افغانستان و عراق همه دنیا مشاهد کردند اما از ترس از غول درنده و وحشی چندان عکس‌العمل نشان ندادند.

۶- زمینه‌ها و عوامل به وجود آورنده سنگ‌دلی و قساوت قلب که در روایات ما آمده‌اند فراوان است و قابل توجه اینکه بنی

اسرائیل و یهود به همه یا اکثر آنها مبتلا بودند. برخی از این عوامل از این قرارند: کثرت گناه، آرزوها و امیال دست‌نیافتنی و خیالی، فراموشی مرگ و حوادث بعد از آن، سخنان و رفتار لغو و بیهوده، ترک عبادت و بندگی خدا، تبعیت از سلاطین و طاغوت‌ها، ثروت‌اندوزی «۱»

۷- در مقابل راه کارهایی هم برای زنده نگه داشتن قلب و نشاط و نرمی دل بیان شده است که یهود و بنی اسرائیل از آنها فاصله گرفته و غالباً از آن بی بهره بودند مانند: کثرت یاد خدا، توجه و تفکر در رابطه با مرگ و قیامت، تدبر در آیات الهی، دوری از لجاجت و کینه توزی، جمود فکری و تحجر، توبه از گناه و مانع سیاه شدن دل، مجالست با افراد نالابالی، تعلیم از حضور عالمان ربانی، توجه و اهتمام به رفع نیاز مستمندان، گریه از خشیت خدا، تلاوت قرآن، کنترل زبان

(۱). ر. ک: میزان الحکمه، پیشین، ج ۸، ص ۲۳۷ تا ۲۴۰.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۱۱۹

۹- نفاق

وَ إِذَا جَاءُوكُمْ قَالُوا آمَنَّا وَقَدْ دَخَلُوا بِالْكَفْرِ وَ هُمْ قَدْ خَرَجُوا بِهِ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا كَانُوا يَكْتُمُونَ (مائده: ۶۱)

هنگامی که نزد شما می‌آیند می‌گویند ایمان آورده‌ایم (اما) با کفر وارد می‌شوند و با کفر خارج می‌گردند و خداوند به آنچه کتمان می‌کردند (از خودشان) آگاه‌تر است.

مفردات

و اذا جاءوكم: و وقتی می‌آیند نزد شما

قد دخلو: حتماً داخل شده‌اند آمناً: ایمان آورده‌ایم

قد خرجوا: حتماً خارج شده‌اند اعلم: عالم‌تر و آگاه‌تر

بما كانوا يكتُمون: به آنچه پنهان می‌کردند

برداشت‌ها

۱- بسیاری از یهودیان مدینه وقتی اقدار اسلام و مسلمانان را دیدند نتوانستند رسماً با آن به مقابله و مخالفت پردازند و لذا در حرکتی شوم و هماهنگ با برخی مشرکین، روش نفاق و دورویی را دنبال کردند و در حالی که همچنان بر عقاید خود باقی بودند. در جمع مسلمانان اظهار ایمان می‌کردند و با استفاده از امنیت و امکانات شهر مدینه از اسرار و اطلاعات مسلمانان

سیمای یهود در قرآن، ص: ۱۲۰

باخبر می‌شدند و آنها را در جلسات پنهانی در اختیار کارگردانان توطئه‌گر قرار می‌دادند.

نفاق مکه به وسیله مشرکین آنهم بعد از فتح مکه به وسیله مسلمانان اداره می‌شد، اما سازمان‌دهی نفاق در مدینه بیشتر در کنترل و اختیار یهودیان بود.

۲- خطاب آیه، مسلمانان هستند و در واقع خدا به رهبری و آحاد جامعه اسلامی هشدار می‌دهد که از خطر دورویی و نفاق یهود غافل نگردند و فریب ظاهر مقدس‌مآبانه و فریبکاری آنها را نخورند، اینکه در آیه تعبیر می‌کند با کفر داخل مسلمین شده و با کفر خارج می‌شوند نشان دهنده آن است هیچ‌گونه تأثیر و انعطافی از شما دریافت نکرده و تغییر و تحولی نمی‌یابد چرا که ورودشان با انگیزه تخریبی است و همواره همان را دنبال می‌کنند و قلب خود را برای پذیرش هیچ چیز دیگری آماده نکرده‌اند.

۳- اگر دل تاریک شد و از قبل موضع خود را مشخص کردند، محیط اسلامی می‌تواند آن را روشن کند، نه نفس قدسی انبیاء و اقدامات پیامبر اکرم (ص) در آنها تأثیری ایجاد می‌کند و ورود و خروجشان در جامعه یکسان است تصور نکنید اگر به آنها میدان

بدهید آنها متأثر گشته و هدایت می‌شوند بلکه حضور آنها برای توطئه و تخریب است.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۱۲۱

۴- مشکل اساسی منافقین یهودی در مدینه این بود که خدا اسرار پنهان کاری آنها را می‌داند و مسلمانان را به وسیله وحی بر پیامبر اکرم (ص) آگاه ساخته و توطئه آنان را خشی می‌سازد و لذا با حفظ رویه نفاق بیشترین برنامه‌ریزی خود را هماهنگ با سایر منافقین برای بعد از رحلت پیامبر اکرم (ص) کرده بودند.

۵- بیشتر گناه این نفاق و گناهای که عموم یهودیان انجام می‌دادند، بر علمای آنها است که اولاً با کتمان حق مانع شناخت و هدایت دیگران می‌شوند و ثانیاً با نهی از منکر نکردن میدان و زمینه گسترش فساد و گناه را فراهم می‌کنند و لذا در دو آیه بعد از آنان انتقاد می‌کند و نهی از منکر نکردن آنان را سرزنش می‌کند. «۱»

۶- برخی از جلوه‌های نفاق و دورویی یهود و بنی اسرائیل عبارتند از دوگانگی آنها در برخورد با تورات، نفاق در معرفی شخصیت پیامبر اکرم (ص)، توطئه و ضرباتی که مسلمانان صدر اسلام از اقدامات منافقانه یهود متحمل شدند که البته این جریان بعد از رحلت پیامبر اکرم (ص) ادامه یافت و افرادی مانند کعب الاحبار و عبدالله بن سلام‌ها با نفاق و دورویی بدترین ضربات را متوجه مسلمانان کردند.

(۱). سوره مائده، آیه ۶۳.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۱۲۲

۱۰- دین فروشی برخورد ابزاری با دین فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ يَكْتُبُونَ الْكِتَابَ بِأَيْدِيهِمْ ثُمَّ يَقُولُونَ هَذَا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ لِيَشْتَرُوا بِهِ ثَمَنًا قَلِيلًا فَوَيْلٌ لَهُمْ مِمَّا كَتَبَتْ أَيْدِيهِمْ وَوَيْلٌ لَهُمْ مِمَّا يَكْسِبُونَ (بقره: ۷۹)

پس وای بر آنها که نوشته‌ای با دست خود می‌نویسند سپس می‌گویند این از طرف خدا است تا آن را به بهای کمی بفروشند! پس وای بر آنها از آنچه با دست خود نوشتند و وای بر آنان از آنچه از این راه به دست می‌آورند!

مفردات

وَيْلٌ: وای- ویل از الفاظ نفرین و به معنای زشتی و قبح است و اینکه گفته شده ویل، محلی است در جهنم، منظور این است که خدا نسبت به هر کس تعبیر ویل به کار برده جایش جهنم است. «۱»

یکتبون: نوشتند ثُمَّ يَقُولُونَ: سپس گفتند

هذا: این- در آیه اشاره به کتاب دارد یعنی این نوشته

من عند الله: از نزد خدا است لِيَشْتَرُوا: تا بخرند

ثمن: بها- قیمت قلیل: اندک

كُتِبَ اَيْدِيهِمْ: دستهایشان نوشت ما يَكْسِبُونَ: آنچه به دست آوردند

(۱). مفردات راغب، ص ۵۷۳.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۱۲۳

شأن نزول: مردم عوام همواره به علمای یهود اعتماد داشته به آنها مراجعه می‌کردند و بعد از بعثت پیامبر اکرم (ص) به آنها رجوع کرده و می‌پرسیدند آیا این همان پیامبر موعود است که بشارت او را می‌دادید؟ علمای یهود چون منافع خود و موقعیت اجتماعی خویش را در مخاطره می‌دیدند و عوام تحت استثمار را برای خود لازم و ضروری می‌دانستند عالمانه، صفات و ویژگی‌های پیامبر را

تغییر داده و اوصافی را اختراع کرده و به جای اوصاف واقعی که در تورات و انجیل آمده بود به خدا نسبت می‌دادند و می‌گفتند خدا او را چنین معرفی کرده است تا عوام بی سواد یا کم سواد به پیامبر اکرم (ص) گرایش پیدا نکنند. «۱» برداشت‌ها

۱- با توجه به این آیه و آیه قبل از آن که «برخی از یهودیان را عوام و بی سواد معرفی می‌کند که از کتاب خدا جز یک مشت خیالات و آرزوها نمی‌دانند و تنها به پندارهایشان دل بسته‌اند» «۲» می‌توان استفاده کرد که یهودیان زمان پیامبر اکرم (ص) (مانند دیگر عصرها) دو گروه بودند: یکی عوام مقلد و بدون

(۱). برای توضیح بیشتر ر. ک: مجمع البیان، ج ۲-۱، ص ۱۴۶.

(۲). سوره بقره، آیه ۷۸.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۱۲۴

بصیرت و خردورزی که با تقلید کورکورانه تحت استثمار و رهبری علماء بزرگان یهودیت قرار گرفته بودند و دیگری، علما و دانشمندان آنها که در عین علم به حقانیت اسلام، بقای موقعیت و منافع خویش را در تبعیت عوام از آنها دانسته و برای حفظ آنها و تداوم استثمارشان- دین را به گونه‌ای به آنها معرفی می‌کنند که مانع تبعیت و تقلید کورکورانه آنها نشود.

۲- زشت‌ترین و بدترین کار دانشمندان یهودی، دین فروشی و ارتزاق از راه تحریف دین بود و لذا سه بار تعبیر ویل را برای آنها به کار برد (و این تنها آیه‌ای است که سه بار این کلمه در آن تکرار شده است) که نشان دهنده آن است که هر کس با دین‌سازی و دین‌فروشی و با زبان و حربه دین به دنبال استثمار دیگران باشد، باید سخت‌ترین و بدترین مجازات و برخورد را از طرف خدا انتظار داشته باشد.

۳- عموم مردم نباید بدون بصیرت و تأمل هر سخن و مطلبی را بپذیرند و از واقعیات غفلت ورزند، و گرنه آنها بهترین ابزار در دست خیانتکاران و دنیاطلبان استثمارگر خواهند بود. تقلید اولاً در اصول و مبانی مردود است و ثانیاً در فروع هم به معنای متابعت کورکورانه از دیگران نیست، بلکه به معنای آن است که در شناخت احکام (نه اعتقادات) اگر خود تخصص ندارند در غیاب امام معصوم تابع دین‌شناسان و کارشناسان فقهی باشند

سیمای یهود در قرآن، ص: ۱۲۵

که عدالت و سلامت نفس آنها محرز باشد و به دنبال تحمیل رأی بر دین و با بهره‌برداری شخصی از آن نباشند. بلکه نیابتاً از امام معصوم به دنبال کشف و استنباط احکام الهی و ارائه آن به مردم باشند.

بنابر این گرچه خیانت و فریب‌کاری علمای یهود در انحراف عموم مردم تأثیر فراوان داشت اما عوام نمی‌توانند از خود سلب مسئولیت کنند؛ چرا که تقلیدشان بی مبنا و کورکورانه بود.

۴- بازی با احکام خدا و دین‌سازی و تحریف آیات الهی یک خطر همیشگی، و از آفات جوامع دینی است که عمدتاً به وسیله دانشمندان دنیاطلب و افراد موجه و مقبول عموم مردم به وجود می‌آید. امت اسلامی هم در طول تاریخ بارها گرفتار این آسیب و آفت بوده است و مغرضان و کسانی که از یک طرف حاکمیت دین را در تضاد با منافع خویش دیده‌اند و از طرفی احساسات و عواطف دینی مردم را نمی‌توانستند نادیده بگیرند، تلاش کرده‌اند دین را به گونه‌ای به مردم معرفی کنند که برای آنها مشکلی ایجاد نکند (دین غیر مزاحم- دین صامت و ساکت- دین بی‌تحرك) که معرفی متحجرانه دین، تجربه شخصی و فردی معرفی کردن دین، غیر ایدئولوژیک بودن دین و ... از نمونه‌های جدید آن است.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۱۲۶

۵- دین فروشی و ارتزاق از دین همان کسب و معامله ننگین و زشتی است که خدا بنی اسرائیل را از آن نهی کرده بود «۱» ولی آنان به دستور الهی عمل نکرده و با کتمان دین و وحی الهی، دین را به کمترین قیمت فروختند و البته نتیجه چنین تجارت و معامله‌ای جز عذاب الهی و اعراض و روی گرداندن خدا از آنها نخواهد بود؛ چرا که اینها گمراهی را با هدایت و عذاب را با آموزش مبادله کردند. «۲»

۶- دین آمده تا هادی باشد نه مؤید امراء و خواسته‌های آنان که لباس دین و هدایت مردم را بر تن دارند. لذا تفسیر به رأی و تحمیل کردن رأی بر آیات الهی از بزرگ‌ترین گناهان معرفی شد.

که باید با قاطعیت با آن برخورد کرد زیرا تفسیر به رأی موجب تحریف دین و نهایتاً دین‌گریزی و گمراهی مردم می‌گردد و هر کس آگاهانه وارد این میدان شود مفسد است نه فاسد. چنان که علمای یهود با بهره‌گیری از جهل عمومی تورات را آن گونه که می‌خواستند تعریف و تبیین کردند. قرآن نیز این همه شدت عمل و عذاب را نسبت به آنها در آیات مختلفی بیان فرمود.

۷- بهترین راه برای ناکام ساختن دانشمندان مفسد و استثمارگری

(۱). و لا- تشرخوا بآیاتی ثمناً قليلاً (بقره: ۴۱؛ مائده: ۴۴)؛ و آیات مرا به بهای ناچیز نفروشید (و به خاطر درآمد مختصری نشانه‌های قرآن و پیامبر را که در کتب شما موجود است پنهان نکنید).

(۲). ر. ک: سوره بقره، آیه ۱۷۴ و ۱۷۵.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۱۲۷

که از احساسات دینی و عواطف مذهبی مردم کم اطلاع سوء استفاده می‌کنند. که اولاً تلاش برای بالابردن بصیرت، آگاهی و خردورزی مردم است و در عین تعبد در برابر خدا هر حرفی و مطلبی را از هر کس بدون دلیل و سند نپذیرند و اسیر تقلید غلط نگردند و به تعبیر زیبای علی (ع)، به جای این که شخصیت‌ها را محور حق و باطل قرار دهند، حق و باطل را شناخته و آن را معیار و آینه قضاوت درباره افراد بگمارند «۱» و ثانیاً با افشا و بیان مقاصد شوم عالمان غیر ربانی و دین‌فروشان دستگاه‌های تبلیغاتی و فرهنگی مواظب باشند ناخودآگاه بلندگوی اینان قرار نگیرند.

۸- سرانجام بازی با دین، قطع عنایات و نظر ویژه خدا است و خداوند در قیامت به آنان نظر نمی‌کند. «۲»

۱۱- دنیاطلبی

وَلْتَجِدَنَّهُمْ أَحْرَصَ النَّاسِ عَلَى حَيَاةٍ وَمِنَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا يَوَدُّ أَحَدُهُمْ لَوْ يُعَمَّرَ أَلْفَ سَنَةٍ وَمَا هُوَ بِمُرْضِيهِ مِنَ الْعَذَابِ أَنْ يُعَمَّرَ وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِمَا يَعْمَلُونَ

(بقره: ۹۶)

و آنها را حریص‌ترین مردم - حتی حریص‌تر از مشرکان -

(۱). عن علی (ع): ان الحق و الباطل لا يعرفان باقدار الرجال اعرفه الحق تعرف اهله و اعرف الباطل تعرف اهله. (میزان الحکمه، ج ۲، ص ۴۷۳ و ۴۷۴).

(۲). سوره اعراف، آیه ۵۱.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۱۲۸

بر زندگی [این دنیا و اندوختن ثروت خواهی یافت [تا آنجا] که هر یک از آنها آرزو دارد هزار سال عمر به او داده شود در حالی که این عمر طولانی او را از کیفر [الهی باز نخواهد داشت و خداوند به اعمال آنها بیناست.

مفردات

لتجدن: حتماً می‌یابی احرص: حریص‌ترین - از حرص به معنای شدت طلب و دنبال کردن چیزی «۱»
 بود: دوست دارد يعمر: عمر کند - عُمر یعنی مدتی که در آن بدن آباد است به واسطه نعمت حیات و زنده بودن «۲»
 الف: هزار - الف از ریشه تألیف است و به عدد هزار الف گویند چون از تألیف و ضمیمه کردن صد تا دهتایی حاصل می‌شود. «۳»
 مزحج: بازدارنده - زایل کننده.

برداشت‌ها

۱- به فرموده علامه طباطبایی این آیه در حکم دلیل آیه

(۱). مجمع البیان، پیشین، ج ۲-۱، ص ۱۶۵.

(۲). همان.

(۳). همان.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۱۲۹

قبل است که فرموده بود «یهودیان هرگز تمنای مرگ نمی‌کنند» یعنی دلیل آن که تمنای مرگ نمی‌کنند این است که یهود از همه مردم به حیات دنیوی حریص‌ترند «۱» و نمی‌توانند از آن جدا شوند و به دنبال عمر و حیات هزار ساله هستند.

به بیان دیگر، در آیات قبلی از یک دروغ و نیرنگ یهود پرده برداری کرد و آن اینکه آنها ادعا می‌کنند آخرت و حیات ابدی اختصاص به آنها دارد نه دیگر مردم که خدا در جواب آنها فرمود اولاً شما اگر راست می‌گویید درخواست مردن (و رسیدن به آن حیات ابدی و لذتبخش) را بنمایید که البته با توجه به عملکرد خود هرگز چنین درخواستی نمی‌کنید! و ثانیاً شما از همه مردم و حتی از مشرکین به حیات دنیوی وابسته و حریص‌ترید و در آرزوی زندگی هزار ساله هستید.

۳- اساسی‌ترین عامل انحرافات فکری و عملی بنی‌اسرائیل و به ویژه یهودیان زمان پیامبر اکرم (ص) وابستگی شدید آنها به دنیا و حب مال و مقام بود بزرگان آنان، آنچنان گرفتار بندگی دنیا و متاع مادی آن شده بودند که برای به دست آوردن و یا حفظ آن اقدام به هر عمل و رفتار ناپسند و فسادانگیزی می‌کردند.

و مشاهدات تاریخی نیز گواه این مطلب است که هیچ امتی به اندازه یهود به مال و مقام و دنیا حرص نداشته برای آن هر اقدامی

(۱). المیزان، پیشین، ج ۱، ص ۲۲۸.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۱۳۰

را مجاز و مشروع نمی‌شمردند. قتل، افترا به خدا، تکذیب مصلحان، فساد، پیمان‌شکنی، سجده بر بُت، دین‌فروشی، خیانت و ... مجوز همه اینها رسیدن به متاع بی‌مقدار دنیا است.

۴- از یهود انتظار می‌رفت قبل از هر کس دعوت پیامبر موعود را پذیرفته از او حمایت کنند و از نعمت عظیم نبوت و هدایت قرآنی بهره‌مند شوند زیرا از نظر فکری و اعتقادی آنها در حقانیت پیامبر اکرم (ص) و مسلمانان تردید نداشتند اما افسوس که دنیاپرستی و حرص شدید آنها به امور مادی آنچنان زیاد بود که پا روی همه باورها و اعتقادات خود گذاشته و زشت‌ترین اقدامات را مرتکب شدند و البته این منحصر به یهود نبوده و هر امت و فردی که تن به بندگی دنیا بدهد راه و مجوز همه معاصی و گناهان را برای خود کسب می‌کند که بفرموده پیامبر اکرم (ص):

حُبُّ الدُّنْيَا أَصْلُ كُلِّ مَعْصِيَةٍ وَ أَوَّلُ كُلِّ ذَنْبٍ «۱»

محبت و دل‌بستگی به دنیا اساس هر نافرمانی (خدا) و شروع هر گناهی است. پناه بر خدا که دنیاپرستی و حرص به مال و اسارت بهره‌های مادی انسان را تا چه حدی از کفر و انحطاط سقوط می‌دهد.

(۱). میزان الحکمه، پیشین، ج ۳، ص ۲۹۴.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۱۳۱

۵- یهود در آرزوی عمر طولانی و هزار ساله است در حالی که طول عمر با وابستگی به دنیا نه تنها خیری برای انسان ندارد که ضرر آفرین هم می‌باشد. امام سجاد (ع) در دعای مکارم‌الاخلاق می‌گوید «خداوندا اگر عمر من وسیله خدمت در راه اطاعت تو باشد آن را طولانی کن و اگر عمر من چراگاه شیطان بود آن را قطع کن.» (۱)

۶- البته این مطلب مهم را هم نباید فراموش کرد که آنچه در آیات و روایات مذمت شده اصل دنیا و نعمت‌های دنیوی نیست بلکه بندگی دنیا و حبّ افراطی به آن است. دنیا اگر معبود، هدف، راکب (سواره) معشوق، منزل، فرمانده و جهت دهنده و کنترل کننده انسان بود مذموم و موجب سقوط می‌گردد اما اگر دنیا- در اختیار انسان، مرکب، ممّر و گذرگاه، مزرعه، تجارتخانه و مسجد شد بهترین نعمت است و تنها فرصتی است که در آن می‌توان ابدیت و آخرت را ساخت. پیام دین این است ای انسان دنیا برای تو است نه تو برای دنیا پس مواظب باش عبّد و بنده عبد خود نشوی.

(۱). الهی عمری ما کان عمری بذله فی طاعتک فاذا کان عمری مرتعاً للشیطان فاقبضنی - محسن قرائتی، تفسیر نور، در راه حق، ۱۳۷۶، ج ۱، ص ۲۰۵.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۱۳۲

۱۲- اذیت و آزار مسلمانان

لَتَبْلُوَنَّ فِي أَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ وَلَتَسْمَعَنَّ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَمِنَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا أَذًى كَثِيرًا وَإِنْ تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ ذَلِكَ مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ
(آل عمران: ۱۸۶)

به یقین [همه شما] در اموال و جانهای خود آزمایش می‌شوید و از کسانی که پیش از شما به آنها کتاب [آسمانی داده شده / یهود] و [همچنین از مشرکان، سخنان آزاردهنده فراوان خواهید شنید و اگر استقامت کنید و تقوا پیشه سازید [شایسته‌تر است، زیرا] این از کارهای مهم و قابل اطمینان است.

مفردات

لتبلون: بدون تردید و قطعاً امتحان می‌شوید.

لتسمعن: بدون تردید و قطعاً خواهید شنید

أذى: اذیت و آزار- [أذى یعنی ضرر رساندن به جاندار خواه این ضرر به جانش باشد یا جسمش و ضرر دنیوی باشد یا اخروی «۱»]

ان تصبروا: اگر صبر کنید

تتقوا: تقوا پیشه کنید- پروا پیشه کنید

عزم: تصمیم قطعی- تصمیم قلبی بر چیزی «۲»

(۱). مفردات راغب، ص ۱۱.

(۲). همان، ص ۳۴۶.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۱۳۳

شأن نزول: مسلمانان بعد از هجرت از دو ناحیه مورد اذیت و آزار بودند؛ از یک طرف مشرکان به خانه و اموال آنها در مکه هجوم برده، بستگان آنان را با زبان و رفتار ناشایست خود می‌آزردند و از سوی دیگر در مدینه از بدگویی و زخم زبان یهودیان در امان نبودند، مخصوصاً افرادی مثل کعب بن اشرف یهودی که شاعری بدزبان بود، با کینه‌توزی اشعاری را سروده و پیامبر و مسلمانان را مورد تمسخر و رنجش روحی قرار می‌دادند، حتی متعرض زنان و دختران مسلمان شده؛ آنان را موضوع غزل‌های یاوه و عشقبازی خود قرار می‌دادند تا جایی که پیامبر (ص) به ناچار دستور قتل این مفسد بی‌آبرو را صادر کرد و آیه شریفه در رابطه با این اذیت و آزارها نازل شد. «۱»

برداشت‌ها

۱- این آیه هم بار دیگر جهت گیری واحد و جبهه مشترک مشرکین و یهود علیه مسلمانان را مطرح می‌کند و با اینکه از نظر زمانی، آزار یهود بعد از مشرکین (و مربوط به بعد از هجرت و استقرار مسلمانان در مدینه) بود، اما اینجا هم یهود قبل از مشرکین ذکر شده، زیرا اذیت و آزار آنها شدیدتر و برای مسلمانان دشوارتر و در عین حال غیر منتظرانه‌تر بود.

(۱). ر. ک: مجمع البیان، ج ۲-۱، ص ۵۵۱.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۱۳۴

۲- تحمل زخم زبان‌ها و اذیت و آزارهای دشمنان یکی از امتحان‌های الهی بوده و صبر و متانت و استقامت در برابر آن‌ها موجب تعالی و رشد و کمال مؤمنین می‌شود.

۳- آزار زبانی و عملی مشرکان بیشتر نشأت گرفته از جهل و نادانی و آداب و رسوم جاهلی بود، در حالی که اذیت و آزار و اقدامات یهود از عناد و کینه و حسادت و دنیاطلبی آنها برمی‌خاست و آنها آگاهانه کسانی را می‌آزردند که به حقانیت آنها علم داشتند.

۴- بد زبانی و ناسزاگویی و به جای استدلال و ادب، سراغ نیش و کنایه رفتن و جو سازی کاذب کردن روش افراد بی‌منطقی است که برای موضع خود هیچ گونه تکیه گاهی ندارند اما از روی خباثت باطنی و روحیه استکباری به تخریب دیگران می‌پردازند و یهود برجسته‌ترین مصداق چنین افرادی بودند.

۵- برای انسانهای مؤمن و غیرتمند و معتقد به مبانی و ارزشهای انسانی، تحمل زخم زبان و اذیت و آزار فکری و حیثیت و تعرض به ارزش‌ها، به مراتب از تحمل تیزی شمشر و سوزاندگی گلوله‌های آتشین دشوارتر و سخت است و لذا برای تحمل آنها صبر و تقوای بیشتری لازم است و در آیه به صبر و تقوی سفارش شد.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۱۳۵

۶- وجود مخالفت و اذیت و آزار او، یک امتحان الهی برای مؤمنان و موجب ارتقای درجه و رشد و کمال و استواری آنان است، لذا تحمل آنها را آسان‌تر می‌کند؛ بعلاوه که دشمنان از این راه نمی‌توانند ضرر و زیان چندانی را متوجه مؤمنین بنمایند و راه به جایی نمی‌برند. «۱»

۷- صبر و استقامت وقتی با ملکه تقوا و کنترل نفس همراه شود. استحکام و استواری کارها و اطمینان هر چه بیشتر و در نتیجه ناکامی دشمن را در پی خواهد داشت.

آنچه ذکر شد تنها بخشی از مواضع فکری و اقدامات عملی یهود و بنی اسرائیل بود که در مقابل نهضت‌های اصلاح‌گر انبیاء و

هدایت‌های مصلحان و هادیان آسمانی انجام دادند. با توجه به فشرده بودن این نوشتار و محدودیت‌های دیگر، از بیان سایر موارد خودداری شد و مشتاقان و علاقه‌مندان این مبحث مهم قرآنی، می‌توانند تفصیل مطالب را در کتاب‌های تفسیری، مبحث آیات مربوط به یهود پی‌گیرند.

(۱). قرآن مسلمانان را دل‌داری می‌دهد که نگران نباشید یهود نمی‌تواند اذیت و آزار زیادی را متوجه شما کنند و می‌فرماید: آنها (اهل کتاب مخصوصاً یهود) هرگز نمی‌توانند به شما زیان برسانند جز آزارهای مختصر. (آل عمران: ۱۱۱)

سیمای یهود در قرآن، ص: ۱۳۷

فصل پنجم نتیجه اقدامات یهود

بنی اسرائیل با این موضع‌گیری‌های فکری و اعتقادی و با این اقدامات عملی که انجام دادند به چه نتیجه‌ای رسیده و سرانجام آنها از نظر قرآن چیست؟ آیا از آن همه نعمت‌های الهی توانستند بهره و سودی مناسب و شایسته ببرند یا همه آنها تبدیل به مجازات و نعمت گردید؟

تأمل و دقت در این بحث، عبرت‌آموزی بیشتری دارد و مهم‌ترین هدف قصه‌های قرآنی و تدبر در آثار و داستان‌های گذشته است و برای امت اسلامی به ویژه طرفداران انقلاب اسلامی و حاکمیت دینی دارای آثار سازنده‌ای می‌باشد، چرا که خدا نه در نعمت دادن به بنی اسرائیل جانب‌دارانه عمل کرد و نه در مجازات و تعیین سرانجام آنها تعدی و برخورد ویژه‌ای نمود، بلکه آنچه انجام شد بخشی از سنت الهی بود و ممکن است بارها تکرار شود و لذا با توجه به حدیث نبوی که امت سیمای یهود در قرآن، ص: ۱۳۸

اسلامی همان خواهد کرد که بنی اسرائیل انجام دادند، «۱» توجه و تدبر در سرانجام و پایان کار بنی اسرائیل بسیار مفید و عبرت‌آموز و سازنده است.

در یک جمع‌بندی اجمالی، قرآن نتیجه عملکرد بنی اسرائیل و یهود را فروختن آخرت به دنیا دانسته است که نتیجه آن، این است که در عذاب آنها تخفیف داده نشده و هیچ کس را یاور نیابند «۲» و به بیان دیگر قرآن، اینان همانهایی هستند که (خودشان) گمراهی را با هدایت و عذاب را با آمرزش مبادله کردند. راستی چقدر می‌توانند در برابر عذاب خداوند شکیبیا باشند؟! «۳» و البته این بدترین معامله و زیانبارترین تجارتی است که یک انسان در طول عمر خود انجام می‌دهد. «۴»

البته برخی از این مجازات‌ها کوتاه مدت و مختص برخی از بنی اسرائیل می‌باشد و برخی همیشگی و تا قیامت ادامه دارد و برخی هم اساساً مربوط به جهان پس از مرگ و دادگاه الهی و رسیدگی به پرونده‌ها است.

(۱). ان هذه الامم سترکب ما رکبته بنو اسرائیل حذ و الفعل بالفعل و القذة بالقذة حتی لو دخلوا جحر صب لدخله هؤلاء (المیزان، پیشین، ج ۱۳، ص ۴۴).

(۲). اینها همان کسانی‌اند که آخرت را به زندگی دنیا فروخته‌اند و از این روعذاب آنها تخفیف داده نمی‌شود و کسی آنها را یاری نخواهد کرد. (بقره: ۱۶).

(۳). سوره بقره، آیه ۱۷۵.

(۴). سوره بقره، آیه ۹۰.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۱۳۹

برخی از مجازات‌ها و نتایج موضع‌گیری‌ها و عملکرد یهود که در قرآن به تفصیل مطرح شده، بدین قرارند:

۱- غضب و خشم خدا

... و باءوا بغضب من الله (بقره: ۶۱؛ آل عمران: ۱۱۲)

... و باز گرفتار خشم خدایی شدند. «۱»

۲- ذلت و خواری

و ضربت علیهم الذلّة (بقره: ۶۱؛ آل عمران: ۱۱۲)

و (مهر) ذلت بر پیشانی آنها زده شد. «۲»

۳- لعنت خدا و انبیای الهی

بل لعنهم الله بکفرهم (بقره: ۸۸)

آری خداوند آنها را به خاطر کفرشان از رحمت خود دور ساخته است.

لعن الذین کفروا من بنی اسرائیل علی لسان داود و عیسی ابن مریم (مائده: ۷۸)

کافران بنی اسرائیل بر زبان داوود و عیسی بن مریم لعن (و نفرین) شدند.

(۱). همچین نگاه کنید به: اعراف، آیه ۱۵۲؛ بقره، آیه ۹۰؛ مائده، آیه ۶۰ و ۸۰؛ طه، آیه ۸۶.

(۲). همچین نگاه کنید به: اعراف، آیه ۱۵۲.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۱۴۰

اولئک یلعنهم الله و یلعنهم اللاعنون (بقره: ۱۵۹)

خدا آنها را لعنت کند و همه لعن کنندگان نیز آنها را لعن می‌کنند. «۱»

۴- تفرقه و دشمنی داخلی

و القینا بینهم العداوة و البغضاء الی یوم القیامة (مائده: ۶۴)

و ما در میان آنها تا روز قیامت عداوت و دشمنی افکنندیم. «۲»

۵- تبدیل شدن به بوزینه

فقلنا لهم کونوا قرده خاسئین (بقره: ۶۵؛ اعراف: ۱۶۶)

ما به آنها گفتیم به صورت بوزینه‌هایی طرد شده درآید. «۳»

۶- چهل سال آوراگی و سرگردانی در بیابان

قال فانها محرمة علیهم اربعین سنة ینیهون فی الارض

(مائده: ۲۶)

خداوند (به موسی) فرمود این سرزمین (مقدس) تا چهل سال بر آنها ممنوع است (و به آن نخواهند رسید و) پیوسته در زمین (در

بیابان) سرگردان خواهند بود.

(۱). همچین نگاه کنید به: بقره، آیه ۸۹؛ نساء، آیه ۴۷ و ۵۲ و مائده، آیه ۶۴.

(۲). همچین نگاه کنید به: اعراف، آیه ۱۶۸.

(۳). همچین نگاه کنید به: مائده، آیه ۶۰.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۱۴۱

۷- رسوایی در دنیا

فها جزاء من يفعل ذلك ألا خزي في الحياة الدنيا (بقره: ۸۵)

برای کسی که این عمل (تبعیض در میان احکام و قوانین الهی) را انجام دهد جز رسوایی در این جهان چیزی نخواهد بود. «۱»

۸- تحریم طیبیات و آنچه حلال بوده است

فبظلم من الذين هادوا حرمنا عليهم طيبات احلت لهم

(نساء: ۱۶۰)

به خاطر ظلمی که از یهود صادر شد (و نیز) به خاطر جلوگیری بسیار آنها از راه خدا بخشی از چیزهای پاکیزه را بر آنها که به آنها

حلال بود حرام کردیم. «۲»

۹- سلطه کسانی که به آنها رحم نکنند

و اذن ناذن ربك ليعبثن عليهم الى يوم القيامة من يسومهم سوء العذاب (اعراف: ۱۶۷)

و (نیز به خاطر بی‌اورد) هنگامی را که پروردگارت اعلام کرد تا دامنه قیامت کسی را بر آنها مسلط خواهد ساخت که همواره آنها را

در عذاب سختی قرار دهد.

(۱). همچنین نگاه کنید به: سوره بقره، آیه ۱۱۴.

(۲). همچنین نگاه کنید به: سوره انعام، آیه ۱۴۶.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۱۴۲

۱۰- حبط و نابودی اعمال

حبطت اعمالهم هل يجزون الا ما كانوا يعملون (اعراف: ۱۴۷)

اعمالشان نابود می‌گردد، آیا جز آنچه را عمل می‌کردند پاداش داده می‌شوند.

۱۱- عذاب آسمانی

فارسلنا عليهم رجراً من السماء بما كانوا يظلمون

(اعراف: ۱۶۲)

... از این رو به خاطر ستمی که روا می‌داشتند بلایی از آسمان بر آنها فرستادیم (و مجازاتشان کردیم). «۱»

۱۲- نیازمندی و بیچارگی

ضربت عليهم الذلة والمسكنة (بقره: ۶۱)

و (مهر) ذلت و نیاز بر پیشانی آنها زده شد. «۲»

۱۳- شدیدترین عذاب جاودان اخروی

فاولئك اصحاب النار هم فيها خالدون (بقره: ۸۱)

آنها اهل آتشدن و جاودانه در آن خواهند بود.

(۱). همچنین نگاه کنید به: بقره، آیه ۵۹؛ اعراف، آیه ۱۳۴؛ بقره، آیه ۵۵-۱۵۳؛ نساء، آیه ۱۵۳.

(۲). همچنین نگاه کنید به: آل عمران، آیه ۱۱۲.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۱۴۳

... یوم القيامة یردون الی اشد العذاب (بقره: ۸۵)

و در روز رستاخیز به شدیدترین عذابها گرفتار می‌شوند. «۱»

و البته همه اینها نتیجه عمل و رفتار خود آنها بود و کسی به آنها ظلم نکرد بلکه بیشترین ظلم را آنها به خود کردند که بفرموده قرآن: «و ما ظلمناهم و لکن کانوا انفسهم یظلمون» «۲» (نمل: ۱۱۸)

اما با همه این معاصی و ظلم‌ها، باز خدا راه بازگشت را بر آنها نبست و آنها را به ایمان و تقوی دعوت کرد و وعده بخشش داد و اعلام کرد اگر به کتابهای آسمانی عمل کنند نعمت‌های آسمانی و زمینی را روزی آنها خواهد نمود.

وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْكِتَابِ آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَكَفَّرْنَا عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَلَأَدْخَلْنَاَهُمْ جَنَّاتِ النَّعِيمِ وَلَوْ أَنَّهُمْ أَقَامُوا التَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ وَمَا أَنْزَلْنَا إِلَيْهِمْ مِنَ رَّبِّهِمْ لَأَكَلُوا مِن قَوْقِهِمْ وَمِن تَحْتِ أَرْجُلِهِمْ (مائده: ۶۵-۶۶)

و اگر اهل کتاب ایمان بیاورند و تقوا پیشه کنند گناهان آنها را می‌بخشیم و آنها را در باغهای پر نعمت بهشت وارد می‌سازیم. و اگر آنان تورات و انجیل و آنچه از سوی پروردگارشان بر آنها نازل شده [قرآن برپا دارند از آسمان و زمین روزی خواهند خورد.

(۱). همچنین مراجعه شود به: بقره، آیه ۶۰، ۱۰۴، ۱۱۴ و مائده، آیه ۸۰.

(۲). نمل، آیه ۱۱۸.

سیمای یهود در قرآن، ص: ۱۴۴

و این سنت و قانون الهی است که ایمان و بندگی خدا و تسلیم بودن در برابر حق نعمت‌ها و الطاف خدا را به دنبال دارد و لجابت و تکذیب آیات الهی، عذاب را موجب می‌شود.

وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَى آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ وَلَكِن كَذَّبُوا فَأَخَذْنَاهُم بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ (اعراف: ۹۶)

و اگر اهل شهرها و آبادیها ایمان می‌آوردند و تقوی پیشه می‌کردند، برکات آسمان و زمین را بر آنها می‌گشودیم؛ ولی (آنها حق را) تکذیب کردند ما هم آنان را به کیفر اعمالشان مجازات کردیم!

درباره مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

بسم الله الرحمن الرحيم

جَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ (سوره توبه آیه ۴۱)

با اموال و جانهای خود، در راه خدا جهاد نمایید؛ این برای شما بهتر است اگر بدانید حضرت رضا (علیه السلام): خدا رحم نماید بنده‌ای که امر ما را زنده (و برپا) دارد ... علوم و دانشهای ما را یاد گیرد و به مردم یاد دهد، زیرا مردم اگر سخنان نیکوی ما را (بی آنکه چیزی از آن کاسته و یا بر آن بیافزایند) بدانند هر آینه از ما پیروی (و طبق آن عمل) می‌کنند

بنادر البحار-ترجمه و شرح خلاصه دو جلد بحار الانوار ص ۱۵۹

بنیانگذار مجتمع فرهنگی مذهبی قائمیه اصفهان شهید آیت الله شمس آبادی (ره) یکی از علمای برجسته شهر اصفهان بودند که در دلدادگی به اهل بیت (علیهم السلام) بخصوص حضرت علی بن موسی الرضا (علیه السلام) و امام عصر (عجل الله تعالی فرجه الشریف) شهره بوده و لذا با نظر و درایت خود در سال ۱۳۴۰ هجری شمسی بنیانگذار مرکز و راهی شد که هیچ وقت چراغ آن

خاموش نشد و هر روز قوی تر و بهتر راهش را ادامه می دهند.

مرکز تحقیقات قائمیه اصفهان از سال ۱۳۸۵ هجری شمسی تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن امامی (قدس سره الشریف) و با فعالیت خالصانه و شبانه روزی تیمی مرکب از فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مختلف مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

اهداف: دفاع از حریم شیعه و بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام) تقویت انگیزه جوانان و عامه مردم نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی، جایگزین کردن مطالب سودمند به جای بلوتوث های بی محتوا در تلفن های همراه و رایانه ها ایجاد بستر جامع مطالعاتی بر اساس معارف قرآن کریم و اهل بیت علیهم السلام با انگیزه نشر معارف، سرویس دهی به محققین و طلاب، گسترش فرهنگ مطالعه و غنی کردن اوقات فراغت علاقمندان به نرم افزار های علوم اسلامی، در دسترس بودن منابع لازم جهت سهولت رفع ابهام و شبهات منتشره در جامعه عدالت اجتماعی: با استفاده از ابزار نو می توان بصورت تصاعدی در نشر و پخش آن همت گمارد و از طرفی عدالت اجتماعی در تزریق امکانات را در سطح کشور و باز از جهتی نشر فرهنگ اسلامی ایرانی را در سطح جهان سرعت بخشید.

از جمله فعالیت های گسترده مرکز:

الف) چاپ و نشر ده ها عنوان کتاب، جزوه و ماهنامه همراه با برگزاری مسابقه کتابخوانی

ب) تولید صدها نرم افزار تحقیقاتی و کتابخانه ای قابل اجرا در رایانه و گوشی تلفن همراه

ج) تولید نمایشگاه های سه بعدی، پانوراما، انیمیشن، بازیهای رایانه ای و ... اماکن مذهبی، گردشگری و ...

د) ایجاد سایت اینترنتی قائمیه www.ghaemiyeh.com جهت دانلود رایگان نرم افزار های تلفن همراه و چندین سایت مذهبی دیگر

ه) تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و ... جهت نمایش در شبکه های ماهواره ای

و) راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی (خط ۲۳۵۰۵۲۴)

ز) طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و ...

ح) همکاری افتخاری با دهها مرکز حقیقی و حقوقی از جمله بیوت آیات عظام، حوزه های علمیه، دانشگاهها، اماکن مذهبی مانند مسجد جمکران و ...

ط) برگزاری همایش ها، و اجرای طرح مهد، ویژه کودکان و نوجوانان شرکت کننده در جلسه

ی) برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم و دوره های تربیت مربی (حضور و مجازی) در طول سال

دفتر مرکزی: اصفهان/خ مسجد سید/ حد فاصل خیابان پنج رمضان و چهارراه وفائی / مجتمع فرهنگی مذهبی قائمیه اصفهان

تاریخ تأسیس: ۱۳۸۵ شماره ثبت: ۲۳۷۳ شناسه ملی: ۱۰۸۶۰۱۵۲۰۲۶

وب سایت: www.ghaemiyeh.com ایمیل: Info@ghaemiyeh.com فروشگاه اینترنتی:

www.eslamshop.com

تلفن ۲۵-۲۳-۲۳۵۷۰۲۳ (۰۳۱۱) فکس ۲۳۵۷۰۲۲ (۰۳۱۱) دفتر تهران ۸۸۳۱۸۷۲۲ (۰۲۱) بازرگانی و فروش ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹ امور

کاربران (۰۳۱۱)۲۳۳۳۰۴۵

نکته قابل توجه اینکه بودجه این مرکز؛ مردمی، غیر دولتی و غیر انتفاعی با همت عده ای خیر اندیش اداره و تامین گردیده ولی جوابگوی حجم رو به رشد و وسیع فعالیت مذهبی و علمی حاضر و طرح های توسعه ای فرهنگی نیست، از اینرو این مرکز به فضل و کرم صاحب اصلی این خانه (قائمیه) امید داشته و امیدواریم حضرت بقیه الله الاعظم عجل الله تعالی فرجه الشریف توفیق

روزافزونی را شامل همگان بنماید تا در صورت امکان در این امر مهم ما را یاری نمایند انشاءالله.

شماره حساب ۶۲۱۰۶۰۹۵۳، شماره کارت: ۶۲۷۳-۵۳۳۱-۳۰۴۵-۱۹۷۳ و شماره حساب شبا: IR۹۰-۰۱۸۰-۰۰۰۰-۰۰۰۰-۰۶۲۱-۰۶۰۹-۵۳ به نام مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان نزد بانک تجارت شعبه اصفهان - خیابان مسجد سید ارزش کار فکری و عقیدتی

الاحتجاج - به سندش، از امام حسین علیه السلام: - هر کس عهده دار یتیمی از ما شود که محنت غیبت ما، او را از ما جدا کرده است و از علوم ما که به دستش رسیده، به او سهمی دهد تا ارشاد و هدایتش کند، خداوند به او می‌فرماید: «ای بنده بزرگوار شریک کننده برادرش! من در کرم کردن، از تو سزاوارترم. فرشتگان من! برای او در بهشت، به عدد هر حرفی که یاد داده است، هزار هزار، کاخ قرار دهید و از دیگر نعمت‌ها، آنچه را که لایق اوست، به آنها ضمیمه کنید».

التفسیر المنسوب إلى الإمام العسکری علیه السلام: امام حسین علیه السلام به مردی فرمود: «کدام یک را دوست تر می‌داری: مردی اراده کشتن بینوایی ضعیف را دارد و تو او را از دستش می‌رهانی، یا مردی ناصبی اراده گمراه کردن مؤمنی بینوا و ضعیف از پیروان ما را دارد، اما تو دریچه‌ای [از علم] را بر او می‌گشایی که آن بینوا، خود را بدان، نگاه می‌دارد و با حجت‌های خدای متعال، خصم خویش را ساکت می‌سازد و او را می‌شکند؟».

[سپس] فرمود: «حتماً رهاندن این مؤمن بینوا از دست آن ناصبی. بی‌گمان، خدای متعال می‌فرماید: «و هر که او را زنده کند، گویی همه مردم را زنده کرده است»؛ یعنی هر که او را زنده کند و از کفر به ایمان، ارشاد کند، گویی همه مردم را زنده کرده است، پیش از آن که آنان را با شمشیرهای تیز بکشد».

مسند زید: امام حسین علیه السلام فرمود: «هر کس انسانی را از گمراهی به معرفت حق، فرا بخواند و او اجابت کند، اجری مانند آزاد کردن بنده دارد».

مرکز تحقیقات و ترجمه

اصفهان

گامگاه

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

